Austria, France, Germany, Greece, Luxembourg 3.00 EUR; Sweden 32 SEK; Switzerland 4.80 CHF; BiH 5.00 BAM; Crna Gora 2.50 EUR; Hrvatska 19 HRK; Makedonija 150 DEN; Slovenija 2.50 EUR

VREME

150 din

26. januar 2012.

broj 1099

Ekonomija privilegija

Državna služba kao srpski san



VISOKA TEMPERATURA U REGIONU

KO SE BOJI SRBA JOŠ

Slike sveta ▸ Geografija kinematografije


Unique Place
to Stay
Posebno mesto
za Vaš boravak
BEOGRAD
CONTINENTAL
HOTEL BEOGRAD
★★★★★
NBGP Properties
Continental Hotel Beograd
Novi Beograd, Vladimira Popovića 10.
T:+381 11 2204 204
web: www.continentalhotelbeograd.com,e-mail: reservation@continentalhotelbeograd.com

VREME
BROJ 1099
26. januar 2012.

izdavač
NP "VREME" d.o.o.
Trg Republike 5, Beograd

direktor
Stevan Ristić

pomoćnik direktora
Vojislav Milošević

finansijski direktor
Daniela Vesić

glavni urednik
Dragoljub Žarković

odgovorni urednik
Filip Švarm

pomoćnik glavnog urednika
Aleksandar Ćirić

sekretarijat
Mirjana Kalezić

redakcija
Dejan Anastasijević, Aleksandar Anđić *(foto@vreme.com)*, Dimitrije Boarov, Slobodan Bubnjević, Sonja Ćirić, Jovan Dulović, Slobodan Georgijev, Jovana Gligorijević, Nebojša Grujičić *(kultura@vreme.com)*, Andrej Ivanji *(svet@vreme.com)*, Jelena Jorgačević, Zoja Jovanov, Tatjana Jovanović, Slobodan Kostić, Jasmina Lazić *(medjuvreme@vreme.com)*, Zoran Majdin, Radmilo Marković, Saša Marković, Ivana Milanović Hrašovec, Milovan Milenković, Milan Milošević, Teofil Pančić, Ana Radić (vreme uspeha), Saša Rakezić *(strip@vreme.com)*, Mirko Rudić, Tamara Skrozza, Zoran Stanojević, Tatjana Tagirov, Dragan Todorović, Tanja Topić, Momir Turudić, Biljana Vasić, Miloš Vasić, Marija Vidić, Ljubomir Živkov

dokumentacija
Dragoslav Grujić *(arhiva@vreme.com)*
Jelena Mrđa *(foto@vreme.com)*

tehnička redakcija
Ivan Hrašovec (ur.), Vesna Srbinović, Tanja Stanković, Vladimir Stankovski, Slobodan Tasić; **korektori:** Ana Ćuk, Marija Halupka, Stanica Milošević; **lektori:** Katarina Pantić, Živana Rašković, Ivana Smolović; **daktilograf:** Zorica Nikolić

internet izdanje
http://www.vreme.com
Marija Vidić (urednica)
Marjana Hrašovec

prodaja i pretplata
(prodaja@vreme.com)
Nikola Ćulafić, Milan Radović

računovodstvo
Slavica Spasojević

marketing
(marketing@vreme.com)
Aleksandar Aleksić (direktor)

e-mail: *redakcija@vreme.com*

telefon redakcije: 011/3234-774

telefaks: 011/3238-662

štampa
Rotografika, Subotica

ISSN 0353-8028
COBISS.SR-ID 16907266

04 Međuvreme

08 ZOOM: Kad je lvica prizvao maricu

10 Visoka temperatura u regionu: Ko se boji Srba još

14 Afere: Zašto je smenjen upravnik Narodne biblioteke

18 Nuspojave: Slučaj proletera Boleta

19 Ratni zločini i politika: Paradigma Dobrovoljačke ulice

22 Kustendorf: Prvi bitan mercedes na Mokroj gori

26 Prosveta: Kakva je budućnost verske nauke

28 Ekonomija i privilegije: Državna služba kao srpski san

30 Zakon i njegova primena: Zdravstvena birokratija

31 Trupni portret: Samovakodoposla.rs

32 Dokumenti: Vuk Jeremić na petoj ambasadorskoj konferenciji u Beogradu, 16. januara 2012.

34 Visoki savet sudstva: Tajne naknadnih zapisnika

35 Vreme Beograda: Pacijent u centru sistema

43 Moj muški život: Odevanje i stil

44 Ljudi i vreme

KULTURA

46 Slike sveta: Geografija kinematografije

50 O Andriću: Tihomir Brajović, "Fikcija i moć"

52 Biografije: Aleksandar Novačić, "Venedikt Jerofejev i hor pijanih anđela"

53 Knjige: David Albahari, "Kontrolni punkt"

54 TV manijak: Šopingholičarke

SVET

56 Hrvatska: Referendumsko "da" za priključenje Evropskoj uniji

58 Mađarska: Heroji, kraljevi i sveci

60 Grci: Afera "Vatoped"

MOZAIK

64 Slobodni internet: Još nije gotovo

67 Vreme nauke: Trideset četiri

75 Pošta

76 Strip: Dopisnica iz Quarto D'Altino

78 Vreme uživanja



Kako je, ironijom sudbine, najveću cenu platio član Foruma pisaca koji je imao ozbiljne primedbe na Nikolaidisov tekst, zamerajući mu što brani režim Mila Đukanovića kao antiratni, prozapadni i manjinski, budući da ga Ugričić vidi kao nacionalistički, pseudoevropski i ratni

Piše: Slobodan Kostić



Da li umetnost može da menja svet, niko ne može sa sigurnošću da kaže, ali je sigurno da mnogima umetnost, a naročito film, stvara sliku o nekom delu sveta, i da je ta slika jača što je film sugestivniji

Piše: Momir Turudić



Mala izlaznost zabrinjava, jer sugeriše da je društvo u depresiji, a u takvom stanju ljudi ne preduzimaju ništa, kaže profesor zagrebačkog Filozofskog fakulteta Žarko Puhovski. I drugi analitičari se bave referendumskom matematikom izvlačeći iz istih brojki različite zaključke

Piše: Tatjana Tagirov

Na naslovnoj strani: **Anđelina Džoli**
Foto: **Laslo Baloh / Reuters**



Ko je bio ekscentričan za života, zašto ne bi i posle smrti? Zašto primabalerina ne bi bila sahranjena u kovčegu u obliku baletanke, skejter u skejtbordu, a zaljubljenik u rok muziku u – električnoj gitari? Posmrtni kovčezi u ovim oblicima zaista postoje i ove nedelje su izloženi u jednoj galeriji na jugu Londona.

Foto: Stefan Vermut / REUTERS

26/1/12 - 1/2/12

prognoza vremena

24/01/12
http://www.meteos.rs

min°C max°C	četvrtak	petak	subota	nedelja	ponedeljak	utorak	sreda
Beograd	-2 0	-5 -1	-7 -2	-8 -3	-7 -4	-6 -3	-5 -2
Vojvodina	-3 -1	-6 -1	-8 -2	-9 -3	-8 -4	-8 -2	-6 -1
centralna i južna Srbija	-2 0	-4 -2	-9 -3	-10 -3	-8 -4	-7 -3	-6 -1

U većini dana nepovoljna biometeorološka situacija usloviće povremene tegobe kod hroničnih bolesnika i meteoropata. Povoljnije vreme biće samo u ponedeljak.

broj nedelje

3753

Prema evidenciji Uprave za veterinu, na području Beograda živi 3753 opasnih pasa.



HAG

Radikalna terapija

Predsednik Srpske radikalne stranke Vojislav Šešelj vraćen je u ponedeljak u pritvorsku jedinicu u Ševeningenu iz bolnice, u koju je smešten, kako kažu u Srpskoj radikalnoj stranci, nakon što mu je naglo pozlilo u nedelju u 17 časova. Međutim, portparol Haškog tribunala Nerma Jelačić objasnila je za medije da je predsednik SRS-a prebačen u bolnicu iz preventivnih razloga i da ona ne može da dâ više informacija.

Prema saopštenju iz SRS-a, Šešelju je propisana nova terepija kojom je obuhvaćeno dvanaest novih lekova, pošto je na osnovu lekarskog nalaza utvrđeno da je jedan od lekova, koje je do sada uzimao, negativno uticao na rad bubrega. U saopštenju se navodi da su lekari naglasili da je neophodno svakodnevno kontrolisati pejsmejker, koji je Šešelju ugrađen 12. januara ove godine. Međutim, zbog nedostatka opreme, u Haškom tribunalu to ne čine, dodaju iz SRS-a.

Po odluci pretresnog veća Haškog tribunala, Šešelja će u pritvoru pregledati ruski pneumolog Sergej Nikolajevič Avdejev i te troškove će snositi Haški tribunal. Ruski lekar ga je na njegov lični zahtev i ranije pregledao, pošto je odbio da ga pregleda britanski kardiolog, zbog njegove nacionalnosti. Sudije su naložile i lekaru u pritvoru da im najkasnije tri dana po Šešeljevom dolasku iz bolnice preda izveštaj o njegovom zdravstvenom stanju.

Radikali su zatražili da njihovog lidera u Hagu pregleda i tim lekara iz Srbije, koje je predložio Šešelj, a koje bi predvodio Milovan Bojić, bivši ministar zdravlja i funkcioner JUL-a. U timu su i pulmolog Miodrag Vukčević, kardiolog Zora Naumović i lekar i funkcioner SRS-a Paja Momčilov. Do kraja nedelje znaće se odluka Haškog tribunala o tome da li će odabrani lekari pregledati Šešelja, a troškove za to će snositi Srbija i njeni građani.



foto: Reuters

Vojislav Šešelj je, inače, prošle godine podvrgnut medicinskoj intervenciji – ablaziji – zbog tahikardije, poremećaja u srčanom ritmu. Ablazijom se uspostavlja pravilan srčani ritam uz pomoć sonde, koja se kroz preponske arterije ubacuje u srce. Lider radikala je od početka godine zbog zdravstvenih problema bio hospitalizovan 6. i 18. januara, a 12. januara mu je ugrađen pejsmejker.

Podršku haškom optuženiku pružio je i ministar za infrastrukturu i energetiku Milutin Mrkonjić. On je optužio Haški tribunal za "neljudsku praksu prema srpskim zatočenicima" i izjavio da država mora da pomogne Šešelju, kako ne bi završio kao Slobodan Milošević. Naglasio je da srpska vlast, političke i društvene i nevladine organizacije u Srbiji moraju da ustanu protiv ove torture koja se sprovodi prema srpskim zatočenicima.

Tribunal Šešelju sudi od jeseni 2007. godine, po optužnici za zločine nad Hrvatima i muslimanima tokom ratova u Hrvatskoj i BiH, od 1991. do 1993. Suđenje traje od novembra 2007. godine, a Šešelj je u pritvoru Tribunala od februara 2003, kad se dobrovoljno predao odmah nakon objavljivanja optužnice protiv njega. Kraj suđenja zakazan je za početak marta.

Đ. BOGOSAVLJEVIĆ

novogovor

Lobiranje

Lobiram ja, *lobiraš* ti, *lobiramo* do besvesti. "*Izlobirao* još jedno kadrovsko rješenje..." "Zatražili od mene da pokušam *izlobirati nedostajuća sredstva*..." "Učešćem u ovom *projektu* nastojimo da *izlobiramo kod aktuelne vlasti da prepozna značaj* rešavanja ovog pitanja..."

Američki predsednik general Julisiz Simpson Grant (1822–1885), onaj što je pobedio južnjake, imao je običaj da izađe u hodnik hotela Vilard u Vašingtonu da popije brendi i popuši cigaru, a one koji su ga tamo skoletali, molili i ubeđivali nazvao je *lobistima* (hodničarima). Britanci će se na tu američku lobi etimologiju prezrivo osmehnuti jer "svi znaju" da je izraz povezan s hodnicima Vestminsterske palate, kuće Gornjeg i Donjeg doma britanskog parlamenta od 1707.

Lobiranje je i svaki pokušaj grupa ili pojedinca da utiče na zakonodavce ili na odluke vlade. Usavršavane su usmene ili pismene tehnike ubeđivanja: redovni lični i telefonski kontakti, kokteli i prijemi, finansiranje kampanja, istraživanja koja se podnose zakonodavnim telima...

Nekad se to radi indirektno, pokretanjem PR kampanja, organizovanjem grupa za pritisak, ili izazivanjem demonstracija.

Naša *Pravna enciklopedija* razlikuje *lobije* od interesnih grupa. Neki od aktivista NGO-a se misionarski ljute kad ih se svrstava u *lobiste*.

Publicista Hedrik Smit u svojoj knjizi *Igra moći* kaže da je ranije *lobiranje* u javnosti tek malo bolje zvučalo od reči mafija. Naš svet, odgojen u nepotističkim tradicijama, *lobiranje* isključivo povezuje s vezama i poznanstvima.

Da bi se danas prodrlo do svih centara moći, mora se uložiti mnogo novca, znanja i istraživačke tehnike, i taj posao se prepušta *specijalizovanim lobističkim agencijama*, što je kod nas u povoju. *Zakon o lobiranju* prošle jeseni je predstavljen javnosti i negde se zaglavio.

Po oksfordskom sociologu Dejvidu Lemanu, u Briselu, pri EU, postoji oko 15.000 *lobista*: 32 odsto zastupa evropske sindikalne federacije, 20 odsto njih su konsultanti, 13 odsto predstavnici kompanija, 11 odsto NGO-a, deset odsto advokati nacionalnih asocijacija, šest odsto regionalni predstavnici, pet odsto predstavnici međunarodnih organizacija, jedan odsto istraživači-savetnici-stratezi (tzv. think tank, brain trust – a ti su najopasniji)...

Važno je da se zna, mada se najčešće krije, ko *donira*, a ko *lobira*.

MILAN MILOŠEVIĆ

PIŠE: ZORAN STANOJEVIĆ

.SRBovanje

Od ovog petka, bolje rečeno od Savindana, sajtovima na internetu moći ćete da pristupate i kucanjem adresa na srpskoj ćirilici. To je drugo ćirilično pismo, nakon ruskog, koje je priznato od strane ICANN-a, tela koje upravlja internet imenima. I nije u pitanju mala stvar, u vreme kada se sve digitalizuje ulazak ćirilice u komunikaciju čoveka i internet servera ključan je za opstanak jednog pisma.

U suprotnom, mic po mic, razloga za korišćenje ćirilice bilo bi sve manje, jer bi bilo sve manje stvari koje se uz pomoć nje mogu uraditi. Sve naše nove navike bile bi "latinične", a borba za ćirilicu postala bi anahrona. I zahtevala nemalu žrtvu i maltretiranje.

Za razliku od latiničnih oznaka za države, koje su obavezno sastavljene od dva slova (.rs) ćirilični domen je troslovan (.srb). U prvih šest meseci svi koji imaju srpske domene moći će uz naknadu od jednog dinara da registruju i ćiriličnu verziju (što toplo preporučujem). Nakon toga tržište je otvoreno i može da zauzima ko šta hoće.

Tu valja napomenuti da ovaj popust važi samo za identičan domen. Recimo, ako imate domen *superstream.rs* možete ga prevesti u *суперстреам.срб* ne i u *суперстрим.срб*, za taj biste morali prethodno da registrujete domen *superstrim.rs*. I to važi, rekosmo, prvih šest meseci.

Prvo pitanje koje postavljaju korisnici interneta je – kako će se na ćirilici pisati www, budući da ta tri slova dominiraju većinom internet adresa. Pa, neće se pisati nikako, internet adrese sasvim lepo funkcionišu i bez toga, to je zaostatak iz nekih ranijih vremena, a danas je to www zgodno za marketinške potrebe. Naime, nekada su se tri w koristila da vas upute na mesto na serveru gde se nalazi internet prezentacija (tako se tada zvalo), ali je vremenom uveden običaj da vas pisanje domena bez www takođe vodi na naslovnu stranu sajta. Tako da su tri w potpuno nepotrebna, ali svakako će biti onih koji će se poigravati sa tri nj, štosa radi.

Ćirilica znači i da će se prevoditi i drugi nastavci, tako da će se umesto .co.rs, recimo, odsada pisati pr.srb. Co je bila skraćenica za commercial (.com), a srpsko pr služiće kao privreda ili preduzeće. Slično tome umesto gov.rs za državnu upravu koristiće se nastavak *.упр.срб.*

Da biste mogli u potpunosti da uživate u novom domenu i svim njegovim mogućnostima, moraćete da izvršite i neke promene u setovanju sopstvenog brauzera, ali to nije neophodno da bi se pristupalo adresama. Najveća korist od novog domena biće stvaranje posebnog internet prostora na srpskoj ćirilici koji će sada moći da se pretražuje po sasvim drugoj osnovi.

Najveća mana je što je broj onih koji koriste srpsku ćirilicu relativno mali, tek desetak miliona ljudi. Dakle, za razliku od ruskog, ovo je malo tržište skromnih mogućnosti i biće potrebno mnogo pomoći od strane države da domen dobije svoj smisao u stvarnom životu.

Za početak nije loše da razumemo da ćirilica ne služi samo za fonetsko pisanje stranih reči. Tako da bi umesto slogana akcije ćirilizovanja interneta "linkuj kao što govoriš", možda bolje stajalo "povezuj" ili "spajaj".

KULTURA I PRIVREĐIVANJE

Borba za "muzički dinar"

Lider Ujedinjenih regiona Srbije Mlađan Dinkić, poznat po svom boemskom duhu, kao muzičar i tekstopisac, predložio je pre nekoliko dana da se vlasnicima zanatskih radnji, kao i uvoznicima i proizvođačima računara i multifunkcionalnih uređaja, potpuno ukine naknada za "muzički dinar".

Organizacija prava proizvođača fonograma Srbije (OFPS), zajedno sa organizacijom SOKOJ, koja štiti autorska prava, i Organizacijom za kolektivno ostvarivanje prava interpretatora (PI), održale su 23. decembra konferenciju za štampu, na kojoj su između ostalog komentarisali i izjavu predsednika Ujedinjenih regiona Srbije Mlađana Dinkića o ukidanju muzičkog dinara. Oni su povodom ovakve tvrdnje složno izjavili da ukoliko neko želi da u svom poslovnom prostoru (kafiću, salonu, diskoteci...) pušta muziku, mora da bude spreman da to i plati. Proizvoljno je dakle da li će se muzički dinar plaćati ili ne. Stoga smatraju da izjava gospodina Dinkića donekle nema smisla. Naime, SOKOJ je u toku prethodne godine pokrenula između 1000 i 2000 sudskih postupaka za one koji nisu poštovali autorska prava. Direktor ovog udruženja Aleksandar Kovačević rekao je da broj pokrenutih tužbi govori o tome u kojoj meri se poštuju autorska prava u Srbiji.

"Postupke, pritom, pokrećemo kada se iscrpe ostala sredstva, a omogućavamo, na primer, otplatu duga na rate. Presedan je u svetu, takođe, da zbog naplate autorskih prava muzičara vodimo spor sa Javnim servisom Srbije", rekao je Kovačević. Sudski spor započet sa Radio-televizijom Srbije pre četiri godine je, inače, vraćen na početak.

Na pomenutoj konferenciji za štampu, stavu tri pomenute organizacije suprotstavili su se prisutni predstavnici Piratskog pokreta Srbije i članovi Unije poslodavaca Srbije.

Najveći problem bio je i ostao visina naknade za autorska prava, koju poslodavci ne mogu da priušte.

Zahtevi Unije poslodavaca ostali su na tome da se promeni način plaćanja naknada za autorska i srodna prava. Žele da se taj posao prepusti SOKOJ-u, a da se deo novca prebacuje organizacijama OFPS i PI, kao i da se uvede kategorizacija korisnika kako poslodavci iz unutrašnjosti ne bi plaćali istu naknadu kao vlasnici lokala u centru Beograda.

O ličnim primanjima unutar ove tri organizacije niko nije hteo da govori. Aleksandar Kovačević je rekao da su plate u SOKOJ-u poslovna tajna, ali da nikada nisu uzeli "ni dinar iz državnog budžeta". Petar Đurić objasnio je da visinu naknade članovima upravnog odbora OFPS-a određuje sama organizacija.

Organizacija muzičkih autora Srbije SOKOJ ocenila je da najava ukidanja "muzičkog dinara" znači da je država spremna da gazi sopstveni pravni poredak. U saopštenju za javnost SOKOJ ističe da će se stoga žaliti svim sudovima, tužiće svakog državnog funkcionera za klevetu i uvredu, zloupotrebu službenog položaja, korupciju, sukob interesa, naknadu štete i nekompetentnost i da će redovno obaveštavati međunarodnu stručnu javnost o stavovima državnih funkcionera u Srbiji.

SANJA ZRNIĆ

Šutanovac brani generala Dikovića od FHP



foto: Tanjug

Nevladina organizacija Fond za humanitarno pravo osporila je u ponedeljak 23. januara podobnost načelnika Generalštaba Vojske Srbije general-potpukovnika Ljubiše Dikovića (na slici), iznevši tvrdnju da on kao komandant nije sprečio ratne zločine koji su vršili pripadnici Vojske i MUP-a tokom NATO bombardovanja, što mu je kao komandantu 37. Motorizovane brigade bila dužnost. U dosijeu dostavljenom medijima, FHP se poziva na oslobađajuću presudu bivšem predsedniku Srbije Milanu Milutinoviću i na izjave svedoka iz Drenice koji su dali izjave Fondu o zločinima koji su počinjeni u zoni odgovornosti 37. motorizovane brigade u mestima Ćirez, Staro Čikatovo, Vrbovac i Glogovac. Fond tvrdi da je u toku četiri nedelje ubijeno najmanje 200 civila i da je u zoni Dikovićeve odgovornosti bilo bezobzirne pljačke.

Ministar odbrane Dragan Šutanovac je u utorak 23. januara reagovao oštro, nazvavši dosije Fonda za humanitarno pravo "monstruoznim": "Pre postavljenja Dikovića izvršene su sve provere o njegovom radu, a juče i jutros izvršili smo i provere u odnosu na dosije Fonda za koji tvrdimo da je potpuno lažan", izjavio je on u Nišu, gde je zajedno sa šefom delegacije Evropske unije u Srbiji Vensanom Dežerom posetio Vojnu bolnicu i Centar za sterilizaciju medicinskog otpada.

Ministar očekuje od Dikovića da zatraži sudsku zaštitu zbog iznošenja neistina o njemu, kao i od državnih organa Srbije da povedu ozbiljnu raspravu tim povodom.

R. V.

lgbt SOS
(011)
3290 846
utorkom i četvrtkom 19-22h





piše: Dragoljub Žarković

Kad je Ivica prizvao maricu: Kandidat SPS-a za premijera dobro zna da pokazivanje preke strogosti doprinosi izbornom uspehu, čega smo se nagledali devedesetih

Kako sada stvari stoje – pet meseci pre izbora, a dva meseca pre početka izborne kampanje – Srbija će dobiti još jednu koalicionu vladu, verovatno manje efikasnu a skuplju od ove. Nije pitanje ko će koga, nego ko će s kim

Skidanje: Senzacijom na egzibiciju

Posle izjave ministra policije po kojoj Sreten Ugričić, donedavno prvi čovek Narodne biblioteke, može samo iz zatvora da podržava terorizam koji Andreja Nikolaidis propoveda, nije bilo tog majčinog sina koji bi podržao Ugričića kao državnog službenika, osim ministra kulture Predraga Markovića, koji je, očigledno, svojim dopisom vladi sugerisao da se stvar barem ne rešava po hitnom postupku.

Da nije Ivica prizivao maricu ne bi se sada toliko govorilo o "povratku u devedesete", ali Dačić, tako mlad a večan političar, kandidat SPS-a za premijera, dobro zna da pokazivanje preke strogosti doprinosi izbornom uspehu, čega smo se nagledali baš devedesetih.

O tome ćete detaljnije čitati na stranicama ovog broja "Vremena", ali ovde treba reći da u svetu realne politike, posebno u izbornoj godini, niko nije hteo da zaostane za Dačićem i pokazalo se da nije bilo teško postići jedinstvo oko ovog pitanja. Što je stvar gluplja i prozaičnija, saglasnost se lakše obezbeđuje.

Vladimir Goati, u izjavi za "Danas", pretpostavlja da se lider SPS-a "oseća ekstremno sigurno i otud dolaze njegove nekritičke ocene i pogrešni koraci. Primer za to je ova afera završena smenom direktora Narodne biblioteke. Osećaj da ste neophodni u bilo kojoj kombinaciji posle izbora, odnosno da su vam politički vek i državna kasa koja finansira parlamentarne partije osigurani, doprinosi potezima koje objektivan posmatrač koji čita novine može kritički da oceni kao preterivanje, čak i kao aroganciju – objašnjava Goati.

Moram, na ovom mestu, da ponovim ono što sam već napisao: Nikolaidisov tekst je egzibicionistički u delu gde žali što Bole nije u hali "Borik" kao klasne neprijatelje pobio prisutne zvanice.

Naravno, tabloidi su se dohvatili ovog dela teksta iz istog razloga zbog kojeg ga je i Nikolaidis ubacio u svoju kolumnu. Ko bi to čitao i štampao da nema Boleta i slatke jeze od moguće pogibije? Koga zanima Nikolaidisovo razmatranje tobožnjeg srpskog imperijalizma i globalnih pitanja svetskih nepravdi?

Onda je Forum pisaca, kome pripada i Ugričić, ustao u odbranu jednog egzibicionizma od medijskog senzacionalizma kao odgovora na Nikolaidisovu potrebu da se skida do gola pred čitaocima. Napisali su proglas, peticiju, i onda pozvali i Ugričića da to potpiše.

Mogu da zamislim državnog službenika u dilemi pred kojom se lomio. To je kao ono kad glavni mangupi u razredu odluče da se kolektivno pobegne sa časa a vi ne vidite ništa pametno u tome, ali sagledavate opasnost da vas izbace iz društva.

Kod Ugričića je prevagnula naklonost ka interesnoj i duhovnoj grupi kojoj pripada. Napisao sam još da Ugričić nije ni prva ni poslednja žrtva peticionaške kulture.

Merenje kapaciteta: Ko je ko u Srbiji

Ali, ovde je glavno pitanje hoće li Ivica Dačić na đurđevdanskim izborima biti kažnjen ili nagrađen zbog ekspeditivnosti, i, po Goatiju, arogantnosti u lovu na simboličkog nesretnog Sretena. Ma šta vi ili ja mislili o tome, očekivanja koalicije okupljene oko SPS-a su velika. Evo, recimo, Krkobabić, stariji, iz PUPS-a, već je za ostanak u koaliciji tražio mesto ministra finansija, kako bi "svoja obećanja oko penzija učinio realnim".

Sve prognoze govore da će ova koalicija bolje proći nego na prošlim izborima. "Slučaj Ugričić" u tome im neće odmoći. Oni koji najviše galame ionako nikad nisu glasali za SPS. Ova stranka je najprivlačnija mlada za postizborne bračne ugovore i tu leži veliki ucenjivački kapacitet Ivice Dačića, tim pre što je ova stranka, kao najveći deo drugih, ideološki neutralna – može i s jednima i s



Foto: Tanjug

drugima, a sve da ostane u granicama programa.

Tako je, međutim, i kod drugih stranaka, osim možda kod DSS-a i LDP-a, posebno u slučaju SRS-a, i pravi karakter nove vlasti neće, kako sada stvari stoje, biti poznat posle izbora, već posle postizbornog nadgornjavanja oko koalicija, i nisam sklon da verujem u ove što sada tvrde da s nekim ne mogu u vladu. Izbori će biti brojanje, a pravo sabiranje biće posle izbora.

Srpska napredna stranka Tomislava Nikolića, sada već zvaničnog partijskog kandidata za premijera, u predizbornim anketama dobro stoji, ali, zbilja, izgledaju kao Paja Patak kad se zafarba u ćošku. Nije baš jasno šta neće a šta hoće, ali je evidentno da im glasačko telo potiče mahom iz uvećane mase tranzicionih gubitnika koju su nasledili dobrim delom od Srpske radikalne stranke.

Oni bi morali da ostvare sjajan, nesporan rezultat na izborima da bi pobedili i u postizbornoj utakmici. I sam Nikolić dao je pitijsku izjavu po kojoj će ukoliko ne pobedi na izborima biti u dilemi da li posle 22 godine aktivnog bavljenja politikom da se povuče. Ostavio je, međutim, javnost u dilemi – da li će razmišljati o povlačenju ako ne dobije najviše glasova na izborima ili ako ne uspe da sastavi vladu.

Ovo drugo je sasvim mogući scenario, osim ukoliko Krkobabiću ne ponudi pored finansija i guvernersko mesto, ali čisto sumnjam da će mu Dačićevi drugari biti dovoljni, pa bi morao da kuca i na vrata DSS-a, a tek bi ga to koštalo i ovako, a i politički.

Duvanje:
Vetar u leđa i grudi

Od velikih igrača tu je još Demokratska stranka, kojoj februarsko-martovski rasplet oko kandidature za Evropsku uniju može ići u prilog ukoliko zbilja postanemo kandidat, ali ne mislim da će "dobra vest" presudno uticati na njihov rezultat, dok bi loša vest još smanjila rezultat ekipe Borisa Tadića. Oni ne žure sa saopštavanjem imena čoveka koga bi isturili za premijera u slučaju da im se ta prilika ukaže, a mediji spekulišu da se oko toga vodi unutarstranačka bitka, što je verovatno tačno.

Pojačavanje straha oko "povratka devedesetih" biće vetar u leđa LDP-u. Čedomir Jovanović se već pozicionirao u odnosu na Dačićev postupak oko Ugričića i angažovao je nemali intelektualni potencijal svoje stranke da igra na ovoj karti. Međutim, to je ubeđivanje već ubeđenih i jedino može da otme glasove nepostojećoj stranci "belih listića" koju je i sam bio u jednom trenutku pojačao "preokrećući" se s Vukom Draškovićem, koji ima problem i sa sopstvenim stranačkim članstvom.

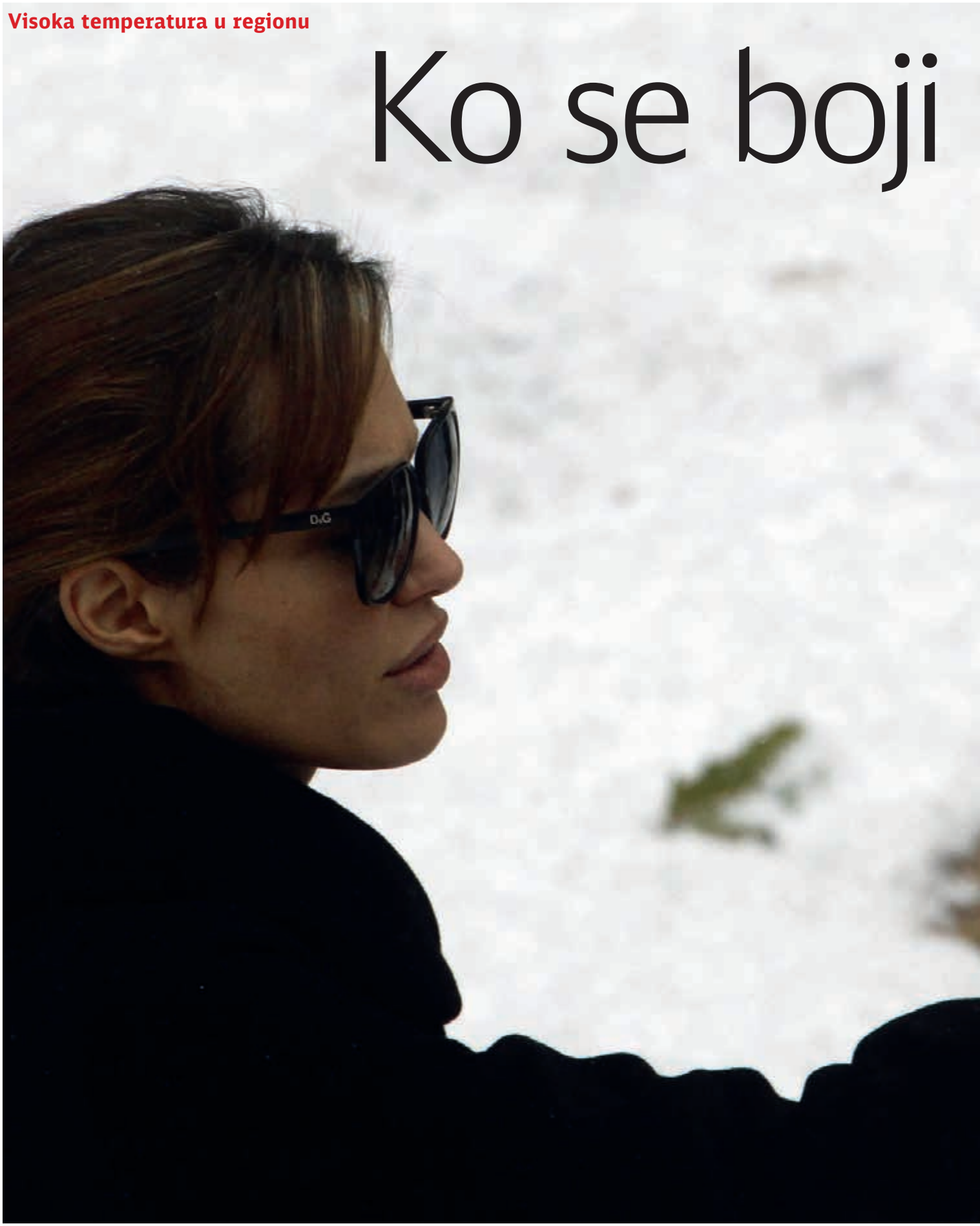
Najveća enigma je URS Mlađana Dinkića. Zamislite političara, šefa stranke, koji u predizbornoj kampanji ne sme nikom ništa da obeća jer je birače već jednom prevario, što su radili i drugi, ali je Dinkić još priznao da ih je slagao oko onih hiljadu evra, što drugi nikad nisu uradili i kad su, pitajte Dačića, obećavali "švedski standard."

Predizborna merenja Dinkićevog potencijala su dosta protivrečna. Ja lično mislim da su sva naša istraživanja, zbog nedostatka para i studioznosti, nekako previše "beogradizovana" i da je raspoloženje ljudi mimo najvećih centara ostalo neobuhvaćeno. Moja je prognoza da će Dinkić preći cenzus, a onda nek Krkobabić vidi ko će biti ministar finansija.

Kako sada stvari stoje – pet meseci pre izbora, a dva meseci pre početka izborne kampanje – Srbija će dobiti još jednu koalicionu vladu, verovatno manje efikasnu, a skuplju od ove. Uostalom, sačekajmo, prave izborne rezultate saznaćemo verovatno krajem juna. ◂

Visoka temperatura u regionu

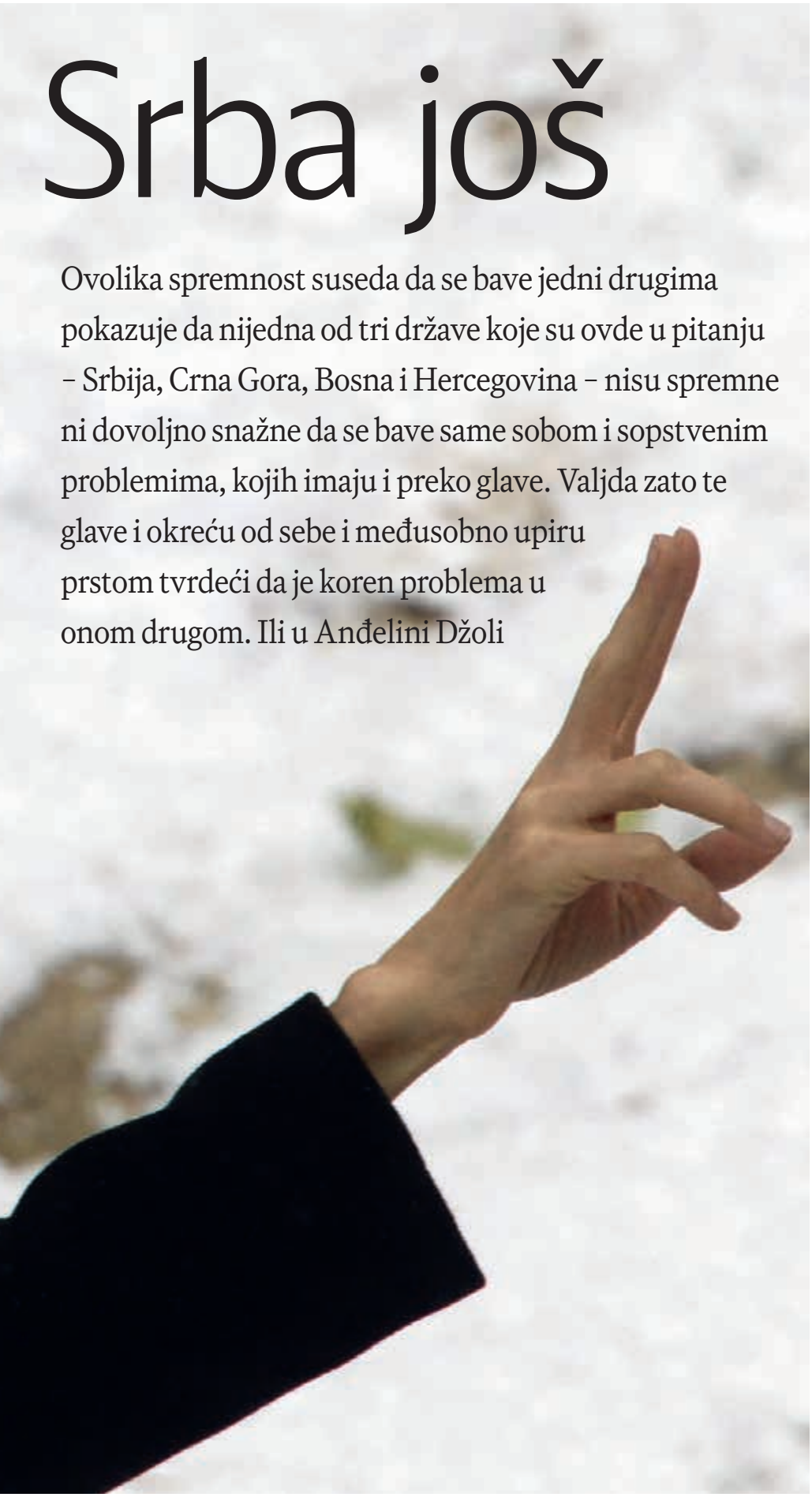
Ko se boji



NA SNIMANJU "ZEMLJE KRVI I MEDA": Anđelina Džoli foto: Reuters

Srba još

Ovolika spremnost suseda da se bave jedni drugima pokazuje da nijedna od tri države koje su ovde u pitanju – Srbija, Crna Gora, Bosna i Hercegovina – nisu spremne ni dovoljno snažne da se bave same sobom i sopstvenim problemima, kojih imaju i preko glave. Valjda zato te glave i okreću od sebe i međusobno upiru prstom tvrdeći da je koren problema u onom drugom. Ili u Anđelini Džoli





Film *U zemlji krvi i meda*, rediteljski debi glumice Anđeline Džoli, u Sjedinjenim Američkim Državama premijerno je prikazan 23. decembra. U Srbiji film još niko nije video, ali se već nikome ne dopada. Da će biti tako, jasno je još od leta 2010. kada je Džolijeva počela rad na scenariju za film o ljubavi između Bošnjakinje i Srbina tokom rata u Bosni i Hercegovini i kada su domaći mediji preneli da su u ovom filmu Srbi prikazani kao negativci. Ovih dana, stranice domaćih novina (ne samo tabloida) prepune su tekstova u kojima se raskrinkava, dezavuiše, objašnjava i analizira antisrpsko opredeljenje Anđeline Džoli. Naveliko se kopa po biografiji glumice, traga za uzrocima u porodičnoj istoriji, ljubavnom životu, seksualnim afinitetima, a da bi čitava operacija bila uspešno izvedena, zdrav razum, logika i elementarna pristojnost moraju da budu ostavljene po strani.

KAO TABLOIDI NA MED: Na prvi pogled, nejasno je zašto ovaj film izaziva buku i bes u Srbiji tek mesec dana posle američke premijere (u ograničenom broju bioskopa). Moglo bi se zaključiti da je otprilike toliko vremena potrebno da jedna informacija stigne od SAD do Srbije, ali pošto vesti putuju mnogo brže, jasno je da nije to u pitanju. "Hajka na Anđelinu" započela je 18. januara, tvrdnjom koju je u "Kuriru" izneo Obrad Bubić, predsednik Udruženja logoraša Republike Srpske: "Poslala mi je poziv da prisustvujem pres konferenciji koju će u maju održati u Banjaluci sa izvesnim Arčibaldom Klajnom. Ona planira da se aktivira i da zatraži da se "kao genocidna tvorevina ukine Republika Srpska"! Sve ovo naručila je ►



foto: Tanjug



JANUARSKO USIJANJE: Proslava dvadesetogodišnjice Republike Srpske...

ekstremna islamska politika da bi Srbi bili prikazani, normalno, kao zločinci, koljači, ubice i silovatelji. I da bi se predstavilo da su jedine žrtve muslimani, što je gnusna laž." "Kurir" je objavio i mejl pomenutog Arčibalda Klajna, međutim, u njemu nema ničega na osnovu čega bi se moglo zaključiti da je Anđelina Džoli bilo šta poslala Bubiću. Sve što se odatle vidi jeste da izvesni Arčibald Klajn tvrdi da će Anđelina Džoli nešto učiniti. Na svom Tviter nalogu (twitter.com/jolieproject), ona je napisala: "Da li je moguće da čitava nacija poveruje u priču koju je zakuvao srpski treš magazin, na osnovu lažnog mejla izmišljene osobe?" Kurir je objavio vest o tome šta je Džoli napisala na Tviteru, ali prevoda nigde nema, osim, u vrlo slobodnoj varijanti u naslovu vesti: "Anđelina napala 'Kurir': Vi ste srpsko smeće!" Tako je otvorena sezona medijskog izlivanja žuči na Anđelinu Džoli, povodom filma koji još niko nije video.

Posle nedelju dana histerije, ne samo iz srpskih tabloida nego i iz medija koji pretenduju da budu ozbiljni, javnost je mogla da sazna nekoliko teorija o tome "zašto Anđelina mrzi Srbe". Prva je da je film finansirala Saudijska Arabija, što bi, valjda, trebalo da znači da se samorazumeva da je film antisrpski. Nastavak teorije glasi da su saudijski finansijeri odabrali Anđelinu Džoli zbog njenih poznatih političkih stavova, koji su objašnjeni njenim porodičnim prilikama. Autor ove teorije je izvesni Vilijam Dorić Todorović, "američki novinar srpskog porekla", koji je u izjavi za "Večernje novosti" otkrio "ekskluzivnu informaciju" da ključ Anđelininog antisrpstva leži u činjenici da je njen otac, glumac Džon Vojt, "đak Alojza Stepinca", jer "pohađao je Stepinčevu srednju školu u Njujorku". Izjave tog Dorića ovih dana prenose mnogi mediji, navodeći ga kao ozbiljnog novinara "mnogih poznatih američkih medija", a niko ne navodi o kojim medijima je reč. Međutim, "informacija" o školi koju je pohađao Džon Vojt nije nikakva ekskluziva, pošto podatak o tome stoji na Vikipediji. Istu školu pohađao je i američki komičar Alan Alda i još nekoliko javnih ličnosti koje van SAD nisu poznate.

Druga teorija o poreklu navodnog antisrpstva Anđeline Džoli nije mnogo inteligentnija od prve. Po njoj, Džoli je u mladosti imala kratku ljubavnu vezu sa izvesnim Beograđaninom, a nakon što ju je on ostavio, glumica je, valjda, omrzla sve što ima veze sa njim, pa i sve Srbe.

Ogromna većina izrečenog i napisanog o filmu *U zemlji krvi i meda* lako se može svrstati u kategoriju notornih gluposti i ne uzimati za ozbiljno. Međutim, ono što se mora uzeti za ozbiljno jeste količina gluposti, a s obzirom na količinu, nemoguće je ne zapitati se otkud i zašto dolaze. Iako se događa gotovo mesec dana nakon premijere filma, ne može se reći da se "afera Anđelina" u Srbiji rasplamsala niotkuda.

ORDENJE, ORUŽJE I INTERNET: Zapravo, ova afera samo je još jedan vrisak u opštoj dreci koja već nekoliko nedelja drma region. Serija događaja, sukoba i afera na javnoj sceni poslednjih nekoliko nedelja, počev od Anđeline Džoli, preko slučaja "Nikolaidis–Ugričić" do pronađenog oružja u banjalučkoj dvorani Borik, ima najmanji zajednički sadržalac: 20 godina postojanja Republike Srpske i, u vezi sa tim, zapaljivu i agresivnu retoriku na svim stranama. Politički i društveni događaji, kao i ponašanje političkih elita, idu ovoj larmi na ruku, a čini se da nema baš mnogo dobre volje da se ton spusti, a atmosfera ohladi. Metež počinje 9. januara, na dan proslave 20 godina postojanja Republike Srpske, kada se predsednik Srbije Boris Tadić našao među deset dobitnika ordena Republike Srpske, koje je uručio predsednik RS Milorad Dodik. Na ovo odlikovanje reagovao je Žarko Korać, predsednik Socijaldemokratske unije, izjavom da je potpuno jasno "da Beograd neguje ne samo privilegovane odnose sa Banjalukom, već da nema nikakve odnose sa Sarajevom. On ignoriše i zanemaruje legalnu i legitimnu vlast u Sarajevu. Objektivno, trenutna spoljna politika Srbije šteti regionu, odnosno dalje destabilizuje i kvari odnose koji su već duboko narušeni ratovima devedesetih godina." Korać je pozvao predsednika Tadića da vrati orden Republike Srpske jer, kako je rekao, odlikovanje predstavlja uvredu za sve žrtve rata u Bosni i Hercegovini i sve žrtve na prostoru bivše Jugoslavije. Koraćevu izjavu zatim je prokomentarisao Tadićev savetnik Nebojša Krstić na svom blogu: "Žarko Korać često, pa i ovaj put, nastupa u javnosti kao glas moralne vertikale, nekog ko arbitrira u etičkim pitanjima. Ima samo jedan mali problem. Taj vertikalni moralni integritet koji se uzdiže do neprihvatanja bilo čega što je iz RS, kao staklo se razbija već o ivice bazena u Šilerovoj. I pretvara u prah." Zbog dovođenja u vezu sa Šilerovom, odnosno Zemunskim klanom, Korać je najavio tužbu za klevetu protiv Krstića.

Nakon toga, sledi skandal zbog teksta





foto: Tanjug

...Andrej Nikoladis; protest foruma pisaca zbog smene Sretena Ugričića

"Šminkanje političkog monstruma" Andreja Nikolaidisa, pisca i savetnika predsednika Skupštine Crne Gore na portalu *Analitika*, u kom stoji da bi bio "civilizacijski iskorak da je Bole (Božidar Stanišljević) upotrebio dinamit i puške koje je sakrio u dvorani u kojoj su glavari, duhovnici i umetnici proslavljali dvadesetogodišnjicu postojanja RS" i u kom Nikolaidis optužuje zvanični Beograd za imperijalnu politiku prema susedima, koja se ogleda u podstreku nezavisnosti Republike Srpske i dalji razvoj događaja je opštepoznat: beogradski mediji prenose delove Nikolaidisovog teksta, padaju optužbe za zagovaranje terorizma, prozivke srpskim vlastima da reaguju, Srbija upućuje demarš Crnoj Gori, Forum pisaca objavljuje proglas kojim traži obustavljanje "hajke na Nikolaidisa" i gušenje slobode govora, među potpisnicima se nalazi i Sreten Ugričić, direktor Narodne biblioteke Srbije, koji biva ekspresno smenjen na telefonskoj sednici Vlade Srbije. Ovako stvar stoji kad se prepriča u kratkim crtama. Međutim, đavo leži u detalju, a detalji su ono u čemu su se svi akteri opasno zaleteli: Nikolaidis u verovanju da vlast u Srbiji ima bilo kakav plan i definisan cilj, beogradski mediji u preuveličavanju značaja Nikolaidisovog teksta, Forum pisaca u tvrdnji da su reakcije na tekst gušenje slobode govora, što ne može da bude tačno jer su beogradski mediji preneli Nikolaidisov tekst i on je javnosti više nego dostupan. Vlada Srbije, takođe, smenom Ugričića i izjavama pojedinih ministara šalje poruku da joj u ovom trenutku više odgovara da se javnost bavi ovom temom, nego nekom neprijatnijom, a vrlo verovatno, važnijom za Srbiju. Ovome treba dodati i mahnitost sa kojom su tabloidi u Srbiji pisali o ovom slučaju, dodajući granje na već razbuktali požar na javnoj sceni. Na primer, "Pres" je vest o Ugričićevoj podršci Nikolaidisu naslovio: "Upravnik Narodne biblioteke podržao atentat na Tadića".

POVIŠENA TEMPERATURA: Za sve ovo vreme trajanja afera "Nikolaidis" i "Džoli", događa se nešto što bi se moglo nazvati tihim ratom između beogradskog "Kurira" i sarajevskog "Dnevnog avaza", pri čemu oba dnevnika koriste identična sredstva: prenose tvrdnje onog drugog izdižući ih na nivo opšteg stava i raspoloženja srpske, odnosno bosanske javnosti. Još nekoliko događaja koji su obeležili protekle dve nedelje zgodno su poslužili za međusobne čarke i packe u najboljem slučaju, dok su u najgorem, poprimili oblik agresivne i vrlo zapaljive huškačke retorike, a čitava stvar ne ostaje bez posledica po stabilnost regiona. Zbog odluke Tužilaštva BiH o obustavljanju istrage u predmetu "Dobrovoljačka", Milorad Dodik preti zastojem u formiranju Vijeća ministara BiH. Smirivanju strasti u regionu odmogla je i odluka Ustavnog suda u Podgorici da poništi presudu Višeg suda od 6. juna 2009. godine, kojom su Andrej Nikolaidis i nedeljnik "Monitor", u kom je tekst "Đavolji šegrt" objavljen 2004, bili kažnjeni sa 12.000 evra "na ime duševnih bolova, povrede ugleda, časti, slobode i prava ličnosti" tužioca reditelja Emire Kusturice. Nikolaidis i nedeljnik "Monitor", prema odluci Ustavnog suda, neće platiti ovaj iznos i predmet je vraćen na ponovno suđenje.



Tako je u čitav ovaj gulaš pridodat gotovo obavezni sastojak postjugoslovenskih međusobnih trzavica, Emir Kusturica, koji se ovih dana takođe oglašava i povodom filma Anđeline Džoli, karakterišući ga kao antisrpski i deo imperijalističke propagande i time zatvara krug.

Na kraju, šta smo imali? Jedan film i jedan tekst koji su uzburkali strasti u tri države, počev od žute štampe, preko kulturne javnosti, pa do političkih vrhova. Afere sa bizarnim povodima izazivaju ozbiljne posledice i odaju utisak da sa nestabilnošću u regionu nije gotovo. Najlakše bi bilo zaključiti da na ovom prostoru traume krvavog raspada Jugoslavije nisu ni blizu zaceljivanju i da postoje neuralgične tačke koje izazivaju eksploziju kad se u njih dirne. Međutim, to nije sve, jer povišena temperatura i ovolika spremnost suseda da se bave jedni drugima pokazuje da nijedna od tri države koje su ovde u pitanju (Srbija, Crna Gora, Bosna i Hercegovina) nisu spremne ni dovoljno snažne da se bave same sobom i sopstvenim problemima, kojih imaju i preko glave. Valjda zato te glave i okreću od sebe i međusobno upiru prstom tvrdeći da je koren problema u onom drugom. Ili u Anđelini Džoli. ◂

Jovana Gligorijević

Zašto je smenjen upravnik Narodne biblioteke

Kako je, ironijom sudbine, najveću cenu platio član Foruma pisaca koji je imao ozbiljne primedbe na Nikolaidisov tekst, zamerajući mu što brani režim Mila Đukanovića kao antiratni, prozapadni i manjinski, budući da ga Ugričić vidi kao nacionalistički, pseudoevropski i ratni

SVE DONEDAVNO REČI Ivice Dačića da će zatražiti smenu direktora Narodne biblioteke Sretena Ugričića služile bi jedino za uveseljavanje posetilaca Jutjuba, zajedno sa izjavama o tome kako je vremešni Zdravko Čolić njegova generacija, a da ime Kalemegdana potiče od turske reči brdo, što je jednom prilikom objašnjavao ministru za migracije Francuske koji ga je začuđeno posmatrao. No i taj zahtev bi se mogao pripisati Dačićevim zabavljačkim sklonostima da Ugričić nije postavljen sa nekoliko stručnih ljudi na čelo nacionalnih ustanova kulture kao dokaz da se Srbija promenila 5. oktobra, dok je sadašnji ministar policije mogao u to vreme samo da gleda kako njegov stranački vođa Slobodan Milošević nesigurnim korakom zamiče ka pritvorskoj jedinici Ševeningena. Nešto se od tada bitno promenilo, jer je jedan od ključnih eksponenata Miloševićeve politike došao glave nekome ko je predstavljao simboličku potvrdu pobede demokratskih snaga, samo što o tome niko nije obavestio građane Srbije. Pitanje je da li bi oni to i saznali da Ugričić nije potpisao proglas Foruma pisaca za odbranu crnogorskog književnika Andreja Nikolaidisa nakon njegovog teksta "Šta je ostalo od velike Srbije".

ATENTAT: Danima nakon toga naslovne strane tabloida punili su napisi da je upravnik Narodne biblioteke podržao "atentat na Tadića" podržavajući Nikolaidisa koji je rekao da bi "civilizacijski iskorak bio aktiviranje eksploziva u Boriku", "skandalu kakvog ima samo u Srbiji". Pre toga je Nikolaidis poslednji put pomenut davno, kada je sa Jelenom Lengold primio Evropsku nagrada za književnost, mada je malo kome u Srbiji značilo njegovo ime, baš kao sama autorka *Vašarskog mađioničara* kojoj niko nije posvetio dužnu pažnju. Najmanje ministar policije, koji je od onoga što se može naći između dve korice jedino spominjao Belu knjigu o organizovanom kriminalu u Srbiji, mada nikada nije bilo jasno da li je ona napisana ili



PORUKA SA VITEŠKOG DESETOBOJA: Ivica Dačić Foto: Tanjug

je to neka *borhesovska* metafora o delima koje dopisuju sami čitaoci. Ali kada ga je neko na Adi, gde je ministar u društvu episkopa Andreja i članova saveza "Svibor", poznatih po Novakovom pentranju, Markovom topuzanju, junačkom skakanju... i ostalim disciplinama srpskog viteškog dvanaestoboja, pozdravljao pripadnike Žandarmerije koji su se bacali u ledenu reku za bogojavljenskim krstom, upitao o istrazi oko eksploziva i oružja koji su pronađeni u banjalučkoj hali "Borik", Dačić se okomio na Sretena Ugričića. "Može on to da podržava iz zatvora, a ne i sa mesta direktora biblioteke", podviknuo je on u svom stilu novinarima koji su odjurili u redakcije da jave kako će ministar policije pokrenuti postupak hitnog razrešenja Sretena Ugričića. Rečeno – učinjeno, pa je Vlada istog dana razmotrila slučaj upravnika Narodne biblioteke koji je samo stavio potpis na proglas Foruma pisaca da se "obustavi fatva" Nikolaidisa, uz opasku da "srpska politička elita nije odustala od svojih hegemonističkih namera prema Crnoj Gori".

PODRŠKA VLADI: Dok su članovi Vlade većali o njegovoj sudbini u Nemanjinoj, Ugričić je u pauzi skupa koji je u Narodnoj biblioteci tragao za odgovorima na pitanja o tome kako današnje društvo može da se oporavi posle vladavine režima koji su činile kriminalne, nelegalne i autoritarne strukture i da prevaziđe nasleđe ratnih zločina, rekao da podržava Vladu Srbije i državni vrh i da daje sve od sebe za promociju srpske kulture. Ugričić je objasnio da je neoprezno potpisao inicijativu, kako je to učinio u znak podrške slobodi izražavanja i ljudskim pravima, iako se ne slaže sa nekim Nikolaidisovim stavovima. Međutim, presuda je već bila doneta, bez obzira što je Cvetkovićev kabinet, reda radi, zadužio ministra kulture Predraga Markovića da sačini izveštaj o čitavom slučaju. Marković je ozbiljno shvatio zadatak, pa je zatražio objašnjenje od samog Ugričića. Sreten je odgovorio da, ako svojim radom i rezultatima nije potvrdio svoj patriotizam, njegova ostavka stoji na raspolaganju. Marković je odmah uzvratio da će ostavku ozbiljno primiti k znanju, očitavši mu lekciju o tome da pored zakonskih obaveza u okviru kojih obavlja dužnost u Narodnoj biblioteci Srbije postoje i civilizacijske, i da je njegovo ime ispod tuđeg teksta potpis direktora Narodne biblioteke. Članovima Vlade Marković je rekao da pitanje kadrovskih promena ne zahteva hitnost.



MILO I DODIK: Ostali članovi kabineta mislili su drugačije. Kadrovi Socijalističke partije Srbije insistirali su, tokom telefonske sednice, da Ugričić odmah bude smenjen, tvrdeći da potpisivanje papira kojim se, navodno, amnestira pokušaj ubistva visokih državnih funkcionera i verskog poglavara, nema veze sa pravom na slobodu izjašnjavanja. U tome su ih bodrili ministri Demokratske stranke tako da su svi zajedno bili zgroženi činjenicom da jedan državni službenik može da potpiše papir za koji su mislili da opravdava pokušaj atentata. Niko se nije osvrnuo na Sretenova objašnjenja da se gnuša terorizma, nasilja i da se oduvek zalagao za demokratske vrednosti. Tako je, ironijom sudbine, najveću cenu platio član Foruma pisaca koji je imao ozbiljne primedbe na Nikolaidisov tekst, zamerajući mu što brani režim Mila Đukanovića kao antiratni, prozapadni i manjinski, budući da ga Ugričić vidi kao ►

Sreten Ugričić, smenjeni upravnik Narodne biblioteke

Nema šale sa teroristima



Na pitanje da li bi ponovo potpisao apel Foruma pisaca da je znao sa kakvim će se posledicama suočiti, Sreten Ugričić kaže da se njegova neopreznost iskazala u dva vida: "Prvo, nisam dovoljno pažljivo procenio stepen napetosti i histeričnosti javne scene, kao i stepen njene podložnosti tabloidnim spinovima, kao ni stepen hladnokrvne bezobzirnosti u kojoj je ta javna scena ogrezla, pa samim tim ni radikalne posledice koje su usledile. Uostalom, dimenzije i ekstremnost tih posledica su zapanjile sve, ne samo mene. A posledica moje smene je po samu stvar rezultirala nepovoljnijim ishodom, jer je sigurno da bih za stvar zaštite slobode govora i prava na dostupnost pune informacije bez prethodnih izvrtanja, manipulativnih izdvajanja iz konteksta i apriornih osuda i pretnji mogao daleko više, sistemskije i dugoročnije da utičem kao upravnik nacionalne biblioteke nego kao autonoman pisac i tzv. običan građanin."

"Drugo", dodaje Ugričić, "nisam dovoljno pažljivo procenio ambivalentnost moje javne pozicije, koja je istovremeno i pozicija upravnika nacionalne biblioteke tj. državnog službenika, kao i pozicija pisca i angažovanog intelektualca. Na to me je potom upozorio nadležni ministar u pokušaju da odloži neminovno i umiri ono što se ne da umiriti. Ali osuda je već bila izrečena. Mislim da je očigledno da sam se potpisao kao pisac na proglas pisaca i kao član Foruma pisaca, a ne na službenom aktu sa zaglavljem ustanove, pa ipak, mediji su javnosti sa zlim namerama nametnuli figuru državnog službenika, koji mora da vodi računa šta govori i za šta se zalaže, nekom vrste autocenzure koja se podrazumeva, a sve u cilju pristojnosti i sleđenja državne politike. To što nam je državna politika nažalost dezorijentisana, konfuzna, nedorečena i prilično jalova, nije uzeto u obzir prilikom super-brzog 'skidanja glave', kako su preneli mediji da se jedan od zvaničnika izvoleo izraziti. Ukratko, potpisao sam, priznao sam da je to bilo neoprezno, demantovao sam da sam se pokajao i povukao potpis, kako su neki mediji javljali, i ponudio sam ostavku. Usledila je pokazna vežba treniranja strogoće u maniru '24 sata smena'. Bio je to nedvosmislen signal da nema šale sa teroristima."

Gorica Mojović, poslanik Demokratske stranke

Setila sam se Bagzija

Foto: Jelena Milovanović



"Mislim da je sam Sreten Ugričić objasnio zašto je smenjen kada je rekao da je neoprezno potpisao apel. U tom apelu Foruma pisaca za mene je posebno problematična i optužba Srbije za hegemonizam. Kako je moguće da crnogorski državni službenik na najgori način govori o drugoj državi, hvaleći vlast za koju radi, a da državni službenik Srbije podržava takav njegov stav, i to proglašava pravom na slobodu govora", kaže članica Odbora za kulturu Skupštine Srbije i poslanik Demokratske stranke Gorica Mojović. "Nikolaidisov tekst", nastavlja ona, "nije ni teorijski spis niti poetski napis, kako neki tvrde, već politički pamflet koji vrvi od govora mržnje čemu posebnu težinu daje činjenica da je autor državni savetnik jednog visokog funkcionera Crne Gore."

Ali nije bilo razloga da se pokrene medijska hajka protiv autora.

Kako dva novinska teksta koja se kritički osvrću na Nikolaidisov članak mogu da se nazovu hajkom? Ti novinski tekstovi su se, pre svega, bavili diplomatskim aspektom njegovih tekstova. Upadljivo je da su dva novinska teksta izazvala hitnu reakciju Foruma pisaca. Videla sam taj poziv za potpisivanje apela koji je upućen članovima Foruma sa oznakom "hitno". Šta je to bilo toliko hitno? Kako to da na mnoge druge pojave Forum nije reagovao? Moj prvi utisak je bio, a svakim danom sam sve uverenija, da je reč o manipulaciji koju je pokrenula jedna politička stranka. Znam Sretena Ugričića i da zaista nije čovek koji podržava terorizam i nasilje. Pitam se kome je onda svojim potpisom hteo da izađe u susret, pred kim da se dokaže?

Hoćete da kažete da proglas Foruma može da se shvati kao opravdavanje terorizma?

Neću to da kažem. Proglas navodno podržava slobodu govora, ali ne postoji sloboda kojom se makar i na budalasti način poziva na atentat. Sloboda govora ne podrazumeva da vi ugrožavate slobodu drugih, pa čak smatrate i pravdom ako oni budu ubijeni.

Mislite da ne treba braniti pravo na slobodu govora?

Govorim u zloupotrebi tog prava. Sramota me je kad čujem šta navijači uzvikuju na utakmicama i ispisuju po zidovima, i mislim da zbog toga treba da budu kažnjavani. A možda i među njima ima samo beslovesnih budala, možda će neko reći, pusti decu, a onda neko od njih nabije baklju policajcu u usta. Možda će isto tako neka budala reći vidiš koliko umnih ljudi ima razumevanja prema pozivu na atentat nekog tipa koji je još dobio i neke evropske nagrade, znači i to se može. E, pa ne može! Priča o takvoj slobodi govora ne bi prošla ni u jednoj civilizovanoj zemlji na svetu. Pogotovu ne u zemlji u kojoj je takoreći juče ubijen premijer, u zemlji u kojoj su se pre njegovog ubistva ispisivale stranice kojekakvih pamfleta sve pod parolom slobode štampe, slobode govora.

Da li je onda, ako je već reč o demokratskim zemljama, uobičajeno da ministar policije šalje poternice za piscem?

Ministar policije Ivica Dačić i inače tako govori. Malo preterano, ali direktno. Tako govori o podeli Kosova, o ucenama nekih zemalja iz EU. Takav mu je karakter, a takav i posao.

...i da poručuje kako se podrška Nikolaidisu može jedino poslati iz zatvora?

A šta, Dačić, za razliku od Nikolaidisa, nema pravo na slobodu govora i izjašnjavanja?

Ali kako može prvi čovek policije, a ne ministar kulture koji je jedini za to nadležan, da smenjuje upravnika biblioteke?

Nije tačno da je ministar kulture jedini za to nadležan, ponovo se zamenjuju teze. O takvim stvarima odlučuje čitava Vlada i ovo nije prvi put da se ne prihvati predlog nekog ministra.

Ali zašto se sa tim složila Demokratska stranka?

A što da se ne složi? Ako smo jedanaest godina podržavali jednog dobrog upravnika Narodne biblioteke, a onda on potpisao apel koji se kosi sa elementarnom pristojnošću jednog državnog službenika, nema razloga da mu i dalje pružamo podršku.

Zbog toga se i čuje da se zemlja uvodi u stanje ogoljenog straha za izgovorenu reč.

Mislim da je to strašna zamena teza i neistina. Postoje granice slobode govora, a to su granice koje određuje ljudskost i moral. Za mene je Nikolaidisov tekst prešao te granice i nemam razumevanje za one koji su braneći njegovo pravo na slobodu izražavanja prenebregli tu prostu činjenicu. Prva asocijacija nakon Nikolaidisovog teksta mi je bila – medijska scenu uoči ubistva premijera Đinđića. Ubili su nam premijera i predsednika stranke, i nešto slično se nikada više ne sme ponoviti. Ni u kolumnama, ni u "pesničkim" spisima!

nacionalistički, pseudoevropski i ratni, izjednačivši ga čak po tipu vladavine sa onim od koga je i poteklo čitavo zamešateljstvo o atentatu u "Boriku", Miloradom Dodikom.

DENUNCIJANTI: No tek je tu isplivalo nešto što nije baš prijatno spominjati jer je deo Ugričićeve privatne prepiske sa članovima Foruma pisaca osvanuo u onom istom "Pressu" koji je protiv njega pokrenuo medijski linč, podmećući mu teze da podržava terorizam i nasilje. To je mogao da dostavi tim novinama neko od onih koji formalno sede u ovom liberalnom forumu ili nadležne službe koje presreću tuđu prepisku, jer dokoni sigurno sigurno imaju da rade štošta zabavnije od guranja nosa u poštansko sanduče upravnika biblioteka. Ako i službe imaju prečeg posla, ostaje utisak da su nosioci liberalnih ideja u Srbiji, svojom dušom i telom, pa i karakterom, često bili najveća prepreka za ostvarivanje onoga za šta su se zalagali, i da bi se, na kraju krajeva, Sreten Ugričić u ovom trenutku verovatno dogovarao sa nekim od članova Upravnog odbora EIFL-a, najvećeg svetskog bibliotečkog konzorcijuma, o novim projektima, da su se protiv autokratske vladavine, poricanja ratnih zločina, sprege kriminala i

Biljana Srbljanović, dramski pisac

Hajkački diskurs



Foto: Stanislav Milojković

"JA NISAM POTPISNIK prvobitne peticije Foruma pisaca, i to iz čisto tehničkog razloga – članovi novog Foruma nisu imali moju tačnu adresu", odgovora Biljana Srbljanović na pitanja o tome šta o stanju koje vlada u Srbiji govori način smene direktora Narodne biblioteke Sretena Ugričića. "Peticiju bih inače potpisala, kao što sam potpisala i sva sledeća oglašavanja Foruma, što ne znači da time potpisujem Nikolaidisov tekst. Na taj tekst imam i političke i književne primedbe, ali jednu sigurno nemam, a to je da je Nikolaidisov tekst poziv na terorizam. Ja se, naime, ne slažem sa ranomarksističkim stavovima da bi proleterska, radnička pobuna donela svetu bolji poredak stvari, smatram to prevaziđenim protolevičarskim pogledom na svet, na koji i sama nova levica ima kritički pogled. Takođe, smatram da u zemlji u kojoj je medijsko pozivanje na ubistvo predsednika Vlade prethodilo njegovoj stvarnoj likvidaciji, metafore, hiperbole i adinatone treba pažljivije koristiti. Ali, moje primedbe na Nikolaidisov tekst su apsolutno nebitne, jer to je njegov, a ne moj tekst i ne tekst nekog drugog člana Foruma pisaca. Mi svojim potpisom na peticiju ne potpisujemo njegov sadržaj, nego njegovo pravo da svoj tekst napiše i objavi tačno onako kako on sam misli da treba, a da zbog toga ne bude izložen besramnoj hajci, manipulaciji tabloidne javnosti i postane sredstvo vulgarnog otimanja političkih poena. Takođe, sklona sam da poverujem da se ovolika medijska i politička hajka na Nikolaidisa podigla i zbog toga što je u pitanju Crnogorac. Sasvim sam sigurna da je tolika netrpeljivost prema njemu dobrim delom izazvana i time što Crnoj Gori Srbija ne oprašta ništa, i koristiće svaku priliku da to javno demonstrira."

Može li se zahtev da se obustave napadi na Nikolaidisa i u celini objavi njegov tekst protumačiti kao podrška terorizmu?

"Svima ovde su potpuno jasne barem tri stvari: 1. Nikolaidis nije terorista; 2. članovi Foruma pisaca ne podržavaju terorizam; 3. Sreten Ugričić nije pozivao na ubistvo predsednika i nije mu mesto u zatvoru. To znamo svi, i tabloidi koji su priču isfabrikovali, i oni koji su im priču plasirali, i oni koji su izvukli veliku korist prostačkom likvidacijom direktora biblioteke, kome su prethodno vezali ruke i noge i ukinuli svaku mogućnost da se brani. Mislim da je političku pozadinu ovog poteza dosta dobro definisala Ljiljana Smajlović, komentarišući slučaj sa pozicije predsedavajućeg Saveta za štampu, kada je procenila da je skandalozno da neko ko pripada "grupi političkih istomišljenika okupljenih oko Foruma pisaca" ima odlučujuću poziciju u važnoj nacionalnoj ustanovi. Ona se tu doduše, malo narcisoidno, kao slepi putnik, šlepuje uz slučaj i još jednom skreće pažnju na svoju nezaceljenu ranu – način na koji je smenjena iz 'Politike' – ali to ne umanjuje tačnost njenih reči. Ugričić jeste smenjen zbog svojih političkih stavova, a ne zbog toga što poziva na terorizam. Njegovi stavovi su za Ljiljanu Smajlović neprihvatljivi, a ja ih, naprotiv, u potpunosti delim, ali i to je od sporednog značaja. Ono što je najvažnije i što je presudno u ovom slučaju jeste da je direktor Narodne biblioteke smenjen zbog političkog stava. Jer, ne može se imati kritičko mišljenje prema Republici Srpskoj i istovremeno biti na javnoj funkciji. Ne može se misliti da u osnovi njenog nastanka stoji jedan strašan i nepriznat zločin, i ostati 'živ'. Ne može se kritikovati predsednikova odluka da primi orden koji krasi grudi pola Ševeningena i koji istovremeno prima Kačavenda ili episkop Nikolaj, čija je zasluga što je '94, nakon što je Cecin dečko 'očistio' Foču, u tom gradu otvorio duhovnu akademiju gde je učio pravoslavnu decu kako se lepo peva, a da se za to ne snose posledice. E to se ne može misliti i biti na javnoj funkciji u ovoj zemlji i to je ono što je poražavajuće i što prevazilazi razmere i teksta na internetu, i besne reakcije državnih organa i manipulacije tabloida i naroda, koji ni ne zna da ima biblioteku, a koji razume samo taj hajkački diskurs."



vlasti ili kršenja ljudskih prava u Srbiji, borili neki drugi i drugačiji ljudi.

I sam Sreten Ugričić delom je bio žrtva svoje vlastite neodlučnosti: ako su mu već istinski bili sporni neki navodi iz Nikolaidisovog teksta, nije bilo razloga da uopšteno podržava pravo na slobodu mišljenja, pošto tu postoje ograničenja o kojima najrečitije govore ubistvo Zorana Đinđića i gubljenje evropske perspektive Srbije; kada je već stao iza tvrdnje da politička elita u Srbiji nije odustala od hegemonističkih namera prema Crnoj Gori, nije mogao da kaže da podržava državni vrh u kome sedi ta ista elita; ukoliko je već razmislio o Nikolaidisovom tekstu, zašto je ponavljao da ga je nesmotreno podržao, jer je time onima koji su naseli na priču o zagovaranju terorizma samo tutnuo u ruke argument o vlastitoj krivici zbog koje se kaje.

No to je, što bi sam Sreten Ugričić rekao, u ovom trenutku od sekundarnog značaja, jer građane Srbije mnogo više brine poruka koja ih je ovom prilikom tresnula kao dar s neba, jer su videli kako ministra kulture niko ništa ne pita o smeni uspešnog direktora Narodne biblioteke, da član kabineta zadužen za resor policije preti zatvorom jednom piscu, umesto da se o tome izjasne sudovi, da su državni mediji ponovo samo režimski, a tabloidi partijske agenture koje prave liste za odstrel, dok ključne poteze u zemlji vuče samo prividno poražena Socijalistička partija Srbije. Da nije tako, njen predsednik ne bi mogao da slavi pobedu koja se sigurno neće naći na Jutjubu. ◂

Slobodan Kostić



piše: Teofil Pančić

Slučaj proletera Boleta

Zapanjujuće je kako je tekst Andreja Nikolaidisa ostao temeljito nepročitan i od "branilaca" i od "protivnika", odvukavši raspravu na pogrešnu stranu

Izraz "savršena oluja" izvorno potiče iz meteorologije – bilo bi malo čudno da potiče iz botanike – a u međuvremenu je dobio univerzalnu figurativnu primenu: on označava krajnje negativan sticaj različitih okolnosti u početku delujućih nezavisno jedna od druge, a koje tako nesrećno udružene mogu da proizvedu mašala veliki belaj. Štono bi se reklo: sve što je moglo da krene po zlu, krenulo je... Ima o tome nešto i u Marfijevim zakonima, to jest, šta je temeljni Marfijev zakon ako ne slika i prilika "savršene oluje"?

Kako god, sve ove *atmosferske neprilike* u Srbiji i okolini, pokrenute jednim tekstom Andreja Nikolaidisa, a okončane, za sada, na mnogo načina skandaloznom smenom Sretena Ugričića (kojeg je de facto najurio srpski policajministar, što nema ni kod Nušića), jako podsećaju na "savršenu oluju": ko god je mogao da učini nešto glupo – učinio je. Pa se, evo, još i ponosi time. Počev od Nikolaidisa, završno sa Ugričićem, a o onima između njih dvojice da se i ne govori.

Ako ćemo pravo, od trenutka smene Ugričića, s onakvim motivima i na onaj način, držim da "slučaj Nikolaidis" više ne postoji, i da postoji samo i jedino "slučaj Ugričić". No, o tome sam opširno pisao na drugom mestu, a kako se o tom slučaju opširno piše i na prethodnim stranicama Vremena, dopustiću sebi da se u ovoj kolumni ipak vratim tom "lanjskom snegu", tj. Nikolaidisovom tekstu, naprosto zato što me zapanjuje koliko je dotični ostao *nepročitan*. I to podjednako radikalno nepročitan te aljkavo i neozbiljno tumačen i od onih koji "brane" i od onih koji "napadaju" Nikolaidisa (što još nipošto ne znači da su te dve strane i u nečemu drugom "iste").

Spor oko ovog teksta je *eminentno politički*, mada bi trebalo da bude etički. I bio bi, kada bismo se striktno držali onih "bombaških" pasusa. Pogledajte, međutim, ko je – i u Srbiji i van nje – pokrenuo i (p)održao "hajku" na pisca, te ko ga je i kako branio? Ispalo je, po dežurnim patrijotama, da se Andrej N. sadistički poigravao (dakako iz famozne "srbofobije") mogućnošću da neko naprosto izrešeta državni i duhovni establišment "svih srpskih zemalja", a sve to zato što se u tekstu nimalo pohvalno ne izražava o nastanku i opstanku tvorevine zvane Republika Srpska, koju su se ovi okupili da svečano pozdrave. Da A. N. nije fan RS, to je jasno, ali to nije nikakav *ekstremizam i terorizam*, nego pre dokaz njegove normalnosti; pravo da vam kažem, šta god on mislio o Tvorevini, ja o njoj mislim tri puta gore. Da se sutra probudimo u svetu bez Tvorevine, svet zbog toga ne bi poružneo nimalo, naprotiv. I to je nešto u čemu se inače slaže doslovno ceo svet, to vam je nešto kao sa "Turskom Republikom Severni Kipar": zar iko može da veruje da bi ikada iko u kosmosu, osim turskih nacionalista i njihovih retkih simpatizera sa strane, prolio suzu za tom tvorevinom?!

Jedno je, međutim, paradržavni monstrum nastao masivnim etničkim čišćenjem, drugo su živi, konkretni ljudi; jedno je ne verovati u moralnu zasnovanost RS, drugo je želeti ili bilo kako doprineti tome da makar i jedan jedini čovek bilo kako strada zbog toga. Ukratko, moralno je ovaj stav (o prirodi RS, naime) člankopisca sasvim nepo-reciv, ali pri tome uopšte i nije predmet spora! Jer, Nikolaidis je one "Boletove bombe" pominjao u sasvim drugom kontekstu, a to što se svako – uključiv zaljubljenike u RS i njene protivnike – i preko ovog teksta češe tamo gde ga svrbi, druga je stvar!

Stvarno Nikolaidisovo autorsko i moralno prokliznuće – a njegovi površni i nerefleksivni branioci su učinili veliku kontrauslugu svojoj uverljivosti što su rešili da to izignorišu – jeste svo ono nesvarljivo trućanje o "klasnoj suštini" Boletove potlačenosti, gde je "Bole" ujedno i neka vrsta metafore za "sve nas", koji evo stenjemo i sopćemo pod čizmom globalnog neoliberalnog kapitalizma, pa se još glupavo i primitivno međusobno koljemo po plemenskim linijama, umesto da kao udruženi proleteri bez otadžbine (e, jebi ga, u moje vreme "Proleter" je bio iz Zrenjanina...) navalimo na Zle Eksploatatore i njihove sluge, jer bi baš to bio taj zazivani "civilizacijski iskorak"...

Andrej Nikolaidis je dobar pisac, povremeno i više od dobrog. Pisao sam na ovom mestu o svim njegovim ključnim knjigama, vrlo pohvalno (v. *Vreme* br. 677, 819 i 975). I da, neću kriti, on je i moj dobar i drag poznanik, i to će i ostati. Njegova publicistika mi je, međutim, u poslednje vreme postala nečitljiva i neprobavljiva. I on nije jedini s kim imam taj problem. Postoji na post-YU prostorima već cela jedna lepa sektica uglavnom mlađih intelektualaca, neretko pametnih i nadarenih (ko manje, ko više) koji su poslednjih godina prilično pomodarski – žalim, nemam bolji izraz za to! – udarili u stereotipnu nadrilevičarsku kuknjavu nad Strahotama Kapitalizma i Nužnošću Alternative. Lepo, i to je legitimno, samo što od te alternative još ništa suvislo nismo čuli, ali se zato po parlamentarnoj demokratiji i sličnim tricama i kučinama drnda kao po nekoj staroj kanti koju svako kuče može da zapiša bez žaljenja i bez štete. Zapravo, u tom drndanju mahom nema nikakvog suvislog sadržaja, nego tek neke bizarne mešavine retro i pomodnog diskursa: zamislite, recimo, rahmetli drugove Toda Kurtovića ili Tihomira Vlaškalića (imena slučajna i ilustrativna) kako su se u međuvremenu prejeli knjiga Ransijera i Badjua, i dobićete otprilike taj miš-maš.

A gle sad ovo; nije bilo tome tako davno kada se Nikolaidis zgražavao nad Principovim ubistvom Ferdinanda i gravidne mu gospođe, jer da je to, eto, pomalo varvarski. Neke je to bezbeli iznerviralo. Na užas mojih *mladobosanskih* prijatelja, bio sam na njegovoj strani. Verovatno zato što sam ja jedan dekadentni građanskoliberalni, sentimentalni građanin, koji se naprosto grozi nasilja. Malograđanin? Ne bih rekao, ali radije ću biti i to nego cinik kada su ljudske kože i tkiva u pitanju. No, posle *traktata o Boletu* nekako ispada da je problem sa Gavrilom P. samo taj da nije bio *klasno osvešćen*, no je ubijao u ime staromodnih, *nacionalnih* razloga. Nikolaidisa je pre njegove *antiliberalne konverzije* to zgražavalo, a danas možda i ne bi toliko, ako je izvedeno "klasno svesno". Možda je, doduše, i u Boriku bilo trudnih žena, ali jebiga sad, što ne paze, što očijukaju s buržoasko-imperijalističkim krvopijama?!

Paradigma Dobrovoljačke ulice

Odluka o obustavljanju istrage o napadu na kolonu JNA u Sarajevu 1992. sigurno će po ko zna koji put otvoriti ista pitanja i frustracije kojima je bosanskohercegovačko društvo bremenito već decenijama, kao što je pitanje ko poseduje pravu istinu, i kako u okolnostima, kad svi smatraju da je istina jedna i isključivo njihova, ostvariti dijalog. A to onda znači i pitanje može li BiH opstati kao celovita, može li ovo društvo postati zrelo, a ne nalaziti se u stanju stalnog povišenog pritiska i emocija



BOL I SEĆANJE: Porodice ubijenih vojnika
Foto: REUTERS

Banjaluka

NEZAOBILAZNO PITANJE KOJE većina stranaca postavlja nakon hapšenja nekog od osumnjičenih za ratne zločine ili poslije izricanja presuda jeste da li će ovi događaji doprinijeti procesu pomirenja u Bosni i Hercegovini. Gotovo da je svaki ovakav događaj, poput hapšenja Radovana Karadžića i Ratka Mladića, doček Nasera Orića poslije presude u Haagu za ratni zločin, hapšenje Jovana Divjaka i Ejupa Ganića zbog slučaja Dobrovoljačka, doček Biljane Plavšić nakon odsluženja zatvorske kazne za ratne zločine, presuda o genocidu u Srebrenici, doprinio pojačavanju uzavrelih strasti i podizanju stalnih tenzija u zemlji. Dok se na jednoj strani "slave" i podržavaju "naši", na drugoj se slavi njihovo hapšenje; dok se u isto vrijeme novcem poreskih obveznika iz budžeta zvanično plaćaju odbrane osumnjičenih za ratne zločine i izdržavaju porodice osuđenih za ratne zločine, dotle je Bosna i Hercegovina sve dalje od pomirenja. Nedavna istorija se tako "farba", a svaka nova akcija postaje u međusobnim odnosima nova "kap koja je prelila čašu".

Svaka strana u BiH ima svoju istinu, dijametralno različitu u odnosu na ostale dvije, svaka od tri strane vodila je odbrambeno-oslobodilački rat, po pravilu zločine su činili svi drugi sem "naših", a "naši" zločini, i kad ih stidljivo priznaju, "opravdani" su i bili su odgovor na zločine onih drugih. Svaka presuda, pa i samo procesuiranje, opasnost je koja prijeti da se "karakter naše borbe dovede u pitanje". I kao takva stavlja se pod ozbiljan znak pitanja.

INICIJALNA KAPISLA: Odluka o "Dobrovoljačkoj" za lidera Srpske demokratske stranke Mladena Bosića donesena je "sa namjerom da se kroz sudske odluke definiše karakter rata, da bi kasnije preko njih vršili pritisak na Republiku Srpsku".

Po sudovima i tužilaštvima političari i mediji udaraju rafalnom paljbom iz svih raspoloživih sredstava, a sve manje je onih koji iskazuju povjerenje u ove institucije. I sve više onih koji su poput Dragana Čovića, lidera Hrvatske demokratske zajednice, "zabrinuti stanjem u pravosuđu u BiH i onim što se radi u posljednjih nekoliko godina".



Iako političari na svim stranama u BiH decenijama napadaju Haški ►

OPTUŽENICI U BEOGRADU, HEROJI U SARAJEVU: Sa dočeka Ejupa Ganića i Jove Divjaka posle oslobađanja iz Londona i Beča Foto: REUTERS





tribunal da je isključivo politički sud, osnovan i usmjeren isključivo protiv "nas", u isto vrijeme oni domaće pravosudne institucije čvrsto drže pod svojom političkom šapom.

Tako je najnovije obustavljanje istrage protiv 14 ratnih bošnjačkih lidera i komandanata u Tužilaštvu Bosne i Hercegovine, kako ističe Milorad Dodik, predsjednik Republike Srpske, "direktno poniženje za srpske žrtve, i to ne samo u Dobrovoljačkoj, već u cjelosti". Dodik smatra da, zapravo, ne postoji sistem koji treba da omogući procesuiranje zločina nad Srbima. Na drugoj strani, u Federaciji BiH proslava dvadesetogodišnjice Republike Srpske okarakterisana je također kao poniženje žrtava, jer nove zvanične strukture u ovom entitetu nisu napravile otklon prema zločinima i stradanjima drugih u RS. Odnos prema hapšenju Ratka Mladića u Republici Srpskoj, pokazao se za većinu u Federaciji BiH također kao ponižavanje žrtava.

Iako je odluka o Dobrovoljačkoj bila povod za zahtjev dvije najjače političke partije iz Republike Srpske – Saveza nezavisnih socijaldemokrata Milorada Dodika i Srpske demokratske stranke – da se ukinu Tužilaštvo i Sud Bosne i Hercegovine, te da se ojačaju entitetska policija i sudstvo u procesuiranju ratnih zločina, ona nije bila inicijalna kapsla za ovu inicijativu. Preciznosti radi, nastojanje da se ukinu ove institucije na nivou države postoji već dosta dugo, bilo je izraženo kroz čuveno referendumsko pitanje, do kojeg nije došlo, jer je u zadnji čas uspostavljen takozvani "strukturalni dijalog" sa Evropskom unijom, koji je trebalo da dovede do pravosudne reforme u zemlji. Zauzvrat je Milorad Dodik odustao od sprovođenja referenduma upravo sa istim pitanjem, koje je ponovno dospjelo u političku žižu nakon odluke o Dobrovoljačkoj.

STRANCI I PARADIGMA: Također nije ništa novo i zahtijevanje da se zatraži onemogućivanje rada stranim tužiocima u Bosni i Hercegovini. Novina je da će predstavnici Republike Srpske zatražiti od Ministarstva spoljnih poslova BiH da svi bivši i sadašnji stranci u bosanskohercegovačkom pravosuđu budu proglašeni nepoželjnim osobama u BiH. Teško da će ovakvi zahtjevi biti ispunjeni. Novina je i da su dvije političke partije iz Republike Srpske zbile političke redove – SNSD i SDS – iako im pogledi na pravosudne institucije nisu uvijek bili isti. Podsjećanja radi, lider SDS-a Mladen Bosić je povodom odluke visokog predstavnika u BiH Valentina Incka o mandatu stranih tužilaca i sudija u BiH izjavio kako je Incko uradio upravo ono što je i Dodik zastupao:

"Naime, on je pristajao i predlagao ispred RS da se zadrže sudije i tužioci u Vijeću koje sudi ratnim zločinima, a da im prestane mandat u Vijeću za kriminal", izjavio je Bosić u decembru 2009. za Radio Slobodna Evropa.

Donedavno su u Tužilaštvu i Sudu BiH sjedili strani tužioci i sudije, ali je krajem decembra 2009. godine visoki predstavnik Valentin Incko iskoristio bonska ovlašćenja i produžio mandat stranim sudijama i tužiocima na još tri godine, ali samo u Odjelu za ratne zločine, dok su oni iz Odjela za kriminal morali napustiti zemlju.

U to vrijeme Dragan Čavić, nekadašnji predsjednik Republike Srpske, danas narodni poslanik, oštro je kritikovao ovakvu odluku visokog predstavnika, naglašavajući kako Valentin Incko nije imao snage da okonča rad međunarodnih sudija i tužilaca i takvu odluku ocijenio Inckovom najlošijom:

"Jer ovakva odluka visokog predstavnika, još posebno u kontekstu činjenice da je prije nekoliko dana Dejvid Šveningen donio onu sramnu odluku o prekidanju istrage u vezi Tuzlanske kolone i događaja masovnih ubistava u toku rata u području Konjica, samo će prouzrokovati još veće i teže političke tenzije u RS."

Tako su "sramne odluke" postale još jedna paradigma u bosanskohercegovačkom suočavanju sa prošlošću, baš kao i "neskriven osjećaj Srba i Hrvata da je isključivi zadatak stranih tužilaca i sudija procesuirati Srbe i Hrvate". Tome treba dodati još jednu, po kojoj "domaće sudije i tužioci ne mogu odgovoriti zahtjevima koje predmeti iz oblasti organizovanog kriminala i korupcije traže".

POLITIČKO LICEMERSTVO: Svojevrsnu novinu i iskorak predstavljaju najnovije izjave Bakira Izetbegovića, člana Predsjedništva BiH, i Sulejmana Tihića, lidera bošnjačke Stranke demokratske akcije. Bakir Izetbegović je očekivao "ljutnju iz Republike Srpske" i krivicu prebacio u sudsko dvorište, ali je i priznao da je u Dobrovoljačkoj počinjen zločin. Povodom odluke o Dobrovoljačkoj rekao je: "Sudovi bi trebalo da budu brži i hrabriji. Osim što znaju ko nije kriv,

Kratka istorija zločina

Prilikom povlačenja, u Dobrovoljačkoj ulici u Sarajevu, 3. maja 1992. godine, napadnuta je kolona Jugoslovenske narodne armije. Današnja ulica Hamdije Kreševljakovića nalazi se u blizini zgrade Predsjedništva BiH, kod Skenderije.

Desnu obalu Miljacke 1992. kontrolisale su snage Teritorijalne odbrane, a stotinjak metara nizvodno snage bosanskih Srba. Tog dana i na tom mjestu trebalo je izdvojiti transporter UNPROFOR-a, u kojem su bili zatočeni predsjednik Predsjedništva Republike Bosne i Hercegovine Alija Izetbegović i tadašnji komandant Druge vojne oblasti Milutin Kukanjac. Razmjeni je prethodilo zarobljavanje Alije Izetbegovića na sarajevskom aerodromu i njegovo odvođenje u kasarnu u Lukavici. Između tadašnjeg državnog vrha RBiH i JNA, uz posredovanje UNPROFOR-a, dogovoreno je oslobađanje Alije Izetbegovića i članova njegove delegacije i propuštanje kolone JNA sa generalom Milutinom Kukanjcem na čelu. Kada je kolona krenula, zaustavljena je u Dobrovoljačkoj.



PREKRŠENI DOGOVOR: Alija Izetbegović i general Milutin Kukanjac u transporteru UNPROFOR-a Foto: Tanjug

I danas postoje velika sporenja o karakteru tog napada. Svjedoci ukazuju na to da vojne formacije nisu znale šta je dogovoreno kad je o razmjeni riječ. Prema jednima, uglavnom sarajevskim zvaničnim stajalištima, riječ je o odbrani Sarajeva i legitimnim vojnim ciljevima, tako da se odbacuje svaka mogućnost zločina. Na drugoj strani, čak i neki akteri tog događaja, među njima Jovan Divjak, oficir bivše Armije BiH, ističe kako se u Dobrovoljačkoj desio zločin. Divjak navodi da je sigurno to da napad nije bio organizovan: "Tu su se stvorile brojne grupacije, došli su i jedni, i drugi, i treći... Ali da se uzmu puške i opali po autobusima gdje sjede civilna lica koja se vraćaju iz druge vojne oblasti i pritom ubije čovjek – to nije bilo potrebno. Dakle, nije bilo sukoba na frontu, ljudi su bili razoružani, to što se desilo nije smjelo da se desi i to je zločin." O broju žrtava se iznose različiti podaci: zvaničnom istragom je utvrđeno da je u Dobrovoljačkoj ulici ubijeno sedam i ranjeno 14 osoba. Na žrtve je otvarana vatra, nakon što su bile onesposobljene za borbu ili dok su se nalazile u sanitetskom vozilu. Tokom istrage je utvrđeno da je dio zarobljenih vojnika iz kolone JNA odveden u prostorije FIS-a, Centralnog zatvora i Štaba Teritorijalne odbrane, gdje su bili zlostavljani i maltretirani. Neki svjedoci tog vremena poput Jovana Divjaka iznose podatke prema kojima je na "ulici ubijeno negdje sedam, osam pripadnika Jugoslovenske armije". "Međutim, optužbe koje su aktivirane ovih dana vezuju gubitke u ljudstvu negdje preko 40, 75 ranjenih, oko 185 zarobljenih, koji su, naravno, odmah pušteni", svjedočio je Divjak.

Udruženja žrtava i organizacije iz Republike Srpske tvrde da su u Dobrovoljačkoj ulici ubijena 42 pripadnika JNA, ranjena 73 i da ih je zarobljeno 215. Zbog Dobrovoljačke hapšeni su u Londonu Ejup Ganić, ratni član Predsjedništva BiH, te u Beču Jovan Divjak, general Armije RBiH. Oni su uhapšeni po potjernici Srbije, čiji su pravosudni organi pokrenuli istragu u decembru 2008. godine. Iz ekstradicionog pritvora ova dvojica su vraćena u BiH, nisu izručeni Srbiji. Istraga koju je 2006. godine pokrenulo Tužilaštvo BiH protiv 14 osoba, među njima: Ejupa Ganića, Jovana Divjaka, Hasana Efendića, Zaima Backovića, Jusufa Pušine, Emina Švrakića, Dragana Vikića, Fikreta Muslimovića, Dževada Topića, Jovice Bećirovića, Rešada Jusupovića, Jusufa Kecmana, Damira Dolana i Ibrahima Hodžića, obustavljena je. U saopštenju Tužilaštva BIH se navodi: "Nakon opsežne istrage, naredba o obustavi istrage protiv navedenih osumnjičenih osoba, donesena je na temelju izjave 352 svjedoka, te 412 materijalnih dokaza koji uključuju dokumente, video-zapise, presretnute razgovore i druge dokazne materijale." Neki od političara iz Republike Srpske nakon obustave istrage zahtijevaju da proces u slučaju "Dobrovoljačka" pokrene Tužilaštvo Republike Srpske u Banjaluci, a da "organi reda RS uhapse sve koji su odgovorni za taj slučaj i isporuče pravosuđu Srbije".



trebalo bi da kažu ko jeste kriv. Ova zemlja bi mogla da uđe u novi ciklus nerazumijevanja zbog sporosti sudova. Jovan Divjak i Ejup Ganić nisu krivi. Međutim, žrtve su pale. Sedam je mrtvih ljudi. Naoružana kolona kreće kroz Sarajevo. Ko je prvi zapucao, ko je kriv, šta se desilo. Ako bih mogao uticati na sudove, zamolio bih ih da budu brži i hrabriji. Neka kažu šta se desilo ovdje i diljem BiH." Sulejman Tihić je rekao da neko treba da odgovara za ubijene ljude u Dobrovoljačkoj: "Vojno i političko rukovodstvo nije odgovorno. Počinjeni su pojedinačni zločini i neki počinioci su identifikovani, a neki nisu." Tihić je naglasio kako ne treba dozvoliti da političari svojim komentarima utiču na donošenje sudskih odluka. Do sada je među Bošnjacima dominiralo stajalište da je u Dobrovoljačkoj "odbranjena Bosna i Hercegovina", a na srpskoj strani da je napad na kolonu JNA u Dobrovoljačkoj bio jasna poruka Srbima "šta ih čeka u nezavisnoj BiH".

Odluka o Dobrovoljačkoj sasvim sigurno će po ko zna koji put otvoriti ista pitanja i frustracije kojima je bosanskohercegovačko društvo bremenito već decenijama, kao što je pitanje ko posjeduje pravu istinu, i kako u okolnostima, kad svi smatraju da je istina jedna i isključivo njihova ostvariti dijalog. A to onda znači i pitanje može li BiH opstati kao cjelovita, može li ovo društvo postati zrelo, a ne nalaziti se u stanju stalnog povišenog pritiska i emocija, s obzirom na to da poslije svakog ovakvog slučaja, kao što je odluka o Dobrovoljačkoj, uđe u neki novi i još dublji nesporazum. I to ne samo unutar BiH već i sa susjedima.

To ujedno znači i da će svaki tračak dogovora na svim stranama postati izrazom "kapitulacije". Ili će političko licemjerstvo biti nastavljeno, političari će biti tobože zabrinuti zbog pravosuđa u BiH, kojeg inače oni potpuno kontrolišu, pledirajući samo javno i deklarativno da ono bude nezavisno i po potrebi, a zarad političkih poena, ponekad mu lupnuti javnu pljusku. ◂

Tanja Topić

Kustendorf 2012.

Prvi bitan mercedes na Mokroj



DOMAĆIN I GOST: Emir Kusturica i Milorad Dodik

Foto: Radoslav Ćebić

Dodik je pred kamerama, u početku izokola, a na kraju i "onako kao što svi mislimo", potvrdio da će na parlamentarnim izborima u Srbiji podržati dosadašnjeg partnera, Demokratsku stranku. Dok je on to govorio, Kusturica je u jednom trenutku gestom profesionalne deformacije, mikrofon pomenute novinarke B92 podigao malo bliže Dodikovim ustima. Jedan od fotografa je prasnuo u smeh, na šta mu je Kusturica namignuo. Onako profesorski

U PONEDELJAK 23. januara, na Trgu Nikole Tesle, ispred drvene crkvice Svetog Save i kuće Emira Kusturice, na mokrogorskom brdu Mećavnik, čekao se predsednik Republike Srpske Milorad Dodik. Stiže automobilom jer, kako je neko od novinara objasnio, "treba dozvola da Kustin helikopter leti bosanskim nebom".

Dok novinari i osoblje Kustendorfa čekaju predsednika, svi hvataju priliku da se slikaju sa "profesorom". Tako na Mećavniku oslovljavaju Kusturicu, čak i on sam kad o sebi priča u trećem licu. Izgleda kao da je raspoložen. Šeta se jedući jabuku. Priča glasno, a neko se uvek smeje njegovim dosetkama. "Kritikuje" prisutnu novinarku televizije B92 koja ga je neki dan prekinula u čitanju Hegelove *Logike*, a zatim primećuje da se B92 "u poslednje vreme popravio". Uskoro kroz drvenu kapiju, Trgom Ive Andrića, u selo ulaze crni mercedes i audi. Neko primećuje da je to "prvi mercedes na Mećavniku", Kusturica ga ispravlja: "Prvi bitan mercedes!"

Strance toliko nije interesovao dolazak predsednika Republike Srpske, pa su se, nakon izlaska iz "važnog" mercedesa i triputnog ljubljenja sa domaćinom, samo lokalni novinari gurali da čuju šta će Dodik i Kusturica reći. Međusobno su izrazili zahvalnost i još jednom potvrdili lično prijateljstvo.

gori

Gosta je jedan od novinara upitao dokle se stiglo sa istragom o slučaju "Borik" i kako tumači obustavljanje procesa Dobrovoljačke ulice. Kusturica se našalio pročitavši sa svog telefona "vest" o tome da u Boriku nije nađeno oružje, već "pelikani", "parkeri" i drugi pribor za pisanje beogradskog Foruma pisaca.

DUŠA FESTIVALSKA: Sedam dana ranije 17. januara u bioskopskoj sali "Prokleta avlija" festival su zvanično otvorili osnivač Emir Kusturica i pokrovitelj ministar kulture, informisanja i informacionog društva Srbije Predrag Marković. Tada je režiser rekao da Kustendorf ima "ratničku dimenziju kada je u pitanju odbrana onoga što vredi" i da festival ima zadatak da širi ideju o filmu kao kulturi. "Na Kustendorfu se borimo za mitsku sliku o ljudskom rodu naspram holivudskog pojednostavljenog, banalizovanog i jeftinog pristupa", rekao je Kusturica.

Za razliku od prošlih godina, mediji su sa više pažnje pratili program i dešavanja na Kustendorfu. Posebno nakon Tanjugovog pisanja o tome kako su strani novinari oduševljeni festivalom na Mećavniku. "Bio sam u Kanu, Berlinu, Veneciji, San Sebastijanu, Sankt Peterburgu, ali Kustendorf je drugačiji, ima posebnu atmosferu. Ovaj festival ima dušu i zato mi se dopada", rekao je italijanski novinar Andrea Badijo.

O toj atmosferi priča i jedan od mladih gostiju festivala, osamnaestogodišnji Luka: "Ne mogu to da objasnim, tu neku čar još niko nije uspeo da objasni." On svira violinu, ali ga privlači režija i zbog toga ne propušta ovaj festival. Kaže da je neprocenjivo to što nakon gledanja nekog od filmova, tokom redovnih radionica, može da razgovara sa svetskim filmskim majstorima bez ikakvog problema: "Ovde se ne postavljaju zanatska pitanja na koja se odgovori mogu naći u knjigama. Ovde su razgovori mnogo intimniji, ličniji, autori govore o sopstvenim pogledima, razmišljanjima." Luka istu intimnost pominje i u komunikaciji sa ostalim ljudima u Drvengradu tokom Kustendorfa. "Ako vidiš da neka grupa stoji zajedno i priča, nemoj misliti da se znaju od ranije. Ovde je to upoznavanje mnogo drugačije nego kad, recimo, sretneš nekog stranca u Beogradu. Plus je i što su to sve mladi, pametni i obrazovani ljudi."

Pobedio Španac Fernando Pamares



Foto: Radoslav Ćebić

Tokom ovogodišnjih sedam festivalskih dana, po železničkim pragovima kojima su popločani trgovi Drvengrada, šetali su francuska glumica Izabel Iper, južnokorejski režiser Kim Ki-Duk, američki reditelj Ejbel Ferara, turski režiser Nurij Bilge Džejlan, belgijski režiseri Žan-Pjer i Lik Darden, nemački režiser Andreas Drezen, iranska rediteljka Marđan Satrapi, danska rediteljka Frederika Aspok, iranska glumica Lejla Hatami, mladi francuski glumac Tahar Rahim, francuski producent Pjer Edelman, iranski reditelj Ašgar Farhadi, direktor Kanskog filmskog festivala Tjeri Fremo...

Predsednica žirija Lejla Hatami i članovi Pjer Edelman i srpski glumac Zoran Cvijanović iz takmičarskog programa Festivala izabrali su i nagradili filmove *Glazgov* poljskog režisera Pjotra Subotka (Bronzano jaje), *Momci, gde ste?* studentkinje treće godine beogradskog Fakulteta dramskih umetnosti Jelene Gavrilović (Srebrno jaje) i španski *Selo Alto Sause* režisera i studenta montaže Fernanda Pamaresa (Zlatno jaje). Nagrada filmskih kritičara i novinara uručena je poljskom reditelju Bartolomeju Zmudi za film *Barbakan*. Nagradu "Vilko Filač" za najbolju kameru snimateljki Tatjani Krstevski za film *Od pepela* Ognjena Glavonića, dodelili su češki snimatelj Martin Šec i srpski dizajner zvuka i filmski montažer Svetolik Mića Zajc.

Na festivalu je prikazano ukupno 41 ostvarenje u nekoliko selekcija. U takmičarskom delu učestvovalo je 20 filmova iz Belgije, Velike Britanije, Estonije, Kanade, Italije, Kirgistana, Makedonije, Meksika, Nemačke, Poljske, Portugala, Rusije, SAD, Srbije, Francuske i Španije.

U muzičkom programu nastupali su ruska pevačica Pelageja, holandski Rozenberg trio, Stribor Kusturica i njegov bend Trovači, trubači Adama Stinge iz Moldavije, orkestar trubača Marka i Bobana Markovića, grupa Sonido Galo Negro iz Meksika, etno-grupa Trag iz Banjaluke...

Poslednjeg dana je premijerno prikazan film *Naš život* u kome glavnu ulogu igra sam režiser – Emir Kusturica. Film traje 15 minuta i biće deo omnibusa meksičkog producenta Giljerma Arijage *Razgovor sa bogom*, koji govori o religijama. Kusturica igra pravoslavnog monaha koji svakodnevno, sizifovski nosi hercegovačko kamenje na jedno brdo odakle ga – baca.

Dok Luka ima akreditaciju za gostovanje na Festivalu, Olja i Milica su došle same, turistički. Pronašle su smeštaj u hotelu ispod Mećavnika, plaćaju hranu i piće, a gledaju sve što stignu. Sve projekcije, radionice i muzički program su besplatni. Turistički ulaz u etno-selo plaća se 200 dinara. Njih dve su ove godine propustile, po njihovom mišljenju, najzanimljivija, prva tri dana. Misle da je prošle godine bilo više ljudi i da je program bio bolji. Posebno radionica Nikite Mihalkova. Sledeće godine će pokušati da ostanu svih sedam dana.



RAKIA MOKRE GORE: Komentari turista ili učesnika o tome da je "film bio 'onako' ili 'dosadan'" jedini su negativni komentari koji se mogu čuti unutar kapija Drvengrada. O bilo čemu. Tokom festivalske sedmice selo je puno raznobojnih nasmejanih, uveče opijenih mladih ljudi i onih koji u godine ►

Zoran Cvijanović o Kustendorfu i Kusturici



"Ovo je peta godina kako prisustvujem Kustendorfu. To je za mene jedan potpuno specijalan praznik koji je udvostručen osećajem stida što ovde prvi put srećem neke vrlo, vrlo značajne autore koje sam propustio sam da primetim. Jednostavno živimo u vreme kada smo zatrpani nekim konceptima popularne zabave i kulture, pa je čoveku potrebna neka studioznost da otkrije ljude kao što je Kim Ki Duk ili braća Darden. Tako moj nivo bruke ide dotle. Sa jedne strane osećam obavezu da to iskreno priznam, a s druge strane to udvostručuje moje zadovoljstvo jer, stvarno, tokom ovih sedam dana Kustendorfa dobijem neku sliku prošle godine i svega zanimljivog što se desilo u poslednjih nekoliko godina. Odlazim odavde kao vrlo, vrlo srećan čovek."

Šta Kustendorf znači za kulturu države Srbije?

"Kultura, kao koncept, definitivno je ispuštena. Nema je više ni u tragovima. Ovde sada ne postoji nikakva razlika između estrade i kulture, pa ovo postaje adresa na kojoj se skupljaju – možda je tako najbolje reći – zaverenici nade da autorstvo i prava kreativnost još uvek negde postoje i da će još biti dobrih, zanimljivih filmova koji su van industrije i van komercijale i estrade.

Mislim da je to najveća zasluga Kustendorfa: što se stvorila jedna velika porodica budućih, mladih autora. Već ove godine imamo ljude koji su u međuvremenu počeli da snimaju igrane filmove, dolaze sa svojim novim filmovima i da postižu uspehe širom sveta."

A šta mislite o Emiru Kusturici?

"Emira poznajem 30 godina, a nismo nikad radili zajedno. On je za mene uvek bio neka vrsta uzora. Za nas je sve bilo iznenađenje kada je mladić od dvadeset sedam, osam godina pobedio u Veneciji i niko od nas nije znao ko je to. To nas je s jedne strane iznenadilo, a s druge i postidelo, i naravno, sve obradovalo. Tako da je Emir za mene uvek bio neka vrsta repera: kada meni stvari ne idu kako treba i kad živimo u ambijentu kada se prijatelji oko mene žale na sve živo, ja onda pogledam u njegovom pravcu i vidim da on nema nikakvih problema. Onda mi bude jasnije gde je moje mesto i šta je za mene planirano, i nekako mi je lako i drago da to prihvatim jer vidim da uspeh postoji i da kreativnost ništa ne može zaustaviti."

ČEKANJE PREDSEDNIKA: Centar "Drvengrada"
Foto: Mirko Rudić



ne veruju. Svako sa drugačijim imidžom, iskustvom i pogledom na svet deli na sveprisutnom engleskom jeziku svoju mudrost. Razmenjuju se Fejsbuk kontakti, a od "naših" se traže saveti šta treba jesti i piti. Stranci, po običaju, znaju da izgovore "Jednu rakiu!", "Pivo!". Inače, u kafićima i restoranima samo je kisela voda gazirana. I apatinsko pivo, točeno. Sve drugo su domaće rakije, čajevi i voćni sokovi na čijim flašicama je, sa jedne strane, Kusturičina slika, a sa druge Če Gevarina. Sok se zove "Biorevolucija".

Bioskopske sale (u najvećoj od njih uveče se održavaju koncerti) krcate su tokom svake projekcije. Dolaze ljudi iz okolnih srpsko-bosanskih mesta. Najviše stranih turista je iz Slovenije i Japana.

Jedna od žiteljki Mokre Gore kaže da je individualna stvar šta ko misli o Kusturici. "Neki ga vole, neki ga mrze. Zbog njegovog festivala, sedam dana svake godine, zauzeti su mi svi kreveti u kući." Kaže da kod nje ove godine spava i jedan dramaturg i da od njega uzima preporuke koje filmove treba da pogleda. Noćenje naplaćuje 15 evra.

Selo Mokra Gora ima 820 stanovnika (uračunati i studenti koji su u većim gradovima). Stanovnici kažu da se "ne bave ničim". Imaju, posle, ali i pre privatizacije, mrtvu hemijsku industriju "Kotroman", a jedini profit stiže od turizma zahvaljujući Šarganskoj osmici, skijalištu "Iver" i Kusturičinom Drvengradu. Tokom Kustendorfa organizatori zapošljavaju mlade iz susedne Bosne jer ih u Mokroj Gori nema dovoljno.

U poslednjih pet godina, tokom Kustendorf festivala, užičko selo Mokru Gora, na oprezna četiri sata vožnje od Beograda, posetili su Nikita Mihalkov, Peter Handke, Džoni Dep, Džim Džarmuš, Fatih Akin i drugi.

MIG: Tog 23. januara, inače poslednjeg dana filmskog i muzičkog festivala Kustendorf 2012, šezdeset akreditovanih novinara iz celog sveta već su se navikli na nesvakidašnji festivalski ritam Drvengrada. Mnogi od njih su već otišli, a oni posvećeniji su čekali večernju ceremoniju dodele nagrada i poslednju žurku.

Nakon Kusturičine dosetke o "pelikanima" i "parkerima" u Boriku, a pre nego što je sa odabranima otišao na ručak, Dodik je pred kamerama, u početku izokola, a na kraju i "onako kao što svi mislimo", potvrdio da će na parlamentarnim izborima u Srbiji podržati dosadašnjeg partnera, Demokratsku stranku. Dok je on to govorio, Kusturica je u jednom trenutku gestom profesionalne deformacije, mikrofon pomenute novinarke B92 podigao malo bliže Dodikovim ustima. Jednom od fotografa je osmeh pobegao kroz nos, na šta mu je Kusturica namignuo. ◂

Mirko Rudić

www.rts.rs | www.nira.rs

РАДИО-ТЕЛЕВИЗИЈА СРБИЈЕ

ПРЕДСТАВЉА

НОВУ ИГРАНУ ТВ СЕРИЈУ



Војна Академија

СУБОТОМ У 20:05 НА ПРВОМ ПРОГРАМУ

Радио Телевизија Србије

NIRA PGO



Prosveta

Kakva je budućnost verske nastave

Nacionalni prosvetni savet bi za nekoliko nedelja trebalo da raspravlja o inicijativi svoje komisije da se veronauka izbaci iz nastavnog plana, za početak u srednjim stručnim školama. Iako je veliko pitanje koliko će pomenuta inicijativa imati odjeka i(li) uspeha, ona ponovo otvara raspravu o tome kakav je status i značaj verske nastave u Srbiji deceniju nakon njenog uvođenja

Početkom jula 2001. godine, tadašnji premijer Zoran Đinđić odlazi na sastanak u Patrijaršiju. S njim je ministar vera Vojislav Milanović, a dočekuju ih članovi Sinoda SPC-a. Razgovor traje 40 minuta. Premijer Đinđić pred kamerama izjavljuje da je glavna tema bila uvođenje veronauke. Sutradan, 5. jula, u Vladi Srbije nalaze se, na poziv premijera, predstavnici svih tradicionalnih crkava i verskih zajednica, kao i resorni ministri. Krajem meseca, u "Službenom glasniku" objavljena je Uredba o organizovanju i ostvarivanju verske nastave. Nastava veronauke i alternativnog predmeta, koji je potom dobio naziv građansko vaspitanje, počinje 1. septembra iste godine. U početku su bili fakultativni, da bi kasnije postali obavezni izborni predmeti.

Ovaj ubrzan način uvođenja verske nastave, njen ulazak "na mala vrata" nije dočekan srdačno. Naprotiv. Dvoje savetnika ministra prosvete ponudili su svoje ostavke (koje nisu prihvaćene), nevladine organizacije tražile su od Ustavnog suda da obustavi "izvršenje norme kojim je uvedena veronauka", što je odbačeno, a veliki deo građanske Srbije bio je duboko ojađen ovim potezom premijera Đinđića. Bilo je i onih koji nisu bili protiv veronauke, već protiv prečice kojom je uvedena, kao i onih koji su verovali da ni sama crkva nije spremna za taj dar. Trebalo je pripremiti udžbenike, napraviti plan i program i naći sposoban kadar, a vremena je bilo malo. Od tada je prošlo jedanaest godina. O učincima veronauke, a i građanskog vaspitanja, teško je govoriti s obzirom na to da iole ozbiljnijih istraživanja skoro i da nema. Ostaje ocena javnosti, manje ili više objektivna i (ne)dobronamerna. Za deo građana Srbije, veronauka nije ni trebalo da bude uvođena, a kada je već tu, pokazala se kao efikasni "kurs za buduće ateiste", kako je svojevremeno pisao Bogdan Tirnanić, a za drugi deo, verska nastava je uspela u svom naumu, što pokazuju rezultati Instituta za pedagoška istraživanja, jednog od retkih koji se bavio time, prema čijim anketama ogromna većina učenika, njih 96 odsto, jeste zadovoljna ovim časovima.

"Sigurno da nije sve idealno. Kada je veronauka uvođena i kada se radilo na planu i programu, udžbenicima, mi nismo ni kazali da je time sve završeno. Postoji stalna težnja za usavršavanjem. Ali, s obzirom na iskustvo i uopšte činjenice, mislim da je jedna od najpozitivnijih stvari u pogledu preobražaja društva, od stvari koje su učinjene od 2000, uvođenje veronauke", kaže za "Vreme" vikarni episkop hvostanski Atanasije Rakita.

(NE)POTREBNO: (NPS) bi za nekoliko nedelja trebalo da raspravlja o inicijativi komisije koja se bavila planom i programom opšteobrazovnih predmeta za ogledne profile srednjih stručnih škola. Akcenat je bio na predmetima koji treba da se nađu u programu s obzirom na to da od 30 predmeta u trogodišnjim i četvorogodišnjim srednjim stručnim školama samo devet, odnosno 13 spada u opšteobrazovne.

"Načelna primedba je da za srednje stručne škole koje imaju mali fond opšteobrazovnih predmeta, veronauka ne treba da se nađe u okviru nastavnog plana. Povod jeste razmatranje plana i programa za ogledne profile, ali mislim da inače veronauci nema mesta u nastavnom planu. Škola može da ponudi prostor za održavanje verske nastave i to bi bilo, čini mi se, dovoljno", kaže za "Vreme" profesorka Desanka Radunović, predsednica NPS-a. Iako je bilo predviđeno da se o tome raspravlja na sednici održanoj 24. januara, usled rasprave o drugim temama, ovo pitanje je odloženo za 7. februar. Bude li usvojen, predlog će se proslediti Ministarstvu prosvete i sporta. Ovo nije prvi put da se traži promena kada je reč o verskoj nastavi. Pojedine kulturno-prosvetne institucije

tražile su da veronauku zameni predmet koji bi se bavio kulturom religije, bio neka vrsta "nepristrasne" istorije religije.

PROCENE: Iako ministarstva ne izlaze u javnost sa podacima koliko se dece opredeljuje za veronauku, a koliko za građansko, (verovatno da i sami ne znaju) prema podacima školskih uprava, broju zaposlenih veroučitelja, sličan broj dece pohađa jedno i drugo. Blaga prednost je ipak na strani veronauke. Prema podacima sa kojim raspolaže SPC, 55 odsto učenika bira versku nastavu.

Profesor Učiteljskog fakulteta i bivši predsednik Nacionalnog prosvetnog saveta Aleksandar Jovanović u intervjuu za "Pravoslavlje" sažeo je problem koji žulja deo javnosti: "Mislim da školski program veronauke i udžbenika iza koje stoji Sinod i naša Sveta Crkva, treba da prođu legalnu proceduru preko Zavoda za unapređenje, vaspitanje i obrazovanje i NPS-a da bi stekli puni legitimitet. Sama Crkva treba da programe i udžbenike stavi na kritički uvid javnosti, posle čega bi se otvorila rasprava o tome. Svima nama kojima je stalo do veronauke, jeste cilj da veronauka bude prihvatljiva učenicima i da ne bude podređena u odnosu na bilo koji drugi predmet."

Drugi problem koji se tiče direktno uključenih je status veroučitelja. Naime, oni rade na određeno vreme, te nemaju prava koje imaju njihove kolege. Pošto im varira fond časova jer se svake godine đaci ponovo opredeljuju, menja im se i plata. Nemaju sigurnost da će sledeće godine biti u radnom odnosu, niti mogućnost da, recimo, koriste bankarske pogodnosti, kredite (usled toga što nisu stalno zaposleni). Mesečna plata im je manja od plate nastavnika sa istim fondom časova.

Konačno, najveće pohvale i kritike verske nastave i stižu zbog veroučitelja. Kao i u svakom drugom predmetu, kada oni imaju znanja i ljubavi, a u ovom slučaju i žive ono što govore, tamo veronauka ispunjava svoj cilj. U nekim školama je veroučitelja iz priča starijih gde su dometi lokalnog pope bili da uči decu da budu pilići na Badnje veče zamenio nezainteresovani predavač koji se ne udubljuje u nastavu. Naprotiv. Pušta da čas teče. Druga opasnost krije se u onim veroučiteljima koji na času pričaju o raznim temama, političkim, zabavnim i inim, ali najmanje govore o veri.

"U vreme rasprave 'za' i 'protiv' vraćanja veronauke u škole, kladio sam se sa mnogim univerzitetskim profesorima da neće znati da nabroje ni šest od 12 apostola. I opkladu sam, uglavnom, dobijao. Nikada je ne bih mogao dobiti sa intelektualcima u najvećem broju drugih zemalja. U većini država i srednje obrazovni sloj bi toliko znao", izjavljivao je svojevremeno profesor Pravnog fakulteta Sima Avramović. Od veronauke se, za početak, očekuje da ispravi ovakve stvari. A potom, i mnogo više. ◂

Jelena Jorgačević

Vikarni episkop hvostanski Atanasije Rakita: Veronauka je nezamenjiva



Foto: Tanjug

"VREME": Ako biste se osvrnuli na interesovanje učenika za veronauku u proteklih deset odnosno 11 godina, koji bi bio prvi zaključak?

EPISKOP ATANASIJE RAKITA: Odnos prema veronauci se stabilizovao. Drugim rečima, on manje nego ranije zavisi od odnosa javnosti prema Crkvi, a to jeste bio u slučaj na početku. Danas bih rekao da je veronauka dokazala samu sebe i velikim delom se oslobodila zavisnosti od autoriteta, episkopata, sveštenstva. Ili, na primer, ako se u štampi piše loše o Crkvi onda interesovanje opada, toga više nema. Mi smo u Beogradu veronauku ustalili.

A kada je reč o brojkama? U javnostima ima različitih procena...

Ovako, u Beogradskoj arhiepiskopiji odziv je u proseku 55 odsto, što je neka konstanta. Međutim, to nije ujednačen prostor. Najmanji odziv je tamo gde je ateistička ideologija uzela najviše korena, što je područje Novog Beograda. Odziv je znatno bolji osobito tamo gde je prisutan priliv novog stanovništva i tamo se do 70 odsto đaka opredeljuje za veronauku.

Prošlo je više od decenije otkad je veronauka ušla u škole u Srbiji. Te 2001. jedni su govorili o velikoj šansi koju je Crkva time dobila, drugi o opasnostima koje vrebaju zbog brzine kojom je uvedena. Kako vam se čini, koliko je iskorišćena šansa, a koliko su strepnje bile opravdane?

Prvo, cilj je bio da veronauka bude korisna u obrazovnom i vaspitnom sistemu. Kada je naš premijer uveo veronauku, što je mislim bila vrlo mudra i pragmatična odluka, imao je baš to u vidu. Ovom društvu je, nakon iskušenja devedesetih i pre devedesetih, bila potrebna obnova. I veronauka je zajedno sa građanskim vaspitanjem shvaćena kao neophodan predmet za davanje smisla mladima, izgrađivanje stvaralačke atmosfere, izgrađivanje ličnosti, njene etičnosti... I mislim da je ona u tome zaista uspela. Njeno mesto ne može zauzeti nijedan drugi predmet jer ona posmatra čoveka u njegovoj celini, ne parcijalno, ne ideološki.

Neki su se plašili da veronauka može da dovede do otuđivanja đaka raznih konfesija. Ali sve zavisi od toga kako se predaje. Ako se ona predaje originalno kao veronauka, onda neće doći ni do kakvog sukobljavanja. Ali ako bi se uveo nacionalni element, onda bi sigurno došlo do sukoba.

Kažete da sve zavisi od toga kako se predaje. I tu je, kao i u drugim predmetima, jako važna uloga veroučitelja. Na njihov račun stižu pohvale, ali i najveće kritike.

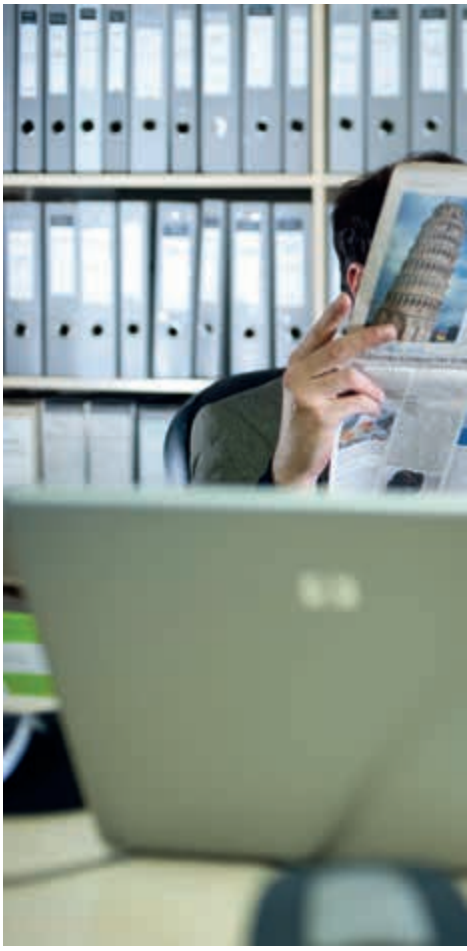
Ja polažem sve na veroučitelje. Mi, u Beogradskoj arhiepiskopiji, imamo izuzetno kvalitetan kadar. Dobro se uklapaju, poštovani su. Ali mi smo u prednosti zato što Beograd ima veću mogućnost za izbor kandidata. Nema toga koji ne želi da živi i radi u Beogradu.

Znači, kao i u drugim predmetima, najviše toga zavisi od interpretatora . Ali činjenica jeste, da bi veroučitelji bili prihvaćeni na istom nivou sa drugim nastavnicima u školama, da bi se po utisku izjednačili, oni moraju da budu duplo kvalitetniji.

Zašto to mislite?

Veronauka je vraćena posle dugog odsustva i nije dočekana raširenih ruku. Zašto moraju biti kvalitetniji da bi bili prihvaćeni? Zbog negativnog predubeđenja, zbog dugog odsustva veronauke, zbog činjenice da postoji jedan duh koji se opire veronauci u društvu. A taj duh se zaista oseća.

Državna služba kao srpski san



Prosečna mesečna zarada u takozvanom javnom sektoru je za oko 15 odsto viša od proseka u zemlji, a oko 25 odsto viša nego kod privatnih poslodavaca. A što je najvažnije, ona očigledno ne zavisi od uspeha na tržištu – pa je zbog toga "redovna i sigurna", što je u našim nesigurnim vremenima veoma bitna "privilegija"

Zašto je i kako je u Srbiji državna služba postala "sanjani ideal" za najveći broj njenih građana, nasuprot evropskim prilikama, gde ona, uglavnom, ne pruža najbolje šanse mladim ljudima željnim dobre zarade i profesionalnog izazova – nije pitanje na koje je moguće lako dati jednostavan, a celovit odgovor. U istraživanju ozbiljnijem od novinskog, zapravo bi se moralo poći od prirode same vlasti i shvatanja te vlasti u narodu, to jest od duboko ukorenjenog shvatanja da je ovde država, kako je to još pre sto godina ocenio Svetozar Miletić, "leno državnog birokratskog aparata".

No, ako preskočimo danas tragikomičnu, ali istorijski razumljivu "državotvornu opsesiju" srpske elite i početke uspostavljanja državnog aparata sredinom 19. veka, kada se, u vreme "ustavobranitelja" s razlogom gradio autoritet činovništva u jednom dosta "divljem političkom poretku", pa danas pokušamo da analiziramo zašto je državna služba toliko primamljiva, brzo ćemo doći od osnovnog, elementarnog razloga: ona donosi privilegiju lakšeg posla, bolje i sigurnije plate, kao i niz drugih privilegija, što institucionalnih, što korupcionih.

Problem je što te privilegije u državnom sektoru više ne može da plati onaj "privatni" koji sve teže posluje u uslovima privredne krize i sve češće se pita da li je uopšte moguće da "jedan zaposleni u privatnom sektoru izdržava petoro ljudi – dvoje koji primaju državnu platu ili penziju i troje u svojoj porodici", kako je izračunao mladi ekonomski analitičar Pavle Mihajlović ("Dnevnik", 22. januara).

SISTEMSKA NERAVNOPRAVNOST: Sistemski gledano, sve polazi od svojevrsne "neravnopravnosti" državnih ustanova i javnih preduzeća, na jednoj, i privatnih firmi, na drugoj strani. Od poreskih i paraporeskih obaveza do pristupa raznim fondovima, bankarskim kreditima, osiguranju, pa i poslovnim partnerima. Jer, smatra se da će država uvek imati snage da namakne sebi dovoljno prihoda da ispuni nekakvu obavezu svojoj ustanovi ili preduzeću. Ponekad je reč o direktnoj državnoj garanciji, a ponekad o jednostavnoj mogućnosti da se država može tužiti sudu da ispuni nečiju obavezu – pa je svako spreman da posluje sa državnim organima ili firmama pod državnom kabanicom. Na privatnike se, po pravilu, u najboljem slučaju uvek gleda kao na "nepouzdane" partnere (a često se oni doživljavaju samo kao "špekulanti" ili jednostavno kao registrovani "lopovi"). Reč je o tome da se na sve one koji žive na tržištu gleda kao na one koji sutra mogu da propadnu i padnu u stečaj. Dok se državno bankrotstvo shvata samo kao neka metafora zločestih pesimista. Uostalom, državno bankrotstvo će platiti narod, a privatno bankrotstvo samo poverioci.

Taj "sistemski" privilegovani položaj državnih organa, ustanova i javnih preduzeća jednostavno se širi i na sve one koji su našli načina da se u njima zaposle. Tako se gotovo "institucionalna privilegovanost" državnog sektora "personalizuje" i na klasu nameštenika, koja se u Srbiji tradicionalno doživljava kao klasa povlašćenih. A borbu protiv "činovničkih sistema" ili "birokratizacije", brzo su realno, ali ne i retorički, napuštali i nekadašnje narodnjačke stranke Srbije iz 19. veka i komunisti iz 20. veka. Čini se da su tu borbu konačno napustile i "prodemokratske stranke" – čim su osvojile vlast. Pojednostavljeno rečeno, sve političke snage u istoriji Srbije dolazile su na vlast borbom protiv činovništva i nameštenštva – pa su se odmah razmeštale na zatečene pozicije i terale dalje istim putem privilegovanja države i državnog aparata – u ime viših, obično nacionalnih ili klasnih ciljeva.

Ako pogledamo osnovne brojeve, videćemo da država direktno zapošljava oko 310.000 ljudi (uprava, socijalno osiguranje, zdravstvo, obrazovanje), a ako se tome dodaju i zaposleni u javnim preduzećima, može se reći da je država direktni poslodavac za oko 450.000 radnika. Kad se sa tim zbroje i zaposleni u paradržavnim institucijama, ova brojka se penje na oko 630.000 "nameštenika" – u okviru od ukupno zaposlenih 1,79 miliona građana Srbije. Na drugoj strani je takozvani privatni sektor sa oko 1,15 miliona legalno zaposlenih i još oko 400.000 onih koji rade u "sivoj zoni". Pojednostavljeno, u Srbiji je u "državnoj službi" oko 30 odsto od ukupnog broja zaposlenih, dok se u zemljama Evropske unije to učešće kreće između 10 i 20 odsto. Već i ovaj raskorak mnogo govori u prilog ocene da je "država najjača industrija" u Srbiji.

Ako prenebregnemo primedbu da su zaposleni u državnoj službi uglavnom bolje



Foto: A. Anđić

Osim sigurne i redovne plate, državni nameštenici i poslenici iz javnih preduzeća imaju još niz ne tako beznačajnih ekonomskih privilegija – raznovrsne godišnje ili jubilarne nagrade, veoma česte dnevnice za službena putovanja po zemlji i u inostranstvu, regres za prevoz i godišnje odmore, neretko i mogućnost letovanja po povlašćenim cenama, koja se otplaćuju na rate u relativno dugom roku

kvalifikovani, onda ćemo videti da je prosečna mesečna zarada u takozvanom javnom sektoru za oko 15 odsto viša od proseka u zemlji, a oko 25 odsto viša nego kod privatnih poslodavaca. A što je najvažnije, ona očigledno ne zavisi od uspeha na tržištu – pa je zbog toga "redovna i sigurna", što je u našim nesigurnim vremenima veoma bitna "privilegija".

SIGURNOST I SINEKURE: Ni ove, a ni neke preciznije brojke i procenti, ne mogu nam dati pravu sliku nekakvog boljeg društvenog i ekonomskog položaja državnih nameštenika od svih drugih zaposlenih u Srbiji, a naročito kod onih koji rade u privatnim kompanijama u "domaćem vlasništvu". Samo primerice, mogu se navesti te njihove "druge privilegije".

Prvo, značajna sigurnost zaposlenja (osim ako ne potpišete neku "antidržavnu" peticiju). Koliko je ta sigurnost velika i u tranzicionim vremenima, vidi se i po tome što je u proteklih godinu dana oko pola miliona ljudi izgubilo zaposlenje, u čemu samo nešto preko 5000 zaposlenih u državnoj službi. Mada se priče o "restrukturaciji" javnih službi i javnih preduzeća ispredaju već decenijama, nema tog ministra koji je išta konkretno preduzeo da smanji broj neracionalno uposlenih. Čak i dalje možete na javnom televizijskom servisu videti reportaže o školama sa tri đaka u nekim zabačenim selima – a takvih, koje nemaju dovoljno dece u Srbiji ima više hiljada. Dok su gužve u dobro opremljenim bolnicama na jednoj strani velike, isto tako imate i one koje nemaju dovoljno bolesnika, ali imaju suviše doktora i medicinskih sestara, itd.

Osim sigurne i redovne plate, državni nameštenici i poslenici iz javnih preduzeća imaju još niz ne tako beznačajnih ekonomskih privilegija – raznovrsne godišnje ili jubilarne nagrade, veoma česte dnevnice za službena putovanja po zemlji i u inostranstvu (kod privatnika se retko "službeno putuje"), regres za prevoz i godišnje odmore, neretko i mogućnost letovanja u odmarališta datog organa, ustanove ili javnog preduzeća po povlašćenim cenama, koja se otplaćuju na rate u relativno dugom roku. Uzgred budi rečeno, kada se pisac ovih redova u jednom društvu požalio da je večito radio u firmama koje nisu imale svoje odmaralište, to je primljeno kao sitničavo kukumavčenje.

Da ta "nusprimanja" imaju ekonomsku težinu vidi se i po tome što se upravo oko takvih "dodataka" vode najteži pregovori prilikom svakog štrajka prosvetara, policajaca ili medicinskog osoblja. U privatnim kompanijama takvi dodaci su retki ili su vezani za konkretne poslovne radnje.

Toj sigurnosti zaposlenja i redovne plate treba priključiti i mogućnost da se u okviru datog državnog nadleštva obezbedi rodbini, prijateljima i onima koji su spremni da "podmažu" uslugu, preko reda i "pre roka", niz rešenja i akata koji život znače, od pasoša i ličnih karata, do građevinskih ili vatrogasnih dozvola, upisa u željenu školu, ispitnih pitanja ili polugotovih disertacija, itd. Nemoguće je, dakako, izračunati ekonomsku težinu ove "privilegije" onih koji imaju neku poziciju, pa i golo zaposlenje u državnoj administraciji i u nekom važnom komunalnom ili proizvodnom javnom preduzeću.

Ovde ne možemo ulaziti u priče da se radna mesta u državnim i javnim ustanovama i preduzećima "prodaju" za velike pare, da su političke stranke sistem sinekura razvile do neslućenih razmera (pa da zapošljavanje na privilegovana mesta, na primer ona ambasadorska, ulazi i u koalicione dogovore), te da politički obojena javna preduzeća imaju čitav niz ljudi na platnom spisku koje niko nikad nije ni video na ulazu tih preduzeća... Tu "patologiju" državne službe valjalo bi posebno istražiti. ◂

Dimitrije Boarov

Zakon i njegova primena

Zdravstvena birokratija



Mandat trajanja overe zdravstvene knjižice zavisi isključivo od poslodavca, odnosno tempa kojim uplaćuje doprinose. Ukoliko obaveze izmiruje redovno i na vreme, knjižice njegovih zaposlenih biće overene na pola godine. U suprotnom, na tri meseca

NOVA GODINA, NOVA pravila. Zdrav- stvene knjižice overene na dvanaest meseci su prošlost. Od sada imamo dve opcije: knjižicu overenu na šest meseci i knjižicu overenu na tri meseca.

Iako ova novina važi još od 3. decembra 2011, kada je na snagu stupio Pravilnik o izmenama i dopunama Pravilnika o ispravi o zdravstvenom osiguranju i posebnoj ispravi za korišćenje zdravstvene zaštite ("Sl. glasnik RS" br.89/11 i 91/11 -isp.), mnogi su se u knjižicu zagledali tek kada su otišli lekaru i doživeli ne baš prijatno iznenađenje.

Još je neprijatnije bilo poslodavcima, kojima je saopšteno da knjižice zaposlenima mogu da overe samo na tri meseca, a dodatnu zbrku uneli su pojedinci zaposleni u državnim ustanovama kojima u zdravstvenoj ispravi piše "važi do 31. 12. 2012". ("Vreme" je imalo uvid u dva takva dokumenta).

Iako, na prvi pogled, situacija navodi na pomisao da je reč o diskriminaciji i da se državnim preduzećima gleda kroz prste čak i kad ne izmiruju redovno obaveze prema zaposlenima, ispostavilo se da smo pred zakonom, bar u ovom slučaju, ipak, svi jednaki.

O čemu je, dakle, reč?

Mandat trajanja overe zavisi isključivo od poslodavca, odnosno tempa kojim uplaćuje doprinose. Ukoliko obaveze izmiruje redovno i na vreme, knjižice njegovih zaposlenih biće overene na pola godine. U suprotnom, na tri meseca. Kako nam je saopšteno iz Republičkog fonda za zdravstveno osiguranje (RFZO), novo pravilo uvedeno je prevashodno radi zaštite prava zaposlenih, odnosno motivisanja poslodavaca da im doprinose uplaćuju na vreme. Drugim rečima, ubuduće ćemo preko zdravstvene knjižice, praktično, imati monitoring nad svojim poslodavcem.

U Fondu su demantovali mogućnost da bilo koje preduzeće – privatno, ili državno – ima privilegiju da zdravstvene knjižice overava na dvanaest meseci.

"Unošenje pogrešnog datuma moglo je da nastane jedino nepažnjom poslodavca koji hologramske markice kupuje u Republičkom zavodu za zdravstveno osiguranje, onda te markice lepi u knjižice svojih zaposlenih i levo od njih sam upisuje datum", objasnili su u RFZO-u. "O dvanaestomesečnoj overi, nema ni govora. Bez izuzetka."

Inače, overa za zaposlene i članove njihovih porodica markicama zdravstvenog osiguranja, može da traje kraće od šest meseci i u slučaju da je radni odnos zasnovan na vreme kraće od pola godine. U slučaju da poslodavac u toku 2012. podnese zahtev za overu za novozaposlenog radnika, overa zdravstvene knjižice vrši se na period od šest meseci od dana podnošenja zahteva.

Skraćeno trajanje overe zdravstvenih knjižica nije jedini novitet koji se tiče zdravstvene isprave. Do kraja godine oko milion i po osiguranika širom Srbije trebalo bi da dobije elektronsku zdravstvenu knjižicu.

U čipu buduće knjižice, slične bankovnoj kartici, biće zabeleženi matični podaci pacijenata koji se već nalaze na papirnim knjižicama – matični broj, ime i prezime, adresa, šifra osiguranja. Svaka knjižica imaće svoj broj, tako da će biti poznato kome je izdata, a biće prilagođena i osobama sa invaliditetom, odnosno slepima i slabovidima. Kartica će imati najsavremenije elemente zaštite, kako ne bi bila falsifikovana. Na novoj kartici neće biti sadržani medicinski podaci građana. Prve elektronske kartice otići će u ruke 100.000 stanovnika Kolubarskog okruga početkom marta. ◂

J. Lazić

JDP REPERTOAR
FEBRUAR 2012.

Velika scena „Ljuba Tadić"

02. Četvrtak u 20.00	ROĐENI U YU
03. Petak u 20.00	ŠINE
05. Nedelja u 20.00	TARTIF
06. Ponedeljak u 20.00	ROĐENI U YU
08. Sreda u 20.00	VIŠNJIK
09. Četvrtak u 20.00	METAMORFOZE
12. Nedelja u 20.00	ŠINE
14. Utorak u 20.00	MLETAČKI TRGOVAC
15. Sreda u 20.00	NIJE SMRT BICIKLO (da ti ga ukradu)
16. Četvrtak u 20.00	DON KRSTO
17. Petak u 20.00	METAMORFOZE
18. Subota u 20.00	IZ JUNAČKOG ŽIVOTA GRAĐANSTVA
19. Nedelja u 20.00	NIJE SMRT BICIKLO (da ti ga ukradu)
20. Ponedeljak u 20.00	SKAKAVCI
21. Utorak u 20.00	KANDID ILI OPTIMIZAM
22. Sreda u 20.00	TAKO JE MORALO BITI
23. Četvrtak u 20.00	NIJE SMRT BICIKLO (da ti ga ukradu)
28. Utorak u 20.00	VIŠNJIK

Teatar „Bojan Stupica"

04. Subota u 20.30	BUBA U UHU
07. Utorak u 20.30	HADERSFILD
11. Subota u 20.30	DRAMA O MIRJANI I OVIMA OKO NJE
13. Ponedeljak u 20.30	ELIJAHOVA STOLICA
15. Sreda u 20.30	DRAMA O MIRJANI I OVIMA OKO NJE
22. Sreda u 20.30	ZAPISI IZ PODZEMLJA

Studio JDP

21. Subota u 20.30	KONCERT Odsek za duvačke instrumente FMU

Gostovanja

01. ELIJAHOVA STOLICA	Podgorica, Crnogorsko narodno pozorište
10. VIŠNJIK	Valjevo, Centar za kulturu Valjevo
24. ELIJAHOVA STOLICA	Ljubljana, SNG Drama Ljubljana
25. ROĐENI U YU	Ljubljana, SNG Drama Ljubljana

Jugoslovensko dramsko pozorište
Kralja Milana 50, 011/2644-447, 3061-957
www.jdp.rs
Radno vreme blagajne:
ponedeljak - subota
10h - 13h i od 18h do početka predstave
nedelja od 18h do početka predstave
Tel. 011 30 61 957 / 011 26 44 447

Raiffeisen BANK



piše: Dragan Todorović

SAMOVAKODOPOSLA.RS

Nema te funkcije, posla, mita i korupcije, naročito velike i ogromne plate, kojoj Član bilo koje partije nije dorast'o. Takav nepisani Program se omilio, i prirast'o za srce, i partijama i članstvu



foto: Luka Vuletić

Po izveštaju Evropske komisije, jer mi ništa ne vidimo sami, broj zaposlenih u Srbiji je u prošloj godini povećan za tri posto, i sada je, vele, na istorijskom minimumu. Stopa nezaposlenosti je 23,7 posto. Druga vest kaže da u Srbiji skoro jedna trećina zaposlenih, 31 posto, radi u javnom sektoru, i to bi, biće, bio istorijski maksimum bez presedana.

To bi, ta nezaposlenost, trebalo da bude prva tema predstojeće izborne kampanje, još, i pre toga, tema buduće vlade. Izgleda da su toga svesni i u partijama sa "nacionalnom frekvencijom". Ekonomija je, vele, prioritet. Tu i skoro u Gradu u unutrašnjosti bio koktel Glavne partije u vlasti. Među prisutni znan i neznan svet. One koje znam, jedva prepozn'o, lister odela, pastelne koje treba boje kravate koje nisu milion dinara, dobro, nisu dva miliona dinara, negovani, ali jok bledi, gde god i' zagledaš ne mo'š nađeš manu. I ostalo, što prisutno, računajući i goste iz druge partije, ko za izložbu. I za svaku statistiku, ako među nekoliko stotina prisutnih nije bilo 100 posto zaposlenih sa dobru platu, nije nijedan. Ali, dobro, neka ih je tu bilo 99 posto koji su neki stručnjaci kod države, koji nešto upravljaju, dodaju i zanose. Sve pozdravio domaćin, koji šesti i uzastopni mandat predsednik Lokalnog odbora partije, i koji, kao takav, odveden u Glavni grad da generalno upravlja sa Najveći srpski gubitaš. Onda Glavni gost na tu svečanost, kažu, Potpredsednik Partije, Svojima rek'o da je situacija u Srbiji Stabilna, te da će se, posle evidentnih rezultata, od naroda zatražiti još jedan mandat. Svi prisutni oberučke podržali. Posle, u to druženje, kad mu je jedan student, simpatizer, član, predočio da Devet od Deset njegovih kolega apsolvenata planira da napusti zemlju, Potpredsednik vele ministarski rek'o, O tome ćemo kad pobedimo izbore.

I druga partija u tu vlast, sve nezaobilaznija, imala svoj koktel. I tu bilo ko za svaku izložbu i za svaku statistiku. Jedan što bio glavni, u najbolju kravatu koje treba jarke boje, rek'o da su rezultati Evidentni, te da imaju program i za sledeće izbore, koji će biti koncizan, konkretan, ostvariv, i u interesu građana Srbije. Naglasio da su tu i Provereni kadrovi koji su garant realizacije programa. I tu se svi prisutni oberučke složili.

Pošto su te partije, sa drugima, ili trećima, i do sada Pobeđivale izbore i vršile tu vlast, pokazalo se kako To izgleda. Pobeda na izborima je služila da se na partijske izbore, koji su u ovoj zemlji važniji od svakih drugih, stavi državni pečat. Tako da je glavni rezultat Pobede izbora bio, a ništa ne govori da tako neće biti ni ubuduće, zapošljavanje, privilegije, i drugi lov u mutnom, za svoje članove. Nema te funkcije, posla, mita i korupcije, naročito velike i ogromne plate i drugi' tantijema, kojoj Član bilo koje partije nije dorast'o. Takav Program se omilio i partijama i članstvu. Vođstvo stranaka, koje veselo članstvo podmićuje davanjem posla, sve je zdravije i dugovečnije, dok članstvu nije bitan program, jesu li ovi Za Evropu, Kosovo, drugo tandara mandara, važno im je da ućare ono što bi u normalnoj državi trebalo da pripada svim građanima, a to je posao i plata. Toga, nažalost, nema za sve, pa je to čega nema za sve postalo motiv članstvu, svaka i sva politika iz koje vođstvo crpi glasove i liderstvo. I jedni i drugi znaju da je, da budem savremen i suvremen, jedina adresa za pos'o SAMOVAKODOPOSLA.RS, da Nacionalna služba za zapošljavanje postoji samo za naivne i nezaposlene.

Zbog nabrojano, koje poprima dimenzije epidemije, više nikome nije bitno za šta se koja partija zalaže, kakav joj Program bog te ne bi, već da li je na vlasti, ima li šanse za to, i da li će biti. Ni onima koji vode partije ni onima koji ulaze u njih, nije važno šta je to Demokratska stranka, Socijalistička partija Srbije, Jedinstvena Srbija... Važna je samo etiketa DS, SPS, URS, JS, neka druga. Tek ta opozicija, uz izuzetke koji potvrđuju pravilo, je baš programska, koji je to tek šesn'esterac, koji džigibau. Pa taj Velja Ilić se kleo u Draškovića Vuka, kad mu je trebalo podržav'o Đinđića, Koštunica mu bio Otac, i ostalo po muškoj liniji, sad mu Toma Vučić Nikolić Sve i Svja. I to nije radio sam, to radio sa članstvom koje ga sledilo. Da se ne govori gde bio, bili, Toma Vučić Nikolić, kako je tek taj Program resetovan, pa sve to procenata i glasova ni uz kurs ne bi moglo savlada novo gradivo.

Dotle došlo, u najcrnjoj vulgarizaciji demokratije Onima koji su se kleli u Đinđića, nikakav problem nije da se kunu u Palmu, sutra Gljivu, Bilokako i Kakogod se to zvalo, samo da bude Stabilno, da ništa ne remeti mali i veliki interes malih i velikih članova. Za kraj mi se namesti vest da idu izbori za članove Srpske akademije nauka i umetnosti. Predlaganje kandidata za akademike, vele, do kraja marta. Što to malo ne odlože, da se vidi ko je Pobedio izbore, verujem da će pobednici u Svoji redovi već imati proverene kandidate. Pa kad sutra pogledamo tu vlast za diku, šef na poslanici SPS-a, akademik Donjeg i gornjeg veša, šef poslaničkog kluba Jedinstvene Srbije dopisni akademik Palma... pa svi ministri akademici, sve do direktora razni' javni' jatova i ostali železnica, koji će isto i redom budu akademici.

A i ministar policije Dačić, koji se jošte potpisiva kao Prvi zamenik predsednika Vlade, Prvi potpredsednik Vlade Srbije, bi u svemu ovome oko Ugričića, koji je izgleda zaboravio Gde živi, bolje delov'o da ima i titulu Akademik. Mada je i bez toga Dačić fora, u svemu je isp'o najveći Nikolaidis, da budem aforističan, Nikolaidis broj Jedan. Na jedan je, što napisa jedan komentator, lustrir'o Ugričića, koji, da se podvuče, kaže da Nije član nijedne partije. ◂

Dokumenti: Vuk Jeremić na petoj ambasadorskoj konferenciji u Beogradu, 16. januara 2012.

Stanje stvari i pogled napred

Pod izuzetno teškim okolnostima – vodili smo principijelnu i konzistentnu spoljnu politiku

Živimo u doba velikih promena. Praktično je nemoguće predvideti kako će svet izgledati, čak i u ne tako dalekoj budućnosti.

Po mom mišljenju, ovakvo stanje umnogome podseća na period Francuske revolucije. Kako se njen uticaj širio Starim kontinentom i izvan njega, tako su njene političke i društvene posledice postajale sve raznovrsnije. Dok je nacija za nacijom ustajala boreći se za promenu odnosa, jedina konstanta u tom procesu bila je to da, nakon što bi uticaj revolucije dosegao određenu zemlju, tamo više ništa nije ostajalo isto kao pre. Geopolitičke posledice za međunarodni sistem bile su bez presedana i potpuno nepredvidive. Razmišljajući o tom periodu, filozof i politički mislilac Aleksis de Tokvil zapisao je da su "glavni vladari kontinenta bili pripremljeni za sve osim za ono što se zapravo dogodilo".

Slično tome, savremeni svet je zatečen serijom lomova, čiji krajnji ishod nije moguće sagledati. "Srećemo se ovde usred previranja čiji je obim bez presedana." Tim rečima, na konferenciji u Nemačkoj, pre nešto više od dva meseca, Henri Kisindžer je opisao aktuelne događaje.

Sva je prilika da će visoki nivo geopolitičke promenljivosti potrajati još neko vreme – sa potencijalom preusmeravanja međunarodnog ustrojstva u neočekivanim pravcima, i uz neposrednost koja bi sve mogla da iznenadi. Dok se utvrđeni obrasci menjaju, broj polova raste, a pravila bivaju redefinisana, sveobuhvatno repozicioniranje se ubrzava. Kako se ovo klupko bude odmotavalo, tako će se i kapaciteti starih sila da presudno utiču na događaje po svoj prilici smanjivati.

TRI PROMENLJIVE I EVROPA: Verujem da najmanje tri promenljive u sve složenijoj globalnoj jednačini zahtevaju našu posebnu pažnju. Prva je osnaženje građanstva. Ljudi ustaju protiv političkog i ekonomskog potčinjavanja. Osećaj nemaštine, pothranjen momentalnom dostupnošću informacija iz celog sveta, uvećava nezadovoljstvo postojećim uslovima.

Ne dovodeći u sumnju etičku dimenziju borbe za demokratiju, jasno je da će se neizvesnost u mnogim krajevima planete povećati usled pokreta za većim osnaženjem građanstva. Bezbednost će dodatno biti ugrožena obnavljanjem etničkih, verskih i plemenskih netrpeljivosti – od kojih su mnoga bila dugo potiskivana. Ovakav razvoj događaja mogao bi imati dalekosežne posledice, u velikoj meri i izvan oblasti koje su direktno pogođene, na primer Bliskog istoka.

Druga promenljiva u novoj globalnoj jednačini polazi od legitimnih poziva za preraspodelu moći i uticaja u međunarodnoj areni. Oni stižu iz različitih pravaca, oblasti i u raznim formama. Pojava Brazila, obnova Rusije, rast Indije, uspon Kine, samouverenost Južne Afrike, među glavnim su uzrocima ovog fenomena, kao i dinamizam brojnih regionalnih sila – poput Nemačke i Turske.

Kako se kapaciteti svakog od njih budu uvećavali, oni će sticati veći stepen uticaja na dešavanja u svetu oko njih.

Istorija nas podseća da je izuzetna veština potrebna da bi se kroz suštinske promene u odnosima velikih sila prošlo bez opasnih trvenja. Ohrabruje, međutim, to što razvijeniji akteri – koji su, zapravo, arhitekte, glavni uživaoci i branioci statusa kvo – prećutno priznaju da će promene postojećeg ustrojstva globalnog upravljanja morati da se dogode.

Oštrija protivreakcija za sada izostaje zahvaljujući pre svega neumitnom trendu u globalnim finansijama, koji je doveo do zamene tradicionalnih uloga između zemalja dužnika i zemalja kreditora. Kao što je rekao jedan od vodećih svetskih diplomata, "ne možeš biti grub prema svom bankaru".

Ovo me dovodi do treće promenljive u složenoj globalnoj jednačini – do onoga što su mnogi okarakterisali kao najrazorniju ekonomsku katastrofu sa kojom se svet suočio još od vremena Velike depresije tridesetih godina prošlog veka. Njen epicentar je na početku bio u SAD. Sada je u Evropskoj uniji.

Mesecima se već Unija bori sa problemom zaduženosti zemalja članica – najozbiljnijim izazovom sa kojim se do sada suočio evropski projekat. Ovaj problem se pretvara u duboku krizu upravljanja.

Njene razmere i posledice, koje se još ne mogu u potpunosti sagledati, neizbežno će uticati na budućnost Balkana. Već sada se suočavamo sa činjenicom da je u mnogim krajevima Unije entuzijazam za proširenje znatno opao.

Ali to neće uticati na strateško opredeljenje naše vlade da učvrsti mesto Srbije u Evropi.

Ispunjenje ovog cilja pre svega se odnosi na modernizaciju i uspostavljanje standarda. On nas obavezuje da nastavimo sa dostizanjem viših nivoa efikasnosti, transparentnosti i odgovornosti – neophodnih za dugoročan prosperitet naše nacije.

Zato ćemo sa procesom reformi ubrzano nastaviti. Njegove osnove su kriterijumi koje je Evropski savet postavio u Kopenhagenu 1993, kao i uslovi regionalne saradnje ustanovljeni deceniju kasnije okvirom Stabilizacije i pridruživanja.

Naša vlada će nastaviti da njihovo ispunjavanje postavlja kao jedan od prioriteta – bez obzira na to kada će biti moguće postići konsenzus u okviru EU, neophodan za bilo koji od formalnih koraka u procesu integracija.

KOSOVO, REGION I SVET: Tokom četvorogodišnjeg mandata vlade, neumorno smo radili na pomirenju naroda Balkana. Pored pune saradnje sa Tribunalom u Hagu, Srbija je, sa predsednikom Tadićem na čelu, učinila značajne korake ka zatvaranju bolnih poglavlja u novijoj istoriji regiona.

Ali da bi došlo do istinskog pomirenja, moramo sprečiti da se legitimni zahtevi za pravdom izobliče u poziv na osvetu ili pokušaje pripisivanja kolektivne krivice.

Stavljanje tačke na neprijateljstva je konačni cilj pomirenja. Ne sme se dozvoliti da jučerašnje tragedije ograniče bilo čiju spremnost da se okrene ka boljoj, inkluzivnijoj i tolerantnijoj sutrašnjici.

Po našem mišljenju, ovo je najsolidniji osnov na kome se može graditi zajednička budućnost. Sa svoje strane, Srbija će u 2012. godini

posvetiti posebnu pažnju obezbeđivanju mira i stabilnosti na Zapadnom Balkanu.

Ponosni smo na činjenicu da je u 2011. Beograd bio u simboličkom smislu prestonica regionalne saradnje. Prošle godine, uspešno smo predsedavali Centralnoevropskom inicijativom, Jadransko-jonskom inicijativom i Regionalnom inicijativom za migracije, azil i izbegla lica. Trenutno predsedavamo najznačajnijom – Procesom saradnje u Jugoistočnoj Evropi – kao i Organizacijom za crnomorsku ekonomsku saradnju. Za nekoliko meseci ovde će se održati i Drugi forum Alijanse civilizacija Ujedinjenih nacija za Jugoistočnu Evropu.

Da bi Zapadni Balkan harmonično napredovao, otvorena pitanja će morati da se rešavaju na način koji ne ugrožava regionalnu bezbednost. Centralna prepreka dostizanju ovog strateškog cilja jeste neslaganje po pitanju statusa Kosova i neuspelog pokušaja da se ono reši nametanjem, kroz jednostrano proglašenje nezavisnosti 17. februara 2008. od strane albanskih vlasti u Pokrajini.

Pre nego što nastavim, želeo bih da uputim izraze duboke zahvalnosti predstavnicima svih zemalja koji su sa nama solidarni u vezi sa Kosovom.

Hvala vam što poštujete teritorijalni integritet Srbije, uprkos stalnim pritiscima da se prihvati jednostranost. Priznanje jednostrano proglašene nezavisnosti Kosova neposredno bi doprinelo uspostavljanju duboko uznemirujućeg presedana, koji bi ohrabrio separatiste bilo gde u svetu.



Foto: Tanjug

Principijelni stav Republike Srbije neće se promeniti. Naš ustavni imperativ, kao i naša moralna, istorijska i – iznad svega – demokratska dužnost, primoravaju nas da ne odstupimo od posvećenosti pronalaženju sveobuhvatnog rešenja za Kosovo, koje bi moralo da bude rezultat dogovora u skladu sa parametrima određenim Rezolucijom 1244 Saveta bezbednosti UN (1999). Nijedno rešenje koje nije prihvatljivo za bilo koju stranu, neće istinski rešiti problem. Pokušaj jednostranog otcepljenja nije ispunio obećanja, ostavivši Kosovo u bestežinskom stanju. To ne može biti ni u čijem interesu, a najmanje u našem.

Rastuće opasnosti za regionalnu stabilnost ne mogu biti večno ignorisane. Ono što mi tražimo jeste ishod koji mogu prihvatiti svi. To je jedini način da se postigne održiv i trajan mir između Srba i Albanaca. Predsednik Tadić je više puta isticao da on mora podrazumevati čvrste, međunarodne garancije za očuvanje vitalnih interesa naše zemlje na teritoriji Pokrajine, uključujući izvodljivo rešenje za Sever Kosova, zaštitu srpskih enklava na Jugu, očuvanje srpskog identiteta i verskog nasleđa u celoj Pokrajini, i rešenje za pitanja svojine.

Naši diplomatski napori će biti usmereni i na održavanje zdravog međunarodnog okruženja u okviru kojeg tehnički dijalog Beograda i Prištine može biti nastavljen. Srbija ostaje posvećena tom procesu, i pored brojnih demonstracija loših namera i, ničim izazvanih, jednostranih akata usmerenih ka promeni realnosti na terenu.

NEPRISTRASNA ISTRAGA: Još jedan važan zadatak u vezi sa Kosovom za srpsku diplomatiju u 2012. godini biće sticanje međunarodne podrške za istinski nepristrasnu i transparentnu kriminalnu istragu u vezi sa optužbama za oduzimanje i trgovinu ljudskim organima pre, za vreme i nakon konflikta 1999. godine.

Jedino Savet bezbednosti Ujedinjenih nacija može uspostaviti univerzalni mandat i adekvatnu jurisdikciju kako bi se obavila sveobuhvatna istraga – kao što je to bio slučaj sa svim ostalim teškim ratnim zločinima na Balkanu.

Nema legitimnih razloga da se odstupi od ove ustanovljene prakse.

Takva istraga mora biti odgovorna celom svetu. To je jedini način da se garantuje pravičnost i spreče sumnje u bilo čiju punu posvećenost otkrivanju istine. Zagovaranje nepotpunog i tajnovitog procesa, bez obaveze da se izveštavaju Ujedinjene nacije, je nečuveno i, sa moralnog stanovišta, neodbranjivo.

PITANJE NAPRETKA: Tri promenljive u novoj globalnoj jednačini – osnaživanje građanstva, izmene strateških odnosa i uticaj velike krize – promenile su veliki broj međunarodnih ekonomskih parametara, uključujući i činjenicu da se kapital danas kreće manje slobodno nego što je to bio slučaj u prošlosti.

Ključne ekonomske odluke sve više potpadaju u domen država, sužavajući procep između geopolitike i geoekonomije. Moglo bi se čak govoriti o tome da su one na putu da budu potpuno integrisane – ubrzano postajući dve strane istog novčića.

Da bi se obezbedio napredak i da bismo bili u stanju da nastavimo sa reformama, od suštinske važnosti je da se pronađe način da se privuku dodatne investicije iz inostranstva i otvore nova tržišta za naše proizvode. Ovo je danas postao mnogo komplikovaniji i delikatniji zadatak.

Na početku svog mandata ova vlada formulisala je četiri spoljnopolitička prioriteta: evropski proces, regionalnu saradnju, pronalaženje pravednog i održivog rešenja za Kosovo i produbljivanje ekonomske saradnje sa svetom.

Sve vreme njenog trajanja – pod izuzetno teškim okolnostima – vodili smo principijelnu i konzistentnu spoljnu politiku, usmerenu na ostvarenje tih ciljeva.

Danas je očigledno da je konsenzus o ta četiri prioriteta uspostavljen među relevantnim političkim akterima u Srbiji.

Da bismo mogli da koračamo napred kao nacija, verujem da je od suštinske važnosti da nastavimo da sledimo svaki od njih na komplementaran i celovit način – i da nijedan ne žrtvujemo zarad unapređenja nekog drugog.

Oni su neodvojivi delovi jedinstvene celine, i nastaviće da se u budućnosti međusobno podupiru. ◂

(Skraćenja i oprema teksta redakcijski)

Visoki savet sudstva

Tajne naknadnih zapisnika

Iako u ostavci sudije Milimira Lukića, podnesenoj 23. novembra prošle godine, jasno stoji da se krši Poslovnik VSS-a, jer do toga dana nije izrađen, niti je usvojen ijedan zapisnik sa bilo koje od održanih sednica VSS-a, zapisnici su se ovih dana pojavili i više od bilo čega dosad pokazuju svu bedu reforme pravosuđa

VISOKI SAVJET SUDSTVA sa svog je Olimpa poslao zaključak da njegov rad u nepotpunom sastavu ne dovodi u pitanje zakonitost rada i odlučivanja, jer odluke donose većinom glasova. Bilo ih je devet toga datuma, 16. januara (par dana kasnije izabrali su predstavnika apelacionih sudova, demokratski, između dva kandidata; rezultat je pravosudna čaršija vrlo pouzdano danima predviđala). I dalje, međutim, nemaju većinu sudaca u VSS-u; novi član zamijenio je Milimira Lukića, koji je dao ostavku (o kojoj se nije raspravljalo), ali ostaje upražnjeno mjesto suca Blagoja Jakšića, koji je od 24. septembra prošle godine u pritvoru zbog navodnog krivičnog djela počinjenog prije više od deset godina.

Veleumni zaključak ništa nije moglo pokolebati: niti upozorenja iz Evropske unije o nelegitimnosti VSS-a, niti zahtjev ovdašnje delegacije Evropske komisije da se zastane s preispitivanjem predmeta nereizabranih sudaca, niti povelik i vrlo detaljan i utemeljen izvještaj zaštitnika građana Saše Jankovića, o kojem će raspravljati kad ga službeno dobiju; eno im ga na internet stranici zaštitnika građana već deset dana!

ZAPISNICI, TAJNE: Zanimljiva je i stvar sa zapisnicima sa sjednica VSS-a. Društvo sudija, usprkos nalogu povjerenika za dostupnost informacija Rodoljuba Šabića VSS-u, do danas nije dobilo niti jedan jedini zapisnik. Zaobilaznim putem se ipak ovih dana pojavio jedan broj zapisnika sa prošlogodišnjih sjednica. Međutim: u ostavci suca Milimira Lukića, podnesenoj 23. novembra prošle godine, jasno stoji da je jedan od razloga za ostavku i taj što se krši Poslovnik tog organa, te da "do danas (23. novembra, op.T.T.) nije izrađen, niti je usvojen ijedan zapisnik, sa bilo koje od održanih sednica VSS-a".

No, bili su vrijedni na sudskom Olimpu, pa je pred javnošću – makar i ovako okašnjelo – vidljivo kako su radili oni koji bi trebali štititi



PROBLEMI: N. Mesarović i S. Malović foto: Tanjug

zakonitost i vjeru u pravosuđe.

U nastavku 8. sjednice VSS-a, 22. jula prošle godine (još su bili u punom sastavu), raspravljano je o snimanju toka sjednice ili vođenju stenograma; to je, naime, obaveza propisana samim Poslovnikom o radu VSS-a. Predsjednica VSS-a Nata Mesarović, prema zapisniku, kaže da ne postoji obaveza snimanja ili stenografiranja, da je vijećanje i glasanje u svakom slučaju tajno, a "pored toga, ukoliko bi postojao snimak, mogao bi da bude dostupan javnosti". Potom se glasa o pitanju: "Ko smatra da je obaveza da se tonski snima sednica Saveta?". Šest članova VSS-a – svi sudije – glasaju za snimanje, pet preostalih – onih po funkciji, Mesarovićeva, ministarka pravde Snežana Malović, predsjednik parlamentarnog Odbora za pravosuđe Boško Ristić, kao i advokat Dejan Ćirić, predstavnik pravnih fakulteta Predrag Dimitrijević – glasaju protiv. Slijedi zapisnička drama: Boško Ristić kaže da, ako Mesarovićeva dozvoli snimanje sjednice "neće učestvovati u daljem radu, da će napustiti sednicu, kao i da će štititi svoja ustavna prava, ističući da mu se na ovaj način onemogućava da glasa i iznosi svoje mišljenje".

Presuđuje Nata Mesarović: neće se snimati sjednice, s obzirom na to da je vijećanje i glasanje tajno, kao da im se sjednice samo od toga sastoje: argumentacija zašto se neki prigovor nereizabranog suca prihvaća ili ne, trebala bi biti javna.

ČIJE JE KANABE: Ima i dalje: danas uhapšeni Jakšić se polovinom augusta (9. sjednica) žali na pritiske koje trpi u svom radu u VSS-u, među ostalim, i zbog poziva na razgovore u Ministarstvu. Ministarka Malović to demantira, a Nata Mesarović kaže da ona sve razgovore obavlja u službenim prostorijama VSS-a ili Vrhovnog kasacionog suda. Onda domeće da razgovara u svojoj funkciji sa svima zainteresiranima, i sa premijerom, i predsjednikom i predsjednikom Ustavnog suda "s tim što uvek iznese stav tako da nema razloga da se ne ode na sastanak i da se kaže stav o određenoj pravnoj situaciji ili događaju, ali koji nije uticaj i vezan za pojedinačni slučaj". Nejasno je: dolaze li Mirko Cvetković i Boris Tadić njoj u kabinet – reče da ne mrda s dvije službene adrese – ili ipak ona odlazi k njima?

Tek je s obavezom koju su preuzeli članovi VSS-a da neće glasati u preispitivanju slučajeva nereizabranih sudaca oni koji su sudjelovali u prvom postupku iz zapisnika vidljiv cirkus. Predsjednica VSS-a kaže da je dva tjedna prije sjednice bila na sastanku u Vladi Srbije i da je premijer Cvetković "istakao da je država preuzela obavezu da se članovi prvog sastava po funkciji uzdrže prilikom glasanja", iako smatra da je uzdržavanje "lični čin"; isto misli i ministarka Malović, dok Boško Ristić – govoreći o tome da su pravila postupka preispitivanja reizbora usuglašavani s delegacijom EK (Vensanom Dežerom) – kaže da je to "pritisak" na VSS, ali da je svjestan obaveze koju je država preuzela, kao i da "sebe smatra odgovornim u vršenju javne funkcije koja mu je poverena, te će u svakom slučaju odlučivati da li će se uzdržati od glasanja ili ne".

Danas svi tvrde da takvu obavezu nikad preuzeli nisu.

Ako se u – do kraja novembra neizrađenim i neusvojenim zapisnicima sa sjednica VSS-a – nalazi ovoliko brljotina, jasno je zašto im je stalo da njihovo sastančenje bude tajno i da nema snimanja ni stenograma, čak ni za one koji će doći nakon njih. ◂

Tatjana Tagirov

Београд
www.beograd.rs



PACIJENT U CENTRU SISTEMA



Tokom prošle godine rekonstruisani su operacioni blokovi kliničko-bolničkih centara, nabavljeni su oprema, medicinski aparati, sanitetska vozila, otvarani su domovi zdravlja, ambulante, podstanice Hitne pomoći. U Gradskom sekretarijatu za zdravstvo kažu i da tokom ove godine nastavljaju istim putem

Oni koje je muka naterala u neki od 16 beogradskih domova zdravlja, četiri kliničko-bolnička centra i pet zavoda na primarnom nivou zdravstvene delatnosti, znaju koliko znači vreme čekanja, blizina zdravstvenih ustanova i kvalitet medicinske usluge. Pacijentkinja koja kroz renovirani deo zdravstvene stanice zemunskog Doma zdravlja hoda sa zdravstvenom knjižicom u ruci, primećuje da "kad si bolestan, nije ti toliko bitno da li je čekaonica okrečena", ali da se mnogo lakše snalazi u prijatnijem i "ljudskijem" okruženju medicinske ustanove.

Oko 40.000 meštana Labudovog brda već četiri decenije leči se u neuslovnoj ambulanti smeštenoj u podrumu jedne zgrade. Ove godine počinje da se gradi potpuno moderna zdravstvena stanica površine 1100 metara kvadratnih, koja će biti završena sredinom 2013. godine. Objekat u kome se trenutno leče meštani ovog dela grada nema ventilacije i skučenog je prostora, pa lekari ulažu krajnje napore da pacijentima pruže kvalitetnu uslugu.

Milica Panić, penzionerka koja živi na Petlovom brdu, leči se u tom Domu zdravlja. "Lekari i sestre su stvarno ljubazni, drago mi je i zbog njih što se gradi novi dom zdravlja. U starom domu zdravlja nismo imali sve specijalističke službe, pa smo morali da se šetamo po drugim ustanovama. Kažu da ćemo, kad se napravi novi dom zdravlja, imati sve na jednom mestu." Dr Slavko Martinović, lekar u objektu na Labudovom brdu, kaže da pacijenti dolaze i sa Vidikovca, Petlovog brda, Ceraka i Cerak Vinograda, a čak i iz Kijeva. Čak 10 do 15 odsto pacijenata dolazi sa strane, a ima i onih iz Obrenovca i Lazarevca.

Najmlađa beogradska opština Surčin uopšte nema dom zdravlja, najbliži je udaljen 18 kilometara. Doktorka stomatologije sa privatnom praksom u Surčinu objašnjava za "Vreme" da su komšije njoj dovodile bolesnu decu. "Ne mogu da ih vratim, i ja imam decu, pogotovo kad je hladno i dete ima temperaturu. Ipak, radujem se što više neću biti seoski lekar opšte prakse iz nužde, već samo stomatolog. "U Sekretarijatu za zdravstvo Beograda kažu da će ti problemi biti rešeni do kraja 2012. godine: Surčin će dobiti svoj dom zdravlja.

Komentarišući politiku Gradske uprave Beograda i cilj Sekretarijata za zdravstvo, sekretar dr Zoran Blagojević kaže da treba nastaviti sa obezbeđivanjem pravičnog i jednakog pristupa zdravstvenoj zaštiti svim građanima Beograda: "Zajednički cilj je osiguravanje fizički, geografski i ekonomski dostupne i kvalitetne zdravstvene zaštite, i postavljanje korisnika u centar sistema zdravstvene zaštite."

KLINIČKI CENTRI I BOLNICE: Grad je prošle godine obezbedio sredstva za renoviranje kliničkih odeljenja za očne bolesti, dermatovenerologiju, pulmologiju i alergologiju sa imunologijom, kao i Bolnice za psihijatriju Kliničko-bolničkog centra "Zvezdara". "Na ovaj način grad Beograd nastavlja da modernizuje opremljenost zdravstvenih ustanova čiji je osnivač, posebno četiri kliničko-bolnička centra koji pružaju visokospecijalizovane

usluge na tercijarnom nivou zdravstvene delatnosti", rekao je gradski sekretar za zdravstvo dr Zoran Blagojević.

U junu je svečano otvoren rekonstruisani operacioni blok Odeljenja za urologiju KBC "Zvezdara". Rekonstrukciju, adaptaciju i nabavku nove opreme finansirao je grad Beograd. Direktor KBC "Zvezdara" dr Aleksandar Milošević objašnjava da u hirurškom bloku urologije deset urologa godišnje operiše oko 2000 pacijenata. Danas ova bolnica ima više od 1500 zaposlenih, od kojih blizu 300 lekara i smeštajni kapacitet od oko 950 postelja u tri objekta.

Sekretarijat za zdravstvo finansirao je i nabavku nove opreme za Bolnicu za pedijatriju "Dr Olga Popović Dedijer" Kliničko-bolničkog centra "Zvezdara". Nabavljena je najsavremenija oprema za laboratoriju – automatski hematološki brojač (sa 18 parametara i 60 uzoraka na sat) i biohemijski analizator (aparat za određivanje rutinskih i specifičnih biohemijskih analiza, sa mogućnošću za brzo pojedinačno određivanje biohemijskih parametara).



Novom organizacijom dežurstava za hitne slučajeve u pedijatriji, kao i nabavkom savremene opreme, rasterećene su dve ustanove koje su do tada jedine zbrinjavale hitna stanja u pedijatriji – Institut za zdravstvenu zaštitu majke i deteta i Univerzitetska dečja klinika u Tiršovoj.

Na inicijativu Sekretarijata za zdravstvo, od 1. decembra 2010. godine, u sistem pedijatrijskih dežurstava uključena su i pedijatrijska odeljenja KBC "Dr Dragiša Mišović – Dedinje", KBC "Zemun" i Bolnice za pedijatriju "Dr Olga Popović Dedijer" KBC-a "Zvezdara".

PET NOVIH OPERACIONIH SALA: "Operacione sale operacionog bloka KBC 'Zemun' u Beogradu bile su razrušene i van upotrebe od 2008. godine. Rekonstrukcija je pokrenuta početkom 2011. Pet operacionih sala i pratećih prostorija kompletno je građevinski rekonstruisano, a u okviru toga rekonstruisane su i sve grejne, vodovodne i kanalizacione instalacije i vertikale iznad i ispod. Takođe, instalirane su kompletno nove gasne podstanice i kompresori sa dovodima za kiseonik, azot-oksidul, vazduh i vakuum-aspiraciju koje su bile stare oko 50 godina i ugrožavale su normalno funkcionisanje anestezije u toku operacije.

Sve operacione sale opremljene su savremenom medicinskom opremom neophodnom za operativne zahvate iz oblasti opšte hirurgije, minimalno-invazivne hirurgije, urologije, ginekologije, vaskularne hirurgije, ortopedije i traumatologije, neurohirurgije, uz adekvatno praćenje i monitoring najsloženijih operativnih zahvata. U isto vreme stvoreni su uslovi i za maksimalno bezbedan rad uz poštovanje principa sterilnosti po najsavremenijim tehnološkim rešenjima toka kretanja i zatvorenosti OP bloka.

U 2010. i 2011. godini iz budžeta Grada Beograda preko Gradskog sekretarijata za zdravlje, projekata Ministarstva zdravlja i raznih donacija nabavljena je savremena oprema za dijagnostiku i lečenje bolesnika iz svih oblasti medicine (rendgen aparati, ultrazvučni aparati, EKG i EEG dijagnostika, aparati za hirurške procedure i onkološki tretman).

Dalji plan razvoja KBC 'Zemun' podrazumeva rekonstrukciju preostalih pripadajućih objekata (pedijatrije, poliklinike, neurologije), nabavku nove savremene opreme (CT, NMR, Hiperbarične višemesne komore), dalje usavršavanje lekara i srednjeg medicinskog osoblja, edukativni trend pratećih službi i razvoj Urgentnog centra za prekosavski region", rekao je za "Vreme" direktor Kliničko-bolničkog centra "Zemun" doc. dr Dragoš Stojanović.

Novi domovi zdravlja

U februaru prošle godine u Kaluđerici je otvoren novi Dom zdravlja. Na 2000 kvadratnih metara smeštene su hitna medicinska pomoć, rendgen, apoteka, ultrazvučna dijagnostika, ginekologija, laboratorija i stomatologija, na usluzi 50.000 stanovnika ovog dela grada.

Meštani Mirijeva Dom zdravlja imaju od oktobra 2009. godine. Pacijentima su na raspolaganju stomatolog, internista, ginekolog, radiološka dijagnostika, opšta medicina za odrasle, decu i školarce, patronažna služba, laboratorija, fizijatri i kućno lečenje.

Od februara 2010. godine pacijentima je na raspolaganju i renovirana zdravstvena stanica u Kamendinu površine oko 1000 kvadratnih metara. Beogradski Sekretarijat za zdravstvo prošle godine je obezbedio sredstva za adaptaciju neophodnog prostora za otvaranje noćne ambulante Gradskog zavoda za hitnu medicinsku pomoć u objektu Doma zdravlja "Dr Simo Milošević" u Sremčici.

U julu prošle godine otvorena je podstanica Gradskog zavoda za hitnu medicinsku pomoć, koja se nalazi u okviru postojećeg doma zdravlja "Dr Milutin Ivković" u Padinskoj Skeli.

Sredinom prošle godine u rad je puštena i rekonstruisana ambulanta u podavalskom naselju Ripanj – "Minel". Meštanka Mirjana Milovanović kaže da obnovljena ambulanta mnogo znači za nju, jer sad više nije prinuđena da ide u šest kilometara udaljenu ambulantu u centru Ripnja.

Domovi zdravlja "Sopot" i "Grocka" dobili su po jedno sanitetsko vozilo, Odeljenje kućnog lečenja Doma zdravlja "Dr Milorad Vlajković" u Barajevu jedno putničko vozilo.

Odeljenje kućnog lečenja Doma zdravlja u Barajevu obnovilo je vozni park sredstvima Grada, što je bilo neophodno zbog razuđenosti opštine. Vozilo koje se koristi za uslugu kućnog lečenja godišnje pređe u proseku oko 40.000 kilometara.

Sekretarijat za zdravstvo prošle godine finansiralo je i rekonstrukciju i adaptaciju zdravstvene stanice "Umka" Doma zdravlja "Dr Simo Milošević" na Čukarici. Naselje Umka ima oko 5000 stanovnika i nalazi se na desnoj obali Save, na oko dvadeset kilometara jugozapadno od Beograda.

Adaptiran je i saniran i drugi sprat desnog krila objekta Doma zdravlja "Zemun" na Avijatičarskom trgu 7. Saniran je i objekat Gradskog zavoda za plućne bolesti i tuberkulozu. Obezbeđena su sredstva i za kupovinu specijalizovane medicinske opreme za Specijalnu bolnicu za cerebrovaskularne bolesti "Sveti Sava".

NEPROFITNI STANOVI

Kad, ako ne sad

“Ključeve smo dobili 16. januara, selidba je u toku. Iskreno, još uvek sam ‘među javom i med’ snom’, ne verujem da sa svojih 48 godina najzad rešavam svoje stambeno pitanje”, kaže Manuela Maleš, stanarka zgrade u Vojvođanskoj ulici

Ispred zgrade, ka ulici, u dva reda su tek posađene živa ograda i ruže, vire pedalj iznad zemlje. Iza su prostrani parking, klupice i ogolele, tanke sadnice: za desetak godina biće tu debelog hlada. U prizemlju se nalaze lokali; kod nekih iza izloga nema ničega, prazni su; drugi se lagano popunjavaju i useljavaju, uostalom kao i stanovi novoizgrađene zgrade u Vojvođanskoj ulici na Novom Beogradu.

Doktorka N. R., primarijus, specijalista opšte prakse u penziji, kaže da su se ona i njena kćerka prve uselile u zgradu. “Uselile smo se 29. decembra, negde oko 4 sata po podne. U podne smo dobile ključeve, a ja sam to odmah iskoristila da ne bih plaćala još i onu podstanarsku kiriju od prvog januara. Mislim da smo bile prvi stanari u zgradi. Možda su neki došli sa nekoliko stvari, ali nas dve smo unajmile kamion i dovezle sve, bile smo spremne”, kaže doktorka. Prethodno je veoma ljubazno prihvatila da govori za “Vreme” i pokaže svoj stan reporteru, prvi nakon petnaest godina podstanarskog života. Ali, uz jedan uslov: “Neću da se slikam, šta će mi to.”

N. R. i njena ćerka su jedna od osamdeset porodica koje su rešile svoje stambeno pitanje. Prijavili su se 2007. na konkurs za jedan od hiljadu neprofitnih stanova koje gradi Grad Beograd. Za dobijanje dugo željenih ključeva sopstvenog stana, osim prolaska konkursa, moralo se platiti 20 odsto učešća i porez na dodatu vrednost (PDV), a ostatak je kreditirao Grad, sa kamatom od pola odsto godišnje.

HILJADU NEPROFITNIH STANOVA: “Ovih 80 stanova koji se sada useljavaju pripadaju još uvek prvom kontingentu od hiljadu stanova. Sa tih 80 došli smo do broja od 270 useljenih, a u ovoj godini završavamo i useljavamo još 730 stanova”, kaže Zoran Kostić, član Gradskog veća. Kada je reč o PDV-u, građani koji kupuju svoj prvi stan oslobođeni su plaćanja ovog poreza, međutim, kako kaže Kostić, po Zakonu o PDV-u on se uplaćuje prilikom kupoprodaje. “U sadašnjem zakonu piše da se PDV vraća kada se isplati stan u celini. Po tumačenju Poreske uprave, to je trenutak kada građani uplate poslednju ratu Gradu, a to je za 20 godina. Pošto je Grad Beograd kreditor, investitor i finansijer, mi smo inicirali izmenu zakona, i ta izmena je trenutno u proceduri. Vlada je usvojila predlog izmene zakona, i sad na ovoj sednici krajem januara očekujemo da Skupština Srbije prihvati tu izmenu. Po njoj će kupci neprofitnih stanova biti izuzeti od tog uslova da stan bude isplaćen u celosti, pa će im PDV biti vraćen pod uslovom da su ga uplatili u potpunosti”, dodaje Kostić.

“Žao mi je što ranije nisam mogla da rešim svoj stambeni problem, pa da do sada već isplatim stan, toliko sam gazdama plaćala”, počinje svoju priču doktorka N. R., dok sedimo u udobnoj, toplo nameštenoj dnevnoj sobi. Soba je povezana sa trpezarijom, koju od kuhinje deli prostran šank. Na šanku, u dve posude, crna i narandžasta ribica. “Taj crni, to je Flapi. Kupila sam



JEDAN OD NOVOIZGRAĐENIH STANOVA U VOJVOĐANSKOJ ULICI



HILJADU NEPROFITNIH STANOVA: Useljeno ukupno 270, a do kraja godine još 730

mu i žensku ribicu-borca kao društvo, ali je on toliko napada da sam morala da je izolujem, plašim se da ne nastrada", objašnjava i vraća se na početak. "Za konkurs sam saznala preko novina, pitali su me prijatelji: 'Pa što ne konkurišeš, ti toliko uslova ispunjavaš?' Izvadila sam sve papire, potvrde i račune iz prethodnih stanova gde smo bili podstanari. A onda, nekoliko meseci posle toga, jedan pacijent mi je doneo novine u kojima su objavljeni rezultati konkursa, i podvukao je moje ime. Ujutru, kad sam došla na posao, svi su mi čestitali, a ja još nisam ni znala da sam prošla na konkursu", priseća se N. R. "Bilo nam je ponuđeno nekoliko stanova, odabrali smo ovaj i posle dugo razmišljali da li je možda bilo neke bolje solucije, ali, mislim da se uvek dešava ono što treba da se desi, i ovaj stan je verovatno bio namenjen nama", kaže doktorka uz širok osmeh.

"Ja sam sada stvarno zadovoljna. Sviđa mi se stan, a u komšiluku ima svega – tu su veliki marketi, bezbroj malih, pošte; komunikacija sa gradskim saobraćajem je izuzetna – pored zgrade staju linije 45, 601, 71, 72, blizu su i 95 i 89, malo dalje je tramvaj, a sa ove strane (pokazuje rukom u pravcu Surčina), dolazi autobus 610, koji ide do Zemunskog keja. Dopada mi se što su ulice široke, nema gužve, drveće će ozeleneti, a tu je i Savski kej. U suštini mi se baš sviđa", zaključuje N. R.

ZBOGOM PODSTANARSKOM ŽIVOTU: Manuela Maleš, diplomirani turizmolog, njen muž, vajar, i njihova dva sina biće susedi doktorke N. R. i njene kćerke, buduće pravnice. No, Manuela i njena porodica se još nisu uselili. "Ključeve smo dobili 16. januara, selidba je u toku. Iskreno, još uvek sam 'među javom i med' snom', ne verujem da sa svojih 48 godina najzad rešavam svoje stambeno pitanje. Prijatelji mi kažu, 'pa ti se ne veseliš dovoljno', a ja im odgovorim 'čekajte, da se mi polako upakujemo u stan, pa ćemo onda i da se veselimo i da častimo'", priča uzbuđenim glasom Manuela. Kaže kako su se više puta selili po Beogradu, poslednja adresa pre Vojvođanske ulice bile su Bele Vode: "Rekli su nam kako ne smemo da kasnimo više od tri meseca sa isplatom rate, a mi smo se toliko navikli na podstanarski život, gde kirija ne sme da kasni, da sada nema šanse da kasnimo ijednu ratu. Uostalom, bivša kirija i sadašnja rata za kredit su slične – kirija je bila 200, a rata je sada 215 evra mesečno."

Kao i njene buduće komšije, i Manuela je sa svojom porodicom bila podstanar oko 15 godina. Na prethodnom konkursu za neprofitne stanove nisu učestvovali, jer joj je suprug bio na simpozijumu u Brazilu, a bez njega, kaže, nisu mogli da prikupe sva dokumenta. Ovaj poslednji pak nisu propustili: završili su rangirani na devetom mestu od dvadeset stanova koliko je bilo odvojeno za samostalne umetnike. Manuela kaže da su uspeli da dobiju jedan od tri tipa stana koji su im se svideli – sada ih čeka useljenje u nov, dvosobni stan od 59 kvadrata.

"Kada sam ušla, pomislila sam, bože, ovo je za nas pravljeno, tako mi je delovalo. Od tada više nikoga nisam ni pitala da li mu se sviđa stan ili ne, to je bilo to. Međutim, još nismo svesni da nam se sve ovo dešava, još uvek smo u nekoj vrsti pozitivnog šoka. Plan nam je da se uselimo do prvog, da ne bismo plaćali duplu kiriju gazdi kod koga smo do sada bili. Namučili smo se da skupimo za učešće, prodavali smo skulpture u pola cene, ali je glavna pomoć došla od roditelja i prijatelja – bez njih ne bismo mogli. Ključnu rečenicu je izgovorio jedan prijatelj: 'Kada ćeš, ako nećeš sad?' I to je činjenica."

Ponosna vlasnica novog stana rado govori o prednostima budućeg doma: "Ono što se meni odmah dopalo u zgradi je to što su u prizemlju lokali, pa računam da će da se otvore prodavnice, knjižara, možda i neka radnja za kućne ljubimce. Mi smo na prvom spratu, a ispod nas su lokali, tako da neću više mnogo da se uzbuđujem i stalno pričam deci 'nemoj da skačeš, nemoj da skačeš', jer neće biti stanara ispod nas. Do sada smo bili na Belim Vodama, takođe divan kraj, ali nema nigde prodavnice – kad treba da odeš u kupovinu izmaltretiraš se, a ovde je sve na dlanu. Pa smo onda poredili i prevoz – tamo ima jedna linija, a ovde odmah ispred zgrade su četiri, na 50 metara od ulaza. Ma, u stvari, najvažnije je da je to naš stan, da ću da čukam zidove i da stavljam slike i skulpture gde hoću. Ne mogu da verujem, eto, to je mnogo lepo", smeje se.

A na pitanje ima li da doda nešto o čemu nismo razgovarali, kaže: "Samo još jedan osmeh, to je to."

RADMILO MARKOVIĆ

TREĆI POKUŠAJ VTO

Jeste vredno truda



Od 6. januara ove godine počelo je prijavljivanje za treći pokušaj vantelesne oplodnje, za koji je Grad Beograd izdvojio 30 miliona dinara iz budžeta za 2012. godinu

Prva dva pokušaja vantelesne oplodnje, sprovođena od 2006. do 2011. godine, finansirali su Republički fond za zdravstveno osiguranje i gradske vlasti. Za više od četiri godine bilo je oko 4500 vantelesnih oplodnji, a prosečna uspešnost je 22,73 odsto, što znači oko 1000 porođaja godišnje, i to je u skladu sa evropskim i svetskim prosekom.

Kao i prethodnih, Grad Beograd se i ove godine uključio u akciju pomoći parovima bez dece, omogućavajući im treći besplatan pokušaj vantelesne oplodnje. "Motiv gradske uprave je da se znatan deo sredstava u budžetu odvoji za finansiranje dece i porodice, pa otuda i ova akcija oko trećeg pokušaja vantelesne oplodnje", objašnjava za "Vreme" razloge za učešće gradskih vlasti u ovoj akciji član Gradskog veća Beograda Miroslav Čučković. "Tu su i akcije kao što su Bebi klub, SMS mama, jednokratno finansiranje plata porodiljama, trudnicama i nezaposlenim trudnicama, kao i besplatni udžbenici za sve đake osnovnih škola."

Gradska vlast u Beogradu najavljuje mogućnost finansiranja i četvrtog pokušaja vantelesne oplodnje. Ideja je da se osnuje fond, pod pokroviteljstvom Grada, gde bi se okupili svi roditelji kojima je Grad Beograd pomogao u osnivanju porodice. Godišnjom članarinom od 1000 dinara porodice će doprineti sakupljanju sume neophodne za četvrti pokušaj.

Parovi koji su prošli kroz ceo postupak VTO imaju slična, lepa i traumatična iskustva. "Najteže je bilo čekanje rezultata, da li je oplodnja uspela ili ne. Kad sam saznala da je sve u redu i da sam trudna, bila sam beskrajno srećna, ali istovremeno i uplašena da li ću uspeti da iznesem trudnoću do kraja", priča za "Vreme" Irena R. (34) iz Beograda, majka dvogodišnjeg Mihaila. "Ipak, bez obzira na sve, to je stvar vredna svakog truda i svih teških trenutaka", dodaje Irena.

PROCEDURA: Procedura prijavljivanja za treći krug ista je kao i za prethodna dva. Pravo na prijavljivanje imaju svi parovi koji su imali dva neuspela pokušaja vantelesne oplodnje, bilo da su oba ili jedan pokušaj finansirani sredstvima Republičkog fonda za zdravstveno osiguranje ili od strane Grada. Potvrdu za prijavu mogu preuzeti u zgradi RFZO u ulici Jovana Marinovića 2. Parovi treba da popune obrazac u dva primerka, potom da ga uz ličnu kartu overe na šalterima, nakon čega odlaze u Ginekološko-akušersku kliniku "Narodni front" ili Kliniku za ginekologiju i akušerstvo Kliničkog centra Srbije. Komisije za vantelesnu oplodnju u tim ustanovama odlučuju da li je par ispunio sve potrebne uslove za uključivanje u treći pokušaj vantelesne oplodnje.

Vantelesna oplodnja o trošku države sprovodi se u četiri državne ustanove, i to u Kliničkom centru Srbije, Kliničkom centru Vojvodine, Ginekološko-akušerskoj klinici "Narodni front" i Kliničkom centru Niš. Do jula 2011. godine bilo je uključeno šest privatnih zdravstvenih ustanova u Beogradu – specijalne ginekološke bolnice "Beograd", "Ivanović" i "Jevremova", specijalna bolnica za lečenje steriliteta "Intermedikus bis", opšta bolnica "Medikal centar" i specijalna ginekološka bolnica "Genesis" u Novom Sadu. U Republičkom fondu za zdravstveno osiguranje doneta je odluka da više nema potrebe za angažovanjem privatnih klinika, pošto državne zdravstvene ustanove imaju dovoljno kapaciteta za obavljanje VTO procedura. U njima godišnje može da se obavi 1320 vantelesnih oplodnji, što u potpunosti zadovoljava trenutne potrebe, navode iz RFZO. Oni ipak ne odbacuju mogućnost obnove ugovora sa privatnicima, jer je broj žena kandidata za vantelesnu oplodnju u stalnom porastu.

PRAKSA U DRUGIM GRADOVIMA: Parovi van teritorije Beograda koji imaju problem sa začećem, sve potrebne informacije mogu da dobiju u lokalnim domovima zdravlja. Zatim se u Zavodu za zdravstveno osiguranje zakazuje razgovor sa

Mini anketa

Na pitanje "Da li ste čule da Grad Beograd finansira treći pokušaj vantelesne oplodnje?", anketirane Beograđanke (do 40 godina starosti) odgovorile su potvrdno. Studentkinja Željana M. (23) kaže da se "nada da joj to neće biti potrebno", ali da je to "pametno potrošen novac iz gradskog budžeta". Njena sestra Zorana M. (28) uskoro ide pred oltar i planira porodicu. "Moj budući muž je zaposlen, ali ja nemam stalan posao. Znam da grad i država finansiraju pokušaje VTO, moja poznanica se prijavila."



komisijom i parovi koji su odgovarajući za obavljanje VTO procedure, odlaze u ustanovu u kojoj će se postupak obaviti. Oni imaju mogućnost da sami odaberu ustanovu.

Grad Leskovac od 2008. godine ima dogovor o besplatnoj vantelesnoj oplodnji sa privatnom zdravstvenom ustanovom SPEBA, Specijalnom bolnicom genetičara Miodraga Stojkovića. Dogovor je nastao kao vid kompenzacije za uložena 22 miliona dinara iz gradskog budžeta u adaptaciju zgrade na Hisaru, u kojoj se nalazi Specijalna bolnica. Za više od tri godine kroz ovu bolnicu prošlo je 3150 parova, 1200 je lečeno od steriliteta, a rođeno je 250 beba.

U gradskoj upravi grada Leskovca navode da će ovaj program nastaviti da se realizuje i nakon isteka dogovora sa ovom bolnicom, kao i da će se sprovesti niz drugih mera radi podsticanja rađanja i porasta nataliteta u ovom gradu.

Iako se godišnje u Paraćinu rodi 500 beba, u ovoj opštini je prirodni priraštaj negativan – broj stanovnika smanjen je u proteklih devet godina za 4000. Kako bi rešila ovaj problem, opština Paraćin je za 2012. godinu izdvojila sredstva iz budžeta za finansiranje trećeg pokušaja vantelesne oplodnje, za parove bez dece. Reč je o materijalnoj naknadi, koju mogu da ostvare porodice koje zbog steriliteta nemaju dece, a u postupku su vantelesne oplodnje. Ženski partner mora biti mlađi od 40 godina i iza sebe dva neuspela pokušaja VTO. Opština finansira troškove postupka u celosti ako ukupna primanja para ne prelaze tri prosečne zarade u Srbiji, a to je oko 120.000 dinara. Ako bračni par zarađuje više od toga, troškovi se nadoknađuju u visini od 50 odsto.

Par može sam da izabere kliniku za obavljanje procedure, dok opština plaća iznos po kom se taj postupak radi na beogradskom GAK-u. To je iznos od oko 205.000 dinara.

Novi Sad je još jedan primer grada koji finansira treći pokušaj vantelesne oplodnje. Međutim, uslovi za uključivanje u program su drugačiji od onih koje propisuje Republički zavod za zdravstveno osiguranje. Iz gradskog budžeta će se finansirati i žene do 44 godine starosti, a u program mogu da uđu i parovi koji imaju jedno dete, a ne mogu da dobiju drugo. Za vantelesnu oplodnju ove godine izdvojeno je 10 miliona dinara iz gradskog budžeta, što znači da će u program moći da uđe oko 100 budućih majki.

Vantelesna oplodnja je veoma iscrpljujuća za oba partnera. Meseci provedeni po klinikama, novac utrošen na lekove, strah, očekivanja, strpljenje, i upornost su nužni propratni elementi ovog procesa, i svaki par koji se odluči na ovaj korak toga mora biti svestan. Ipak, i tome dođe kraj, a kao rezultat truda pojavi se neko ko će vas zvati "mama" ili "tata" do kraja života.

ĐURĐICA BOGOSAVLJEVIĆ

Kriterijumi

Kriterijumi potrebni za uključivanje u program vantelesne oplodnje: žene koje imaju neplodnost i pored odgovarajućeg lečenja; žene koje nisu rađale ili nemaju žive dece; žene do napunjenih 40 godina starosti u momentu dobijanja odluke o ispunjenosti uslova za uključivanje u proces VTO od strane Komisije za VTO nadležne zdravstvene institucije; očuvana funkcija jajnika; normalan indeks telesne mase – manji od 30; svi oblici subfertilnosti muškarca, uz postojanje živih ili morfološki ispravnih spermatozoida u ejakulatu.

Osigurana lica koja ispunjavaju prethodne indikacije, odnosno kriterijume, neophodno je da poseduju rezultate izvršenih sledećih analiza i dijagnostike, i to:

Oba partnera: mikrobiološko ispitivanje: bakterije, Chlamidya, Mycoplasma; HbsAg, HCV, HIV, VDRL – serologija.

Ženski partner: hormonsko ispitivanje: od 2 do 4 dana od početka menstrualnog krvarenja (jednokratno); FSH, LH, E2, Pg, T, Prolaktin, TsH, T_3, T_4, antimilerijan hormon (AMH).

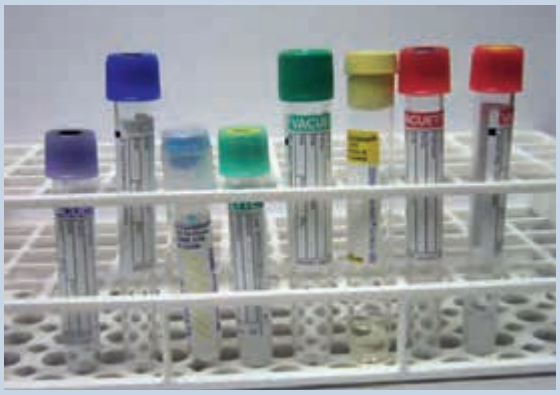
Mikrobiologija: Toxoplasma gondii, Rubella – serologija.

Skrining grlića: bris po Papanikolau, kolposkopija; ultrazvučni pregled obavljen vaginalnom sondom; pacijentkinje kod čijih partnera je uredan nalaz spermograma (normospermia) potrebno je da dostave nalaz HSG i/ili laparoskopije i/ili histeroskopije;ukoliko su imale prethodne operacije u cilju lečenja steriliteta, potrebno je da dostave fotokopiju otpusne liste; ukoliko je prethodno primenjen neki od lečenja postupcima biomedicinski potpomognutog oplođenja (IUI, IVF, ICSI), potrebno je da dostave fotokopiju lekarskog izveštaja.

Opšte pripreme: krvna grupa, Rh faktor, krvna slika, urin, biohemijske analize, mali faktori koagulacije – neposredno pred postupak.

Muški partner: Spermogram.

Ova vrsta pripreme je neophodna svim parovima, dok postoje i oni čija priprema zahteva dodatne analize, u zavisnosti od slučaja. Analize ne mogu biti starije od godinu dana, izuzev briseva i ultrazvuka koji važe tri meseca, a analize hormona važe šest meseci. Celokupna procedura vantelesne oplodnje traje šest meseci.



NOVE TRANSFERNE STANICE I RECIKLAŽNA DVORIŠTA



JKP "Gradska čistoća" je u 2011. godini započela niz novih projekata, kako bi prestonica bila čistija i urednija, a trend uvođenja novih tehnologija nastaviće se i tokom ove godine.

"U planu nam je da otvorimo dve transferne stanice. U njima će se sakupljati otpad iz kojeg će se odvajati deo za reciklažu. Ostatak će se prevoziti na deponiju Vinča. Uz ovakvu organizaciju uštedećemo dosta novca na troškovima transporta, a ono što uštedimo, vratićemo Beograđanima projektima koji će još više doprineti čistoći grada", kaže Aleksandar Stamenković, direktor JKP "Gradska čistoća".

On je dodao da se planira i izgradnja još dva reciklažna dvorišta, kao i postavljanje đubrijera sa novim dizajnom na manje od 50 metara, kako građani ne bi imali opravdanje da bacaju papiriće i drugi otpad na pločnike. "Čistoća" će obezbeđivati i džakove za šut, koji će ekipe ovog preduzeća i odnositi.

"Proširiće se mreža podzemnih kontejnera, pomoću mašina za uklanjanje žvakaćih guma očistićemo pločnike širom Beograda, a akcija 'Ekokesa' obuhvatiće čitav grad", najavljuje Stamenković, podsećajući da će "Gradska čistoća" nastaviti sa besplatnim čišćenjem septičkih jama jednom godišnje, podelom kanti od 240 litara u naseljima sa individualno-porodičnom izgradnjom, kao i sa tradicionalnim odnošenjem kabastog smeća svakog prvog vikenda u mesecu.

NOVA SEZONA U DEČJIM ODMARALIŠTIMA

Sezona u objektima Centra dečjih letovališta i oporavilišta grada Beograda počinje rekreativnim boravkom dece iz predškolskih ustanova, a i ove godine je u skladu sa očekivanom posetom. Do kraja januara u odmaralištima na Tari, Rudniku, Bukulji i Goču boraviće mališani sa Čukarice, Rakovice, Zvezdare, Palilule, Voždovca, kao i deca iz Surčina, Zemuna, Obrenovca i Lazarevca.

"Tokom decembra u našim objektima boravili su predškolci sa Čukarice, Voždovca, Vračara i iz Zemuna, kao i deca iz osnovnih škola 'Vladimir Rolović' i 'Mića Stojković' iz Beograda. Tradicionalno, opština Obrenovac je i ove godine obezbedila sredstva za više od 100 mališana, koji su dočekali Novu godinu u objektu na Rudniku. Takođe, ova opština u saradnji sa JP za zaštitu i unapređenje životne sredine na teritoriji opštine Obrenovac u toku godine obezbeđuje sredstva za decu iz obrenovačkih osnovnih škola za boravak u našim objektima, a u cilju učenja ekologije i ekoloških radionica", rekla je za Neda Novaković, direktorka Centra dečjih letovališta Beograda.

BEOGRAD DOBIO SLUŽBU HITNE POMOĆI ZA ŽIVOTINJE

Beograd je dobio Službu hitne pomoći za životinje, prvu u zemlji, koja će po ugledu na svetske pružati veterinarsku pomoć, pre svega napuštenim životinjama, ali i vlasničkim kojima je neophodna hitna intervencija. Služba funkcioniše pri ambulanti za male životinje Veterinarske ustanove "Veterina Beograd" u Bulevaru despota Stefana 119. Prema rečima Predraga Petrovića, gradskog sekretara za komunalne i stambene poslove, otvaranjem ove službe zaokružuje se ciklus i ispunjava obećanje dato Beograđanima pre nepune tri godine, kada je Grad preuzeo nadležnost nad "Veterinom Beograd".

"Beograd je jedina lokalna samouprava u zemlji koja je zaustavila privatizaciju matične veterinarske ustanove i napravila efikasnu i modernu komunalnu službu, sposobnu da odgovori na primenu novih zakona o dobrobiti životinja i veterinarstvu, i gradskih odluka u ovoj oblasti. Ova zgrada pre tri godine bila je, najblaže rečeno, ruinirana, kadrovski i stručno na jako niskom nivou, a vozni park bezmalo da nije postojao. Beograd je imao jedan azil, kapaciteta osamdesetak pasa, koji je bio u sramotnom stanju. Ulaganjima Grada i zahvaljujući dobrom menadžmentu ustanove, danas imamo savremenu komunalnu gradsku službu koja obezbeđuje primenu Strategije u rešavanju problema napuštenih životinja, ali i drugih odluka. Otvaranjem Hitne pomoći za životinje, Beograd danas postaje humaniji grad", rekao je Petrović.

Bratislav Stanković, direktor "Veterine Beograd", pojasnio je da pored sale za hitne intervencije i postoperativnog bloka, ustanova raspolaže kvalitetnim veterinarskim kadrom, a poseduje i kompletno opremljena terenska vozila i najsavremenije aparate, poput ultrazvučnog za dijagnostiku, te rendgena i aparata za razvijanje rendgen filmova – donacija Fonda "Mila".

MILION DINARA ZA "BG BEBI KLUB"

Kupovinom novogodišnje šolje tokom manifestacije "Trg otvorenog srca" građani i gosti prestonice donirali su sredstva za "Bg bebi klub". Na ovaj način do sada je prikupljeno milion dinara.

Manifestacija je tokom prvog izdanja opravdala očekivanja, jer je Trg republike pretvoren u topao praznični kutak, sa prepoznatljivom božićnom i novogodišnjom atmosferom. Iz novogodišnjih šolja posetioci su mogli da popiju čaj, kuvano vino, kafu, toplu čokoladu, dok su atmosferu dodatno zagrevali mađioničari, dečji horovi, umetnici koji su pravili skulpture od leda i drugi zabavljači i animatori.

Grad Beograd je od 1. januara 2011. godine pokrenuo projekat "Beogradski bebi klub" kao jednu od aktivnosti u okviru brige o deci i porodici. Zahvaljujući projektu, svaka beba rođena u glavnom gradu Srbije i njena mama dobijaju poklon paket u kome se nalazi sve što je bebi potrebno u prvim danima života. Na ovaj način, Grad podržava porodice koje su dobile prinovu da lakše i bezbrižnije započnu najvažniju i najlepšu ulogu u životu.



Dodatak priredila: BILJANA VASIĆ, Fotografije: A. ANĐIĆ, BEOINFO



piše: Miloš Vasić

Odevanje i stil

Odelo na dva reda može uspešno da nosi samo jedna retka vrsta muškaraca: omanjih, snažno građenih sa jakim grudnim košem; sećam ih se malo – moj tata, Josip Broz Tito, Ante Marković i ujka Džordž Soros

Ovaj sastav treba uzeti kao jedan generalni uvod u složenu tematiku, koja će biti razrađivana polako i kad dođe vreme. Reč je o korpusu znanja povelikom i za muškarce značajnijem nego što se na prvi pogled može pričiniti. Svakako spada i pod temu "ukus", ali na to ćemo već doći.

Muškarci su – budimo pošteni – stvorenja sujetna kao mačke, dakle isto koliko i žene. To se ogleda (kad niko ne vidi); to kritički razmatra svoj stas, merka da koliki je mu veseljko, brine nad gubitkom kose (i na to ćemo doći), frizira se, *velferiše* se i preznojava u modernim inkvizicijskim mučionicama od teretana, trči iako ga niko ne juri da ga bije, *brendira* se i uniformiše u skladu sa najnovijom modom – koliko god ta moda bila slaboumna, konformistička i uniformna; valja se to, misli naš moderni muškić u sebi. Tako se postaje *metroseksualac*, još jedna ženska podvala nad kojom se pametne cure posle krišom, da niko ne vidi, smeju (i o tome drugi put).

Da je muškarac biće sujetno, to je dakle jasno; svi mi hoćemo i da izgledamo. Tu sada nastaju razlike od suštinskog značaja: ili imaš ukusa, pa si šmeker; ili nemaš, to jest imaš, hm, ovaj, "specifičan" ukus, je li, pa si kulov ili džiber itd., tih epiteta barem imamo. Kod muških, kao i kod ženskinja, važi ista idealna norma: da se obučem lepo i ukusno, a da se to ne vidi baš odmah i da izgleda skupo – a nije. Zahtev je, naravno, protivrečan, mada se dade ispuniti uz određeni trud. Tu sad taj ukus dolazi do izražaja. Naime, vrhunac neukusa je skorojevićko (Krleža ih lepo zove "stekliši": *parvenues*, *nouveaux riche*, etc.) demonstrativno isticanje očigledno skupe garderobe, satova itd. U džiberskoj verziji ističu se *brendovi*, velikim slovima i znakovima. U nekim kulturama, britanskoj na primer, licemerne naznake štedljivosti i skromnosti na velikoj su ceni: otrcana kragna i manžetne na košulji od 250 funti; kožne zakrpe na sakou od tvida od najmanje 150 funti (sada se već te kožne zakrpe ugrađuju odmah u fabrici); mantil (*Burberry*, molim!) ili jakna (*Barbour*, takođe molim!) sa poderanim džepovima ili otparanom postavom, sa poderotinama – signal su pristojnosti i dobrog ukusa, to jest sujete malo prefinjenijeg tipa; neko je još Diogenu kiničaru stavio primedbu da kroz rupe u njegovim prnjama viri sujeta. To je, dakle, koketiranje i prenemaganje bogataške klase, simetrično onim namerno otkopčanim dugmićima na rukavima skupog sakoa, da se vidi da ti dugmići stvarno imaju svoje rupice (kao da ti nesrećni dugmići bilo čemu služe; oni su preživelost o kojoj sada nećemo) i da to odelo stvarno košta dve-tri hiljade evra. S druge strane imamo *brendirane* džibere sa kajlama i krstačama: isto koketiranje, sa istom porukom – ja imam lovu.



Odevanje i stil su poruka, signal, demonstracija stava (*statement*). Čiste cipele, na primer, mnogo znače ljudima iz prašnjavih i blatnjavih krajeva ("Odmah se vidi gospodin"). Uniformisanje ovih naših novokomponovanih japija u odela sa obavezno zakopčana sva tri dugmeta poruka je takođe: ja sam pripadnik krda i neka se to vidi. Simetriju vidimo kod curajapijevki: obavezne štikle (pa ti vidi, sestro slatka, kako ti je kad se izuješ), kostimići koji ih "otvaraju u struku", svilene bluzice i prateće parafernalije tipa tašni, mobilnih uređaja, kompjuterskih torbi itd.

Ostatak "generalne populacije" oblači se kako zna i može – ako o tome uopšte razmišlja. Dizelaši su posebna podgrupa: znam čak i advokata-dizelaša. Ono što je ovde važno jesu muško-ženske relacije na tu temu. Pametna žena sa – po definiciji – dobrim ukusom nateraće veoma brzo svog mužjaka da se oblači kako treba. Dakle: slagati boje, pre svega! Ni slučajno braon cipele na crne pantalone, stoko jedna! To mi je bolni detalj: uvek sam voleo zumbane antilopske cipele (*suede shoes*, teško meni!) koje su u principu smeđe, ali... Ostale boje slože se lako – ako nisu na štrafte, što mene prevazilazi. Zato će odmeren i razuman muškarac gledati da se oblači jednobojno: ništa šareno, sve da prelazi jedno u drugo. Čarape da se ne ističu; sako od tvida (nikako eklatantnog dezena) i crne cipele uvek su OK; košulja neka je plava, a kravata (ako baš mora) diskretna. Šešir nikako pjesnički! Indiana Jones je najbolji. Odelo – ako već mora – klasično, ne japijevsko; na jedno dugme, a ne kao Velja Ilić. Odelo na dva reda može uspešno da nosi samo jedna retka vrsta muškaraca: omanjih, snažno građenih sa jakim grudnim košem; sećam ih se malo – moj tata, Josip Broz Tito, Ante Marković i ujka Džordž Soros.

Dobitna kombinacija (pitao sam lepe i pametne žene od ukusa) jednostavna je: dobra jednobojna košulja, kvalitetna čista majica (crna je OK, mada bela ostavlja utisak) ispod dva šmekerski otkopčana dugmeta, sako od tvida (zagasitiji, može riblja kost, ali na sitno), crne pantalone (mogu i čiste plave farmerke), dobre čarape i lepe mekane cipele – pa makar i antilopske... To se sasvim neopravdano zove "sportski izgled"; ne vidim kakve to veze ima sa sportom, ali neka. Može i *dolcevita*, naravno; na egzistencijalizam su ionako svi (osim nas nekoliko matoraca) davno zaboravili, pa crna *dolcevita* više nije ni *statement*.

O svemu ostalom (a toga ima!) u narednim brojevima "Vremena". ◂

“Ja sam moderan i savremen čovek, mlad i u punoj snazi i još uvek mogu da radim one stvari. To nisu psovke, već misli u mom stilu, poput onih iz Karadžićevog *Crven bana*.”

MILUTIN MRKONJIĆ, ministar za infrastrukturu



o lascivnim “tvitovima” koje je pisao na društvenoj mreži Tviter (“ALO”)

Branislav Lečić,



glumac, uskoro će imati novu, bujnu frizuru: “Transplantaciju kose sam uradio zato što je počela da mi opada kosa na temenu, a to se na sceni baš vidi. Na primer, ljudi koji sede na galeriji vide ‘rupu’ na glavi, a ja želim da to sve izgleda lepše. Nisam pristalica lepljenja kose i bilo koje druge metode, tako da je ovo pravi izbor i siguran sam da će lepo izgledati. Tek sam krenuo s tim tretmanom, a da bi se postigao željeni efekat, potrebno je nekoliko meseci. Sviđa mi se što se sve to radi s mojom dlakom koja se presađuje, a ne tuđom ili veštačkom. Ovo je fantastična stvar i jedva čekam da vidim ishod.” (“Alo”)

Bata Živojinović,

glumac, čuveni Valter iz filma *Valter brani Sarajevo*, na pitanje da li u Pekingu može da šeta bez obezbeđenja, tvrdi: “Ako televizija javi da sam došao, onda ne. Ako ne javi, mogu, niko ne može da me prepozna, jer oni misle da Valter ne može da ostari.” (B92)

Milan Gutović,

glumac i tumač lika Srećka Šojića, ponovo govori o sukobu sa RTS-om oko visine honorara: “Iznenadio sam se, mada znam da jaki uvek tuku slabije, jer kada bi tukli one koji su im ravni, oni bi mogli da im uzvrate. Tu ima neke neetičke logike, ali logika nesporno postoji. Pošto me ne zanimaju neetičke pojave, postupak RTS-a ne gledam sa etičke, već sa poslovne strane. Tako nešto tumačim kao javnu demonstraciju neinteligencije i pohvalno je što je to objavljeno u Dnevniku, jer je naše pravo da znamo sve. Što se tiče neukusa, neinteligentnima pristaje da budu neukusni, jer ih glupost abolira.”

Da li će posle izbora biti smena u RTS-u: “Ne znam. Verovatno hoće. Ne. Sigurno hoće. Toliko neinteligentnih nestrpljivo čeka da se takva mesta upraznе, pa da oni dođu na red da prave nešto slično.”

O pojmu “decentralizacija”: “Srpska kultura ne boluje od toga što je centralizovana. Da je taj centar zdrav, njegov upliv na provinciju bi bio neminovan i, logično, pozitivan. Pošto je centar jako bolestan, smatraju da bi trebalo da tu bolest prošire i na provinciju. To bi pojednostavljeno trebalo da znači termin ‘decentralizacija’. To nije tačno, jer bolesnom neće biti lakše ako zarazi još nekoga. Ali ako vaša sveća gori i sija, njen sjaj se neće umanjiti ako još neko o vašu sveću upali svoju.” (“Pravda”)

Radmila Glavonjić,



iz čačanskog sela Jezdina, u čijoj štali je krava Đurđa otelila muško tele bledoljubičaste boje, koje kao da je potomak kravice iz reklame za poznatu čokoladu “milka”: “Tele nam se činilo kao svako drugo, sve dok ga majka nije olizala. Ukazalo nam se prelepo tele sa bledoljubičastom bojom, kao iz bajke. Odmah su počele da nam dolaze komšije, da ga slikaju, a deca su govorila da ima boju kao da je majka Đurđa jela ‘milka’ čokoladu.”

Porodica Glavonjić je ovim povodom dobila poklon-paket Milka proizvoda od kompanije “Kraft foods East Adriatic”, uz saopštenje kompanije u kome stoji: “Svojim dolaskom na svet lila mezimac obradovao je i raznežio celu Srbiju. On u ljudima budi najnežnija osećanja a mi verujemo da je dokaz da se čuda dešavaju i da je porodica Glavonjić svojom nežnošću i dobrotom to čudo i zaslužila. Želimo porodici Glavonjić i lila teletu da lepo i zdravo raste, na našu sreću i ponos.” (“Blic”)

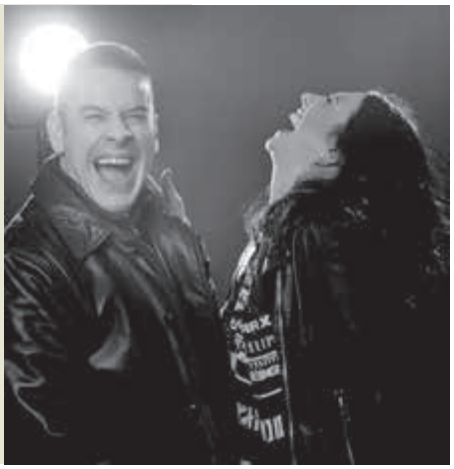
Željko Mitrović,



vlasnik TV Pinka, otvorenih ruku i srca poziva holivudsku glumicu u Beograd i podseća: “Pogrešno je u ovom trenutku napadati Anđelinu, kada je film gotov. Sada je treba pozvati u Beograd raširenih ruku jer ljudi poput nje nam mogu pomoći da u narednom periodu popravimo sliku o nama samima. Evo, ja pozivam Anđu da bude gost Pinka, koji će stati iza nje u ovom trenutku kada svi otvoreno pokazuju ono što nije odlika Srba – negostoljubivost. Anđelina je samo jedna od više miliona onih koji imaju iskrivljenu percepciju o Srbima i Srbiji, tu stvar ne možemo promeniti svađama i dodatnim antagonizmima, sad je vreme za pojašnjenja, objašnjenja i lobiranje jer smo u velikom deficitu međunarodnih prijateljstava! U vreme kada sam ja vodio rasprave sa Anđelininim timom i odustao od projekta zbog sadržaja, bilo je šanse da nešto promenimo! Sada je besmisleno produbljivati razdor i generisati netrpeljivost.” (“Alo”)

Vlado Georgiev,

muzičar, "naj muškarac za 2011", otkriva šta misli o prijateljstvu između muškaraca i žena, a vi zamislite šta je za njega pravo muško prijateljstvo: "Moguća su, ali je mali procenat njihove uspešnosti. Imam prijateljice s kojima ne bih mogao da zamislim da se poljubim, bez obzira na to što lepo izgledaju."



Nataša Ninković,

glumica, "naj žena u 2011", na pitanje šta bi volela da bude da nije uspešna glumica, kaže: "Ne bih mogla ništa drugo da radim. Jednom sam radila kao producent i rekla – nikad više. Ne umem da radim ništa na pola, pa šta god da izaberem, udaljilo bi me od mog posla. Nekada sam govorila kako bih volela da imam svoju knjižaru u kojoj bi mogla da se popije kafa, zapali cigareta... Ali to ne bi bilo profitabilno..." ("Story")



Ivan Bosiljčić,

glumac, nekada čuveni "ranjeni orao", postao je otac. Na pitanje da li možda ima tremu, kaže: "Sva tenzija potiče od trudnice, a u našem slučaju moja supruga je vrlo opuštena. Lako iznosi trudnoću, u nekim trenucima ja sam bio nosilac komike, jer sam u želji da joj ugodim bespotrebno bio kao zapeta puška."

Dali su kćerki ime Nina, ali izbor nije bio lak: "Imamo neobičan problem jer nam se spisak sa imenima umnožava i imamo ih preko dvadeset. Nije ni čudo kada postoji toliko divnih srpskih i pravoslavnih imena." ("Story")



Ana Kokić,

pevačica i supruga vaterpoliste Nikole Rađena, javnosti poručuje: "RTS već neko vreme ne prenosi sve utakmice sa Evropskog prvenstva, iako imaju potpisan ugovor s Vaterpolo savezom. Iz nekog razloga nisu prenošene dve utakmice, zbog čega smo i ja i ljudi oko mene mnogo razočarani, a verujem da to osećanje deli i cela nacija jer ne može da prati naše 'delfine'." Nisam razočarana televizijom kao takvom, ali ću se lično potruditi da Nikola više ne gostuje na RTS-u." ("Kurir")

Radomir Antić,



autor knjige *Kako je lako isceliti čoveka*, iscelitelj masažom, kaže da je dva puta pomogao gradonačelniku Beograda: "Đilas je kod mene prvi put došao nedelju dana pre nego što je postao gradonačelnik. Nije mogao na nogama da stoji. Rekao mi je tada: 'Rade, za nedelju dana treba da budem na inauguraciji za gradonačelnika Beograda. Pomozi mi da to izdržim. Od bolova ne mogu ni da sedim, ni da stojim, ni da spavam. Čak i na sastancima, posle pet minuta sedenja, moram da ustanem da se rastegnem.'"

Posle tretmana od 45 minuta – lagana masaža vrata, kičme, ruku i nogu: "Bio je prezadovoljan. Nakon toga je došao još tri puta. Gradonačelnik je visok, verovatno je igrajući košarku zadobio neke povrede, tako da je lumbalni deo prosto vapio da se namesti."

Kakav je gradonačelnik privatno: "On je, inače, izvanredan čovek. Ostao mi je u divnoj uspomeni. Od prvog dana smo stvorili odnos poverenja i bili jedan s drugim na 'ti'. U sećanju mi je ostalo to da je, pre svega, jako normalan i skroman. Soba u vojnom samačkom hotelu gde sam ga masirao je izuzetno mala i skromna, nema nikakav komfor, ali to njemu, za razliku od nekih drugih pacijenata, uopšte nije smetalo..."

Ko bi mogao da bude sledeći pacijent: "I Tadić je, mučenik, imao neke sportske povrede, mislim da je Ahilova peta bila u pitanju. Posle 45 minuta masiranja kod nas, bio bi kao nov." ("Alo")

Dara Bubamara,

pevačica, dok se odmara na Floridi, obožavaocima poručuje zbog čega je odmor važan: "Odmor mi je bio neophodan, zahvalna sam Milanu (suprug, prim. ur.) što mi je priuštio da se opustim u Majamiju. Protekla godina mi je donela mnogo lošeg, bila je izuzetno teška... Izgubila sam majku, a svi znaju koliku patnju donosi gubitak tako drage osobe. Međutim, život ide dalje i ko zna šta nas sve dobro, ali i loše očekuje. Zato u Majamiju koristimo svaki trenutak i ugađamo svim čulima." ("Press")



Slike sveta

Geografija kinemato

Da li umetnost može da menja svet, niko ne može sa sigurnošću da kaže, ali je sigurno da mnogima umetnost, a naročito film, stvara sliku o nekom delu sveta i da je ta slika jača što je film sugestivniji

Sredinom devedesetih je u Beograd doputovao mladi Izraelac, sa namerom da obiđe Balkan. Njegova poznanica, Beograđanka koja je dugo živela u Izraelu, tvrdila je da zbog Kusturičinog filma *Dom za vešanje*, izuzetno popularnog u toj zemlji, tamo većina ljudi misli da ovde "guske lete na sve strane, ljudi stalno banče i jebu se na svakom ćošku". Mladić je obišao skoro celu bivšu Jugoslaviju, izrazio se pohvalno o prirodnim lepotama i ljudima, ali se osećalo neko nezadovoljstvo.

Onda su, negde pred povratak, poznanica i on pošli trolejbusom ka centru Beograda. Na Terazijama je naišla kontrola, a njih dvoje su zaboravili i novac i dokumenta. Uzalud je bilo objašnjavanje. Besni kontrolori su, praćeni gomilom radoznalaca, niz Knez Mihailovu sproveli Izraelca do kućice na početnoj stanici kod Kalemegdana, i poručili da će ga zadržati kao taoca dok devojka ne donese novac za kaznu. Sat kasnije, usplahirena devojka se približavala kućici GSP-a. Prvo je čula pesmu, a unutra su, oko stola prekrivenog flašama piva, rakije i gomilama pečenja, zagrljeni i pijani sedeli kontrolori i Izraelac, konačno sa osmehom potpunog zadovoljstva na licu, koji je govorio da je potraga za pravim Balkanom završena.

DUH MESTA: Neki od filmova koji su formirali sliku sveta mogli su se videti tokom januara u Muzeju Jugoslovenske kinoteke u Beogradu, gde je u toku ciklus posvećen strip junaku Kortu Maltezeu. U katalogu piše da se prikazuju filmovi o Kortu, kao i ostvarenja koja su



NEBO NAD AFRIKOM: Korto i Kuš u Libiji
Foto: Momir Turudić

grafije

mu bliska po duhu. Pošto je Kortov nemirni duh lutao svetom, prikazani su, između ostalih, *Pobuna na brodu Baunti*, *Fickaraldo*, *Eskalibur*, *Bitka za Port Artur*, *Poslednji kineski car*, *Smrt u Veneciji*... Na programu je bio i *Izgubljeni horizont* Frenka Kapre iz 1937. godine, priča o mističnoj zelenoj dolini Šangri-La, skrivenoj usred večitog snega Himalaja, gde ljudski život u miru i sreći traje stotinama godina.

Dva prikazana filma sa Kortom imaju posebnu vezu, *Lorens od Arabije* i *Rajanova kći* Dejvida Lina. Lin i Hugo Prat, autor Korta Maltezea, imali su mnogo toga zajedničkog. Kod obojice su, usred burnih istorijskih događaja o kojima im dela govore, u prvom planu ljudi i njihove priče, pa nije čudo da je u Pratovim stripovima mnogo prepoznatljivih posveta Linu (kao kada Kortu njegov arapski prijatelj kaže da je prošao čitav svet, ali da najviše voli pustinju zato što je čista; iste reči izgovara Lorens u Linovom filmu *Lorens od Arabije*). Osim toga, obojica su imala retku sposobnost da, jedan kamerom, drugi crtežom, prenesu nešto što se zove "duh mesta", i to nekim prizorom, zvukom, detaljem koji bolje opisuju neku zemlju nego desetine drugih filmova ili knjiga.

Na primer, na kraju etiopljanske priče, Korto se oprašta sa svojim prijateljem Kušom gledajući abisinijsku ravnicu nad kojom se u beskraj vuku gusti oblaci ravnog trbuha, kakvi se retko viđaju u ovim krajevima. Slika je setna i opčinjavajuća, ne samo zato što Korto kaže da odlazi, ali da ne zna gde, osim da ide "negde daleko". Ima jedan trenutak u severnoj Africi, najčešće u oktobru, kada se posle vrelog leta desi preobražaj. Mesecima nebo ima plavkasto-sivu boju iz koje kao da izbija vrelina, a retki oblaci su sivi i prozirni. Onda se desi da preko noći dune hladan vetar, ponekad padne i kiša. Ujutru je nebo blistavo plavo, a horizont na sve strane obrubljuju oni isti oblaci koje je Korto gledao u Etiopiji (vidi sliku), dok se posmatraču vrti u glavi od siline prostora i prizora koji gleda.

NA PUSTINJSKOM PESKU: *Lorens od Arabije* Dejvida Lina, snimljen 1962. godine, kao malo koje drugo delo obeležio je Bliski istok. Mnogo toga što se danas na političkom planu dešava na tom prostoru, istorijske korene i uzroke sadašnjih događaja, precizno je u svom filmu objasnio Lin provlačeći kroz svoju priču i gorke i smešne detalje o navikama i mentalitetu u arapskom svetu, koji je očigledno dobro upoznao. Prizori su rekonstruisani sa neverovatnom preciznošću. Kada muškarci polaze u pohod na Akabu, pevaju ratničku pesmu u kojoj se opraštaju od sinova i kćeri, pesmu koja uzburkava krv i diže adrenalin. Dok jašu kroz stenovitu dolinu, na vrhovima okolnih brda sede žene i usnama proizvode zvuk koji se zove zagaruda. Zagaruda može da označava radost, na svadbama i veseljima, ali u ovom slučaju je to mešavina brige, ponosa i pomirenosti sa sudbinom žene u ratničkom svetu. Uz bezbroj drugih značenja, *Lorens od Arabije* je i himna divljoj lepoti pustinje. Sniman je u oblasti Vadi Ram u Jordanu, u kojoj i danas, pedeset godina kasnije, vodiči grupama turista uz noćnu logorsku vatru pokazuju mesta gde je ratovao "El Orens".

Priroda je tu fascinantna, svaki posetilac je oduševljen, ali Lin je bio majstor koji je u svojim filmovima pokazivao da je lepota samo jedna strana priče i da nije isto u toj lepoti živeti i kroz nju samo prolaziti. Kada u filmu Lorens, u razgovoru sa budućim kraljem Fejsalom, blistavih očiju kaže: "Volim ovo mesto", budući kralj podrugljivo odgovara: "O, još jedan Englez koji obožava pustinju. A mi Arapi volimo vodu i zelenilo, ali nema ih ovde..."



IZ FILMOVA: *Lorens od Arabije*



Rajanova kći



Ponoćni ekspres



Grk Zorba

Na drugom kraju sveta, još jedan Linov film je stvorio mesto hodočašća. Irski pisac Džejms Planket napisao je da klifovi Mohera, na zapadnoj obali Irske, po magli izgledaju "kao noćne more nekoga poremećenog boga; kada je vreme lepo, a posebno pri zalasku sunca, pripadaju mitologiji i podzemnom svetu". Na tom mestu, u tom svetu je Lin 1970. snimio *Rajanovu kći*, tešku ljubavnu i psihološku priču koja se događa u zabitom irskom selu u vreme Prvog svetskog rata.

PONOĆNI EKSPRES: Nije svaka zemlja imala sreću da filmove o njoj snimaju režiseri poput Lina, za koje nema crno-belih istina. Da film može da neku zemlju proslavi, ali i da žigoše, najbolje pokazuje primer *Ponoćnog ekspresa*, snimljenog 1978. godine. Režirao ga je Alan Parker, a scenario je napisao Oliver Stoun na osnovu knjige Amerikanca Bilija Hejsa, koji je 1970. godine uhvaćen na istanbulskom aerodromu u pokušaju da prošvercuje tri kilograma hašiša. Hejs je tada imao 23 godine, osuđen je prvo na tri godine zatvora, kasnije je kazna preinačena u 30 godina, ali je posle nekoliko godina uspeo da pobegne iz zatvora.

Film je širom sveta izazvao sličan utisak, mučninu i od Turske i od Turaka, od kojih gotovo nijedan u filmu nema ni elementarne ljudske osobine. Kad pogledate film, čini se da je čitava Turska prokleta avlija, poput zatvora u kome je Hejs bio i u kome su nasilje, iživljavanje i silovanje svakodnevnica. Utisak su dopunjavale urbane legende koje se i danas prepričavaju širom zapadnog sveta, poput one kada žena, plavuša, uđe u prodavnicu negde u Turskoj da proba odeću dok je muž čeka napolju, a onda netragom nestane.

Film je u Turskoj proglašen za rasistički i dugo vremena bio je zabranjen za prikazivanje, da bi tokom devedesetih jednom bio emitovan na televiziji. Moglo bi se slobodno reći da je pre dvadesetak godina, u vreme kada je Turska pokušavala da postane turistička velesila i spere sa sebe imidž prljave, zapuštene i opasne zemlje, jedan od glavnih problema bio slika stvorena na osnovu filma *Ponoćni ekspres*, zbog koga su Turci napore morali bar da udvostruče.

Iako se u turskim zatvorima i u samoj Turskoj mnogo toga lošeg dešavalo, naročito sedamdesetih godina (to su pokazali i neki turski režiseri, poput Jilmaza Ginaja u filmu *Jol*), osnovni problem filmova poput *Ponoćnog ekspresa* je što svesno i sugestivno utiskuju u gledaoca misao da postoji samo jedna strana priče. U realnosti, i zatvori su deo Turske, ali nije samo to Turska. U međuvremenu se ispostavilo da i



priča iz *Ponoćnog ekspresa*, koji se reklamirao kao "film baziran na istinitom događaju", ima i drugu stranu.

Sam Hejs se 2007. godine vratio u Tursku kako bi, po njegovim rečima, pokušao da makar delom ispravi štetu koju je film naneo ovoj zemlji u inostranstvu. Hejs je na međunarodnoj konferenciji o bezbednosti u Istanbulu priznao da slika Turske i ljudi iz ove zemlje, koja je prikazana u filmu, "nije pravična prema njima niti ima veze sa njegovim iskustvom", i dodao da on nije pisao scenario niti režirao film, da su scenarista i režiser u odnosu na njegovu knjigu izmenili mnogo toga, ali da mora da prihvati svoj deo odgovornosti za štetu koja je učinjena.

Za razliku od *Ponoćnog ekspresa* i Turske, film *Grk Zorba* je nemerljivo mnogo učinio u svetu za pozitivnu promociju Grčke. Snimljen je 1964. godine po romanu Nikosa Kazancakisa, a režirao ga je Mihalis Kakojanis. Priča se dešava u selu na Kritu u koje dolazi mladi, uštogljeni Englez, koji je tamo nasledio komad zemlje. U selu upoznaje Zorbu, koji ga uči da svaki udarac i tragediju, kojih u životu nije malo, treba prihvatiti, ponovo ustati i u životu uživati. Najpoznatija scena je kada na kraju filma, dok se ruši sve što su planirali i izgradili, Englez i Zorba igraju sirtaki na plaži uz muziku koju je komponovao Mikis Teodorakis. Posle filma koji je stekao svetsku slavu, ljudi širom sveta su Grčku doživljavali isključivo kao zemlju u kojoj se na svaki problem odgovara pesmom, igrom i životnom radošću. Na stranu sve što se zbog ekonomske krize u ovoj zemlji dešava poslednjih godina, takva predstava Grčke, obilato potpomognuta turističkom propagandom, bila je i ranije realnost taman koliko je cela Turska bila prokleta avlija iz *Ponoćnog ekspresa*.

Sredinom devedesetih, u restoran u selu Agia Rumeli na južnoj obali Krita, kasno noću je banulo dvoje mladih putnika sa rančevima. Bio je oktobar i turistička sezona se završila, napolju je pljuštala kiša, a putnike je privuklo jedino svetlo koje je još bilo upaljeno u selu. Nekoliko







PROSTOR, ATMOSFERA: Libija, Irska, Korto Maltežanin

meštana koji su sedeli u restoranu naručilo je piće i hranu mokrim i prozeblim putnicima, ne dozvoljavajući im da bilo šta plate. Atmosfera se ubrzo zagrejala, gazda je pustio muziku (sirtaki, naravno), meštani su igrali i pevali sa mladim putnicima do zore, kada su oni napustili selo ispraćeni zagrljajima i sa flašama domaćeg vina za srećan put. Otišli su presrećni, ubeđeni da duh Grka Zorbe nije umro, i da je Grčka zaista ista kao u legendarnom filmu. Prizor u restoranu posmatrala su i dvojica Bugara i jedan Srbin, koji su u selu mesecima radili najteže fizičke poslove. Gostoljubivi meštani, oni isti iz restorana, uglavnom su pokušavali da im zakinu na dnevnicama, na hrani, odnosili su se prema njima najčešće sa prezirom i nipodaštavanjem, a ljudska reč i ljudski postupak bili su izuzetak, a ne pravilo.

Čini se da je vreme velikih, kultnih filmova prošlo. Dešava se da novi filmovi izbace neku egzotičnu zemlju ili grad u centar pažnje, poput *Borata* i Kazahstana, ili slamova Mumbaja iz *Milionera iz blata*, ali to traje kratko, a interesovanje je površno. Sigurno je samo, i ranije i sada, da film nije život, mada ga imitira, i da za utisak koji čovek o nekoj zemlji stvara nije kriv film sam, već mnogo više gledalac koji toga nije svestan. Ako hoće da poseti mesta koja je na platnu video, na njemu je samom šta će pronaći i videti, a utisak zavisi od perspektive iz koje gleda. Lepota je nekada zaslepljujuća, kao u Vadi Ramu i obližnjoj legendarnoj Petri (doduše, domaći beduini kažu da su siromašni, da je tamo teško opstajati i da se od lepote ne živi); nekada je u detalju, skrivena iza tuge i čamotinje u beskrajnim kišnim danima koje ima svako selo, i u Grčkoj, i u Irskoj, i bilo gde na svetu.

A što se ljudi tiče, oni su mahom svuda isti. Malobrojni potpuno dobri, iskreni i veseli poput Grka Zorbe, ili potpuno zli, poput upravnika zatvora u Turskoj; u realnom životu najčešće su i dobri i loši, zavisno od okolnosti, poput meštana Agie Rumeli, i to je ono najbolje što se može naučiti od majstora kakvi su Prat i Lin. ◂

Momir Turudić

8. FESTIVAL EVROPSKOG DUGOMETRAŽNOG DOKUMENTARNOG FILMA

SEDAM VELIČANSTVENIH

magnificent 7 veličanstvenih

SAVA CENTAR
od 25. do 29. januara 2012.

KVADRAT

SC sava centar

www.magnificent7festival.org



O Andriću: Tihomir Brajović, *Fikcija i moć* (Arhipelag, Beograd, 2011)

Prazno mesto moći



Ono što je Andrić razumeo kada je istorija u pitanju, naime da nije reč o dovršenoj, prošloj stvarnosti koje je uvek identična sebi, već o strukturi od koje mi, našim tumačenjima, pravimo to što jeste, Brajović je uradio sa samim Andrićem, spasavajući ga fosilizovanja na panteonu jednoga jezika

Godina posvećena Ivi Andriću (2011) bila je prožeta čudnim belim šumom, bukom niskog intenziteta u kojoj je sve vrvelo od Andrića, a da Andrića nigde bilo nije. S jedne strane sasvim očekivano: čemu god se prilepi predznak nacionalne važnosti, šta god postane toliko veliko da se u njemu prepozna nacionalni interes (pola veka od Nobelove nagrade), po logici stvari, po logici nacionalnog, dakle po logici upisane ispraznosti, to "veliko" završava kao ispuhani balon, kao iskorišćeni prezervativ, kao smežurana gomilica neupotrebljivog materijala ispunjena sluzi, otprilike onako kako je završio veliki nacionalni preporod Srbalja s kraja prošlog veka. S druge strane sve to je potpuno neshvatljivo. Svaka bi samosvesna, refleksivna kultura, oličena u piscima, teoretičarima, izdavačima, "kulturnim radnicima", političarima, institucijama, oberučke i s radošću prihvatila ovakvu priliku. Svaka osim srpske. Ona je priliku oberučke propustila. (Bavljenje kosovskim fantomskim udom procenjeno je kao bitnije.) Umesto karnevala jezika, umesto gomile knjiga, skupova, naučnih radova, radijskih i televizijskih rasprava o Andriću, dobili smo nekakve kartonske makete Andrića na aerodromu (u prirodnoj veličini doduše, te se ministar kulture lično bio ukazao i slikao sa Andrićem, za uspomenu), njegova sabrana dela sa četiri do sada neobjavljene knjige (važno kada se uzme u obzir da su se bibliotečki fondovi ispraznili), po koji kilavi skup, jednu monografiju (pozdravljamo) i mnogo buke ni oko čega. Uz jedan važan izuzetak, knjigu *Fikcija i moć. Ogledi o subverzivnoj imaginaciji Ive Andrića* Tihomira Brajovića.



MOĆ FIKCIJE MOĆI: Da moć kod Andrića igra važnu ulogu, u svakom mogućem shvatanju toga pojma (ako je uopšte reč o pojmu), jasno je već na prvi pogled, ali kad postavimo pitanje moći stvar se ukazuje kao obeshrabrujuće neuhvatljiva. Gde god začeprkamo po Andrićevom delu pojavljuje se moć sa svim propratnim pojavama – otporima, nasiljem, nemoći, identitetima... ali Andrić nije mislilac moći, on je pisac, a pisanje je fikcija. Pisanje proizvodi fikciju, pa i fikciju moći, pokazujući u istome gestu moć fikcije. Izgleda komplikovano i blago paradoksalno, ali Brajovićeva knjiga počiva na takvim, tananim ambivalencijama, koje najavljuje već sam naslov knjige. Ono, međutim, što nam u splitanju i rasplitanju odnosa fikcije i moći, nudi Brajović u svojoj knjizi, mnogo je više od ziheraške teorijsko-književne analize "nekih motiva moći" kod Ive Andrića. U igru koju pokreće on hotimice uvlači i samog teoretičara, destabilizujući na taj način povlašćenu tačku gledanja svojstvenu (slabom) teorijskom izrazu. (U tradicionalnom određenju teorija kao posmatranje (*theorein* = posmatrati), izvan je onoga što gleda, te je upravo ta izvanjskost uslov mogućnosti teorije: ne približavati se predmetu proučavanja, ne mešati se sa onim što gledaš, ne intervenisati. A onda se pojavio Niče i sve je otišlo do đavola.) Još je važnije, međutim, što Brajović pokazuje konstitutivnu nestabilnost Andrićevog teksta, njegovu ničim neosenčenu otvorenost, čime ga odmiče od kanonskih tokova tumačenja i spasava slave koja ima težnju ka okamenjivanju. Drugim rečima, teoretičar je jako dobro naučio poststrukturalističku lekciju čije naravoučenije kaže da je i čisto posmatranje, čista teorija, već nekakva intervencija. Antimetabolički postupak koji Brajović primenjuje u analizi Andrićeve *Priče o vezirovom slonu*, on preuzima iz same priče (no priča je fikcija) i inkorporira ga u svoj teorijski diskurs (koji nije fikcija). Postupak, dakle, u kojem se dva simetrična, paralelna pripovedačka toka, koja se nalaze u odnosu sličnom igri odraza u ogledalu – primer: priča o stvarnosti može biti ubedljivija od stvarnosti o kojoj priča – u jednom trenutku ukrštaju, stvara uzbudljivu i, u svojoj svedenosti, rečitu igru smisla. Teorijskom intervencijom u predmet posmatranja, u dinamičnoj montaži u kojoj se teorijski diskurs spliće sa citatima iz Andrićevih priča (a da se ni u jednom trenutku ne izneveravaju bolji akademski običaji), Brajović našu perspektivu čini bifokalnom, ako već ne i multifokalnom, stvarajući utisak pisanja u dve ruke, pripovedanja u dva glasa.

GLASINE I ISTINA: Figure moći su Dželaludin-paša iz *Priče o vezirovom slonu*, Karađoz iz



PISAC I TUMAČENJE: Ivo Andrić

Proklete avlije i *Omerpaša Latas* iz istoimenog, nedovršenog romana. U igri je uvek isti motiv: prazno mesto moći. Dželaludin-paša, krvnik velikog formata, ispreda niti moći tako što pušta da se priče (fikcije) o njemu same šire, dok on sedi u svojoj rezidenciji, lica nalik porcelanskoj lutki kvarnih zuba, i sakuplja pisaljke. Karađoz, pak, i sam boluje od manjka stvarnosne supstancije, iako se nalazi u središtu mreže koju, poput pauka, spliće od višeslojnih priča, ali utom ne biva sasvim jasno – na šta Brajović skreće pažnju – gde prestaju kompetencije pisca, a gde nastupaju Karađozove spletke. Pripovedački glasovi se pretapaju, njihova se pouzdanost urušava, priče Ćamila i fra Petra slivaju se jedna u drugu, a razlika između velike imperijalne politike i života (i smrti) u kazamatu se razvodnjava. Šta je, najzad, u svemu tome fikcija, a šta moć, odnosno gde se i kako te dve perspektive, ta dva fenomena, sustiču? U izvesnom smislu u samome Karađozu, tom liku iz turskog pozorišta senki. Najzad i Omerpaša Latas je tek maska, snop sila koje proizvode veoma krvave učinke, ali sam pokretač je gotovo sablasan, prazan. U sva tri slučaja, dakle, na pitanje "gde je moć?" upiremo prstom u neke ljude-institucije, ali umesto strašnog, ili barem fascinantnog lica moći, nailazimo na ljude-fikcije, na ljude sačinjene od priča o njima. Oni su, istovremeno, i sablasti i ljudi od krvi od mesa, i fantazam i stvarnost, učinak mašte i stvarna osoba, oni su glasine i istina, sve ono što je, uostalom, i samo pisanje. Svojim dugim, elegantnim, usredsređenim rečenicama sličnim puzavicama, Brajović strpljivo obujmljuje temu i pazi da se ne nađe dva puta na istom mestu. On se kreće spiralno, tako da svako odmorište na toj beskrajnoj krivulji koja se penje ima nečeg od prethodne ravni: citati se ponavljaju, a isti motiv koristi više puta, ali nam dostignuta perspektiva omogućuje drugačiji pogled na *isto*. Krugovi koje Brajović opisuje ne šire se, nego se postavljaju jedan iznad drugog, zadržavajući svoju autonomiju: najpre moć fikcije, potom fikcija i svemoć, najzad fikcija i nemoć.

Svojim postupkom i izabranim referencama (koje uslovljavaju postupak) Brajović ne sledi već utabane puteve u tumačenju Andrića. Već u svojoj prethodnoj knjizi o Andriću (*Zaborav i ponavljanje*, 2009), on unekoliko oneobičava tradicionalne teorijske postupke pitanjima ko čita roman?, ko ga piše?, na kome se mestu nalaze pripovedač, čitalac i teoretičar, te problematizuje sam pojam teksta oslanjajući se, delom, na naratološki diskurs i, posredno, na poststrukturalističko razumevanje teksta. U novoj knjizi on je još eksplicitniji, te se njegovo čitanje Andrića prelama kroz iskustva dekonstrukcije (Derida), neopragmatizma (Rorti), ili fukoovske razgradnje moći. Ovaj susret dva naizgled nesamerljiva sveta (no to samo tako deluje iz ovdašnje skučene i konzervativne teorijske perspektive) rezultira silovitom i nadasve zanimljivom analizom. Jedan od učinaka već je pomenut: Andrićev tekst se pokazuje kao konstitutivno nestabilan, potpuno otvoren, što ga i čini klasičnim tekstom. Drugi učinak: ono što je Andrić razumeo kada je istorija u pitanju, naime da nije reč o dovršenoj, prošloj stvarnosti koja je uvek identična sebi, već o strukturi od koje mi, svojim tumačenjima, pravimo to što jeste, Brajović je uradio sa samim Andrićem, spasavajući ga fosilizovanja na panteonu jednoga jezika. ◂

Ivan Milenković

Biografije: **Aleksandar Novačić, *Venedikt Jerofejev i hor pijanih anđela* (Dobar naslov, Beograd 2011)**

Pijani anđeli, naročito

Imamo dva Jerofejeva u savremenoj ruskoj literaturi. Rečima Vadima Tihonova, "jedan je odličan pisac, a drugi je genije". Odličan pisac u ovom slučaju je Viktor. Genije je Venedikt, Venička, ovaj trpni predmet Novačićevog biografskog poduhvata



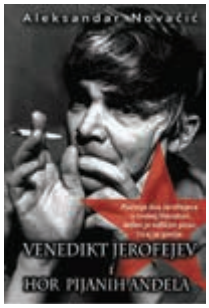
MOSKVA-PETUŠKI: Spomenik Venediktu Jerofejevu u Moskvi

PRAVI NASLOV OVE knjige trebalo bi da bude: "Venedikt Jerofejev njim drugim" (*par lui autre*), kako je to Mihiz već jednom rekao za monumentalnu knjižurinu Bore Ćosića *Doktor Krleža*. U oba ova slučaja – Ćosićevim sa Krležom i Novačićevim sa Jerofejevim – imamo isti problem koji se prevazići ne može: razlika između pisca biografije i njezinog objekta (pacijenta da kažemo), briše se u tolikoj meri da je više svejedno. Ovaj je postao onaj i ti sad vidi da ko je tu ko; nema šanse. Nije to mali poduhvat – postati neko drugi na način tako uverljiv. Nema nam, dakle, druge nego da Sašu Novačića, kolegu i spisatelja, uzmemo kao emanaciju tog Venedikta Jerofejeva, nikad treznog i uglavnom problematičnog tipa koji nam je – uz Sašinu pomoć – neodoljivo simpatičan i sa kime se saosećati mora.

Da se odmah razumemo, da ne bi bilo zabune u ova nepismena vremena: imamo dva Jerofejeva u savremenoj ruskoj, da ne kažemo sovjetskoj, literaturi. Rečima Vadima Tihonova, "jedan je odličan pisac, a drugi je genije". Odličan pisac u ovom slučaju je Viktor (*Dobri Staljin*, *Muškarci* itd., ima toga). Genije je Venedikt, Venička, ovaj trpni predmet Novačićevog biografskog poduhvata. Koja je tu razlika, osim one između "odličnog pisca" i "genija"? Hm, ima nekoliko razlika: Viktor je, ni kriv, ni dužan, dete kremaljske nomenklature (tata mu je bio Molotovljev prevodilac; čajke, volge, inostranstva, diplomatski magazini, "Berjozke" li beše i već to) što mu ne treba nikako uzeti za zlo; štaviše, sviđa mi se njegov odnos prema tome svemu. Venička (tako ćemo ga dalje zvati, prijateljski) bio je ličnost selinovska i džeklondonovska, *drunken, down and out in Moscow, Siberia and places*, kako bi to Orvel opisao. Ovde bi se kvalifikovao samo kod ranog Muce Stevanovića, u fazi *Refuza mrtvaka*. Još jedna razlika: sreli su se jednom na nekoj književnoj večeri, pa se Viktor žalio da ujutro ne može da se otrezni, a Venička je pitao: a zašto bi se uopšte treznio?

ISPOD RADARA: Sirotinja iz najdalje Karelije na severu, Venedikt Jerofejev, talentovan za

sve, a naročito za skandale, izbacivan je sistematski i sa naročitom upornošću sa svih univerziteta počev od samoga vrha, naravno, Lomonosova (tamo primaju samo Miru Marković i njoj slične). Polusvet, jednom rečju, pijanac iz najdubljeg uverenja, bolno lucidan i beskrajno talentovan. Sistem je umeo da upotrebi, ali još uspešnije da mu izmakne. Uspeo je – u olovna vremena Hruščova i Brežnjeva – da leti ispod radara KGB, jer je bio marginalac i propalitet, mada pritom genije. Samo jednom su drugovi čekisti upitali nekog njegovog drugara da šta je s tim Jerofejevim; "Kako šta je? Eno ga pije", rekao je čovek. Više nikada ga nisu ni tražili; a i gde bi? Sve pokušavajući da se već jednom doveze tom "električkom" od Moskve do Petuški, prošao je Venička Jerofejev pola velikog SSSR, popio toliko da preplivati mogao ne bi, "valjao se sa babama, a na samrti je" (jedna kasnija supruga) pisao šta je hteo, što je ovde od značaja.



Njegovo remek-delo (uf! da krupne reči! ali neka...) *Moskva-Petuški* cirkulisalo je kao samizdat i tamizdat decenijama, umnožavano na pisaćim mašinama i geštetnerima, prepisivano rukom, učeno napamet kao u *Farenhajtu* Reja Bredberija. Da ga je upoznao Filip K. Dik, ispao bi sjajan roman, nego su se mimoišli. Kad je ta "poema", kako je on zove, ušla u "legalne tokove", je li, kroz – od svih publikacija, trezvenjački časopis; o tempora! – njemu je već postalo svejedno. Samo u SSSR potegao je pola miliona primeraka odmah (glavni urednik trezvenjačkog časopisa impresionirao se kao onomad Tvardovski dok je čitao *Jedan dan Ivana Denisoviča* i odmah potegao flašu konjaka ispod stola). Posle se to štampalo i doštampavalo; Venički je bilo za votku i ostale kombinacije u koje se ježim i da ulazim (ima sve u knjizi), a ta jedna kasnija supruga ucenila ga je sa valjda dvesta grama (ruska mera) konjaka da joj prenese sva buduća autorska prava od svojih dela. Pristao je.

KRALJ ALKOHOL: Ako je u pravu onaj neki klasik koji tvrdi da "genije poseduje neograničenu moć trpljenja", onda je Venička Jerofejev dokaz. Natrpeo se taj skroz i onoliko, a Saša Novačić uspeo je u nadasve rizičnom pokušaju da to trpljenje opiše iznutra tokom umiranja od raka grla u nekakvoj božemesačuvaj bolnici 1990. (jako nalik na naše bolnice, uzgred), pošto su ga ti šamani u belim burnusima iskasapili nekoliko puta bez uspeha. Od alkoholizma lečili su ga na sve načine, zaključno s batinama u psihuški, ali nije išlo. Skandalmajstor kakav je bio, dao se krstiti pred smrt kod katoličkog popa – svima uz inat i (verujem) sluteći na šta će sve to kasnije izaći. Inače za boga nije mario. Vadim Tihonov donosio mu je u bolnicu i ubrizgavao u onu kesu od infuzije po pedeset grama votke, jer grlo više nije radilo.

Tu dolazimo na alkohol. Literarnih referenci tu ima koliko hoćete: Džek London, Hemingvej, Malkom Lauri (ubedljiv!), ali to nije ovo. Lasno je biti pijanac sa uživanjem, pa čak i samoubilački, na Zapadu. Biti po svojoj najdubljoj egzistencijalnoj vokaciji pijani Rus – e, to je već druga priča. To ima veze sa nečim drugim: ko bi sve te epohalne prevrate i obrate kao u Rusiji trezan izdržao, ako ima imalo zdrave pameti? Politika je i tu, naravno, neizbežna: Venička Jerofejev hvali Jurku Andropova jer da je pojevtinio votku; grdi Mišu Gorbačova zbog suvog režima (ionako neuspelog, što se moglo odmah prognozirati). E, sad: ulaziti u etiologiju, fenomenologiju, filozofiju i sociologiju pijenja kod Rusa posao je mnogo složen i velik; niko normalan – osim Venička Jerofejeva, ako je on normalan – ne bi se u to upuštao. Uostalom, pročitajte knjigu, ali – kako kažu ona blesava upozorenja na televiziji – nemojte to pokušavati kod kuće!

Saša Novačić, sve više predak i rodonačelnik dinastije dobrih pisaca, uspeo je ono nešto skoro nemoguće: postao je Venička Jerofejev. Ja više ne vidim razliku – osim što je Saša umeren u piću. ◂

Miloš Vasić

▸ reč o delu

ROMAN

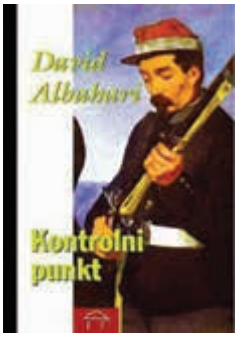
Nigde, niotkuda

▸ David Albahari: Kontrolni punkt
▸ Stubovi kulture, Beograd 2011.

Ležao je na boku, kašljao je i pljuvao krv i, sve u svemu, veoma loše se osećao.

Eto nam, četvrte jeseni za redom, četvrtog kratkog i "jednopasusnog" romana Davida Albaharija za redom; u ovom, doduše, naslov zaprema cele dve reči, za razliku od prethodnih (Brat, Ludvig i Ćerka); takođe, ovde, čini se, nema lajtmotivskog imena nekog pisca ili filozofa oko kojeg bi se plele narativne niti i misaone dvosmislice... Ali, pustimo, bar za sada, ono čega u "Kontrolnom punktu" *nema*.

Jedna omalena jedinica naprasno mobilisanih vojnika odvedena je u rat i raspoređena na kontrolni punkt negde blizu državne granice, ili naprosto linije razdvajanja. Hm, granice između *kojih* država, i razdvajanja između *kojih* zaraćenih strana? To ne samo da ne znaju i neće saznati čitaoci romana, nego bogme ni sami vojnici, pa ni njihov Komandant, kao centralna ličnost romana, *survivor* koji će ga jedini zaključiti; rat je izbio naglo, a njih je samo pokupilo, ne stigavši da im objasni ni za koga ni protiv koga bi trebalo da ratuju, to jest da čuvaju taj kontrolni punkt, šta god "čuvanje" u ovom kontekstu značilo. Uostalom, ako je i postojala nekakva maglovita premisa o saveznicima i neprijateljima u tom ratu, izgleda da je ona brzo napuštena, to jest da dojučerašnji najbliži sojuznici mogu da postanu najogorčeniji dušmani, i obrnuto.



Neznanje vojnika zapravo je još fundamentalnije; oni nemaju pojma gde su, jer ih je prvo dugo vozilo u zatvorenom kamionu, a onda ih samo ostavilo na rubu šume, da čuvaju famozni KP; osim toga, sve telekomunikacije sa kafkijanski dalekim, nevidljivim i nedosegljivim Centrom nestaju, tako da vojska ostaje bez ikakve veze sa spoljnim svetom, bez ikakvih komunikacija i informacija. Nema čak ni signala mobilne telefonije. Ova ravan ledene, zastrašujuće apstraktnosti neće iščileti nikada iz *Kontrolnog punkta*; čak će i civili (izbeglice) koji će se pojaviti na kontrolnom punktu poput neke povorke smorenih aveti ostati nedokučivoga porekla (kamoli cilja), a i neprijatelj će, i onda kada ih načisto uništi, ostati suštinski neproziran i *neodrediv*.

Ima, međutim, nečega što bi Albaharijevi protagonisti po definiciji morali da "znaju", ali što ne zna čitalac: ko su oni uopšte, odakle su, u čijoj vojsci se bore? Pisac nas ostavlja takoreći bez ikakvih vremensko-prostornih putokaza, praveći dosledan otklon prema bilo kakvoj mogućoj "istoričnosti", kamoli "dokumentarnosti": to su naprosto neki vojnici neke vojske u sklopu neke države koji se negde – sasvim je moguće, ne u svojoj zemlji – imaju boriti protiv nekih drugih, podjednako ▸

nevidljivih i apstraktnih neprijatelja. Pa opet, nije da nema ama baš nikakvih aluzija i putokaza; saznaćemo, recimo, imena dvojice vojnika: Mladen i Dragan. Ne znam kako vama, ali meni ne izgleda mnogo verovatno da bi to bila imena estonskih ili portugalskih soldata; dalje, na jednom se mestu spominje Novi Sad, kao otprilike jedini "realan" toponim prisutan u tekstu romana. Dakako, Albahari nije nekakav diletant kojem bi se ovakvi detalji "omakli" i tako "pokvarili čistotu koncepta"; oni su ovde jer autor pažljivo sprovodi svoju ideju doziranja mimetičkog podražavanja prepoznatljivog realiteta.

Ponekog tumača ovi su dragani-mladeni-novisadi ponukali da *Kontrolni punkt* shvati kao piščevu alegoriju besmislenih i brutalnih bratoubilačkih postjugoslovenskih ratova iz devedesetih, no Albahari je malko veći književni lisac od toga. To će reći da on uzduž romana seje "navlakuše" koje nas vuku takvom tumačenju, ali popreko seje i one koje takva tumačenja dezavuišu, pa čak i sasvim obesmišljavaju, jer vuku na nešto sasvim drugo. Recimo, na svojevrsnu distopiju smeštenu u manje-više blisku budućnost, u kojoj će se Evropa i njene vojske – pa i ova moguća "ovdašnja", *dragan-skomladenska* – ujediniti, pa krvavo i mučno razjediniti... Na koncu će se Komandant, kao jedini preživeli, "vratiti iz rata" u kulise svog prethodnog života, da bi ga tamo sačekala... televizija, koja ima šta da ga pita o tome. Ne rekosmo li da je čovek *survivor*? Ovaj finalni *twist* nudi još jedan ključ za tumačenje pozadine i "pravog" smisla događanja u *Kontrolnom punktu*, ali ni na to se ne bi trebalo kladiti s nekom većom sumom: Albahari namerno ostavlja mnogo mogućnosti tumačenja (be) smisla ove ratne klanice.

David Albahari je od onih najređih pisaca koji umeju sve osim da napišu lošu knjigu, sve i kad bi se potrudili. Tako je i sa *Kontrolnim punktom*, koji je dovoljno zavodljiv i izazovan za svakog pravog "albaharijevca", ali koji ume i da zamori, pa i da iznervira, provalama onoga što bismo mogli nazvati neobrazloženim i neodbranjenim viškom artificijelnosti, a što u konačnici može da rezultira i viškom čitalačke ravnodušnosti. U poređenju s jednim *Gecom i Majerom* – biram ovaj genijalan roman (jedan od onih zbog kojih je D. A. dostojan da bude drugi južnoslovenski Nobelovac!) baš zbog "ratne tematike" – *Kontrolni punkt* ipak je samo boza, klaker, kesica kokica, zgodan predah. Ej, ali malo ko ume ovako da predahnjuje... ◂

Teofil Pančić

▸ tv manijak

Piše: Dragan Ilić

Šoping-holičarke



U Srbiji je televizija ekranizovala životne vrednosti gotovo svih društvenih grupa. Rijaliti ili kvazirijaliti programi su naročito zahvalni, jer pružaju uvid u ponašanje, sistem vrednosti, način komunikacije i stepen adaptiranosti na ponekad **surove tranzicione uslove**. Kada su se na televiziji Happy pojavili **"Parovi"**, mogli smo da zavirimo u čudesni svet ovdašnjeg novobogataškog glamura. U pozlaćenom ramu smo gledali sve one kojima je ponestalo novca, a muvaju se po estradi, kako jedu zlatnim escajgom i bore se da ostanu jedini naslednici **100.000 evra**. Ova ožalošćena porodica učiniće sve da pokaže kako je najspretnija i najupornija, dok pokojnik sve ovo gleda sa druge strane ogledala. Alisin svet u kojem se pojavljuju sumnjivi biznismeni, pevači bez nacionalne penzije, starlete i sponzoruše na istom zadatku – **preživeti u zlatnom kavezu**!

Tako nastaju dame koje će (poput Čumetove žene) priznati da su sistematski trovale muževe, tako nastaju buduće vlasnice agencija za obezbeđenje (poput Legijine supruge), tako nastaju modne kreatorke, zlostavljane žene fudbalera koje umesto sigurne kuće dobiju kuću za ćutanje, dizajnerke enterijera, pevačice u večitom usponu, jednom rečju – **srpske tranzicione lepotice**.

Ipak, svojevrsnu odu ovoj društvenoj grupi koju uopšteno nazivamo "sponzorušama" napravila je tek televizija Pink sa emisijom **"Šopingholičarke"**. Emisija je binarno jednostavna – dve kandidatkinje dobiju budžet od 50.000 dinara, zavirimo im u garderobere, onda počinju da kupuju i na kraju tročlani žiri proglasi pobednicu. Ima li bolje paradigme svakodnevne rutine za sponzoruše – **kupovinom pobediti suparnicu**, a to podrazumeva i osvajanje naklonosti sponzora. Priznajem da sam za samo nekoliko minuta o sponzorušama saznao više nego iz stotina stranica eseja koje su o njima napisane. Evo nekoliko zlatnih primera. Devojke će uvek o odeći, obući ili aksesoarima govoriti u deminutivima. Tu ćemo videti i čuti sve o haljinicama, suknjicama, cipelicama, tašnicama, pantalonicama, uvek **minijaturnim**. To znači da sponzore pale džepne Venere, devojčice, što praksa potvrđuje. One će biti njihove devojčice, kojima je potrebna lova i zaštita.

Zanimljivo je kako voditeljka emisije "Šopingholičarke" referiše na 50.000 dinara kao relativno **beznačajnu sumu** zaboravljajući da se radi o natprosečnoj plati u ovoj zemlji. Nemam nameru da se bavim socijalnom demagogijom, ali zaista je neverovatno da na televiziji čujete kako se neko divno **obukao "za samo 50.000 dinara"**. Takmičarke imaju pravo da zadrže kupljenu odeću, pa mu to dođe kao utešna nagrada za devojku koja gubi. Takođe je neverovatno, kako je za naše šopingholičarke granica između estradne i svakodnevne odeće nevidljiva. Videćete devojku koja sebi postavlja zadatak da se obuče za odlazak na slavu, pa se nakiti **ko za nastup na Grandu**. Eto, nikada mi nije palo na pamet da su ovdašnje slave podijum za prikazivanje modnih stilova. To je kombinacija patrijarhalnog tradicionalizma i savremenih i liberalnih modnih trendova. Moda je oznaka vremena, ali i individualnog stila, slobode, pa za sponzoruše zato možemo reći da predstavljaju tempiranu bombu za slavskom trpezom.

Ako je tačna ona rečenica **čika Duška Radovića** (a duboko verujem da jeste) da dečaci prave gluposti da bi fascinirali devojčice, onda se u tim naizgled krhkim šopingholičarkama kriju motivi za mnoge ovdašnje socijalne i kriminogene pojave. Malo je emisija koje su toliko polno definisane, jer sumnjam da bi nekom tinejdžeru bilo zanimljivo da duže od 2 minuta gleda neke ribe kako preturaju po garderobi ili posle **vitlaju po tržnom centru**. To je praktično hram ovih devojaka – mesto gde se predaju svojoj strasti, mesto gde one biraju, ali su istovremeno i birane, jer kupujući garderobu, one postaju roba koju budući sponzori kupuju za cenu krpica. Zato je devojkama život prikazan kao pista na kojoj se krećete **namontirane ko novogodišnja jelka**. Privatan život, vaša interesovanja, obrazovanje, vaš duh i ličnost čiji bi odraz moda mogla da bude – apsolutno su nevidljivi. Pa da za kraj poželim sreću onako kako je meni govorila baba – u zdravlju da pocepate! ◂


http://www.eunethosting.com
EUnet Cloud Computing
Niži troškovi poslovanja
Nema inicijalnih ulaganja i amortizacije opreme. Plaćate samo iskorišćene resurse.
Pristup podacima sa bilo kog mesta u svetu
Od sada veoma jednostavno sa bilo kog uređaja (telefon, tablet ili računar) pristupite svojim servisima i aplikacijama, kao da se nalazite u lokalnoj mreži svoje kompanije.
Najsigurnije rešenje za vaše poslovanje
Maksimalna bezbednost podataka u EUnet Data centrima na tri lokacije u svetu, u Beogradu, Londonu i USA.
+381 11 330 56 05
prodaja@eunet.co.rs | www.eunethosting.com
EUnet

Hrvatska: Referendumsko "da" za priključenje Evropskoj uniji

Veselje bez euforije

Mala izlaznost zabrinjava, jer sugeriše da je društvo u depresiji, a u takvom stanju ljudi ne preduzimaju ništa, kaže profesor zagrebačkog Filozofskog fakulteta Žarko Puhovski. I drugi analitičari se bave referendumskom matematikom izvlačeći iz istih brojki različite zaključke



ŽIVELI EVROPO: Premijer Zoran Milanović, predsednik Ivo Josipović i predsednik parlamenta Boris Sprem

Usprkos predreferendumskim istraživanjima koja su predviđala da će građani Hrvatske odlučiti da zemlja uđe u Evropsku uniju, u nedjelju 22. januara osjećala se nervoza. Samo dan ranije, policija je na centralnom gradskom trgu u Zagrebu imala posla s demonstrantima (njih oko 200) koji su se protivili ulasku Hrvatske u EU, dok je državna televizija u svom glavnom večernjem dnevniku posvetila neprilično dugačak prilog euroskepticima, zaobilazeći one druge.

Prema podacima sa svih 6750 biračkih mjesta, hrvatski građani su sa 66,27 posto glasali za ulazak Hrvatske u Europsku uniju. Protiv je bilo 33,13 posto građana, a odaziv na referendum bio je 43,51 posto, odnosno za ulazak Hrvatske u Europsku uniju glasalo je milijun i tristo tisuća građana, kažu službeni podaci.

No, drugačija računica kaže da izlaznost na referendum ipak nije baš tako mala. Analitičari upozoravaju na nesređene biračke spiskove, kao i izrazitu nezainteresiranost dijaspore (svega 3,45 posto), koja inače glasa u puno većem broju i ne jednom je utjecala na rezultate izbora, pogotovo predsjedničkih. Ako zanemarimo dijasporu, dolazi se do izlaznosti od 47,4 posto, ili: od 4,092 milijuna glasača registriranih u Hrvatskoj na birališta izašlo njih 1,945 milijuna. Još ako se u obzir uzme da – prema procjenama popisa stanovništva iz 2011. godine – u Hrvatskoj ima tek 3,176 milijuna punoljetnih građana, moglo bi se izračunati da je izlaznost bila 61,28 posto, čime bi Hrvatska bila u "zlatnoj sredini" referendumskog izlaska među zemljama EU.

Usporedbe radi, najmanje je na referendum izašlo Mađara, 45,6 posto, u Sloveniji ih je izašlo 60,2, u Poljskoj 58,8, Estoniji 64,1, dok je u Malti na referendum izašlo rekordnih 90,8 posto stanovnika. No, valjalo bi uzeti u obzir da u vrijeme kad su te zemlje odlučivale o ulasku u EU nije bilo krize ni na pomolu, niti evroskepticizma i u samim članicama unije kakvog danas vidimo.

Nakon referenduma slijedi ratifikacija u parlamentima država članica EU, a paralelno s time nastavak reformi u Hrvatskoj; Hrvatska će dotad biti i dalje pod lupom. Ministarka vanjskih i evropskih poslova Vesna Pusić kaže: "Za ratifikaciju imamo otprilike 17 mjeseci, dakle – do 1. jula 2013. godine. Sigurno je da će neke zemlje čekati barem prvi monitoring-izvještaj, neke možda i drugi monitoring – izvještaj koji će biti u oktobru ove godine." U svakom slučaju, ako sve bude išlo po predviđenom planu, Hrvatska bi punopravna – 28. po redu – članica EU trebala postati 1. jula iduće godine.

NISKA IZLAZNOST: Za razliku od državnog vrha, vladajućih i opozicije, protivnici članstva Hrvatske u EU dovode u pitanje legitimitet



OTPOR: Transparent protiv EU u Splitu
fotografije: Reuters

Gradovi za EU

U Gradu Zagrebu, koji ima i status županije, 67,8 posto birača zaokružilo je "za". U Splitu je za ulazak u EU glasalo 59,57 posto izašlih birača. U Rijeci je 69,45 posto reklo da, a u Puli 69,88 posto. U Šibeniku se za EU izjasnilo 62,93 posto, u Zadru 61,79 posto, Dubrovniku 57,37 posto te u Osijeku 68,3 posto. Vukovar je također podržao odlazak Hrvatske u EU sa 71,57 posto glasova, Varaždin sa 72,42, a Slavonski Brod sa 75,33 posto. U Koprivnici je 67,03 posto birača za EU, u Sisku 67,93, Velikoj Gorici 66,69, Karlovcu 68,53, Bjelovaru 65,28, Zaboku 66,09, Gospiću 70,91, te u Čakovcu 75,81 posto.

referenduma, s obzirom na odaziv građana – oni očito barataju sa službenim podacima, a ne stvarnom računicom koliko birača, u stvari, u Hrvatskoj ima. Tako Marijan Bošnjak iz organizacije "Sve za Hrvatsku – Ne u EU" (samo jedne od organizacija nastalih u posljednje vrijeme) kaže da "političke elite nemaju razloga za slavlje, jer je izlaznost na referendumu vrlo niska, i takav jedan referendum nažalost ne može biti legitiman", a on posljednjih dana nije usamljen u takvom stavu.

"Neovisno o prenapuhanom popisu birača, izlaznost je svejedno mala. To je zabrinjavajuća činjenica koja sugerira da je društvo objektivno u depresiji, a u takvom stanju ljudi ne poduzimaju ništa, a pogotovo ne radikalne poteze, što referendumsko izjašnjavanje svakako jest", dijagnosticira profesor zagrebačkog Filozofskog fakulteta Žarko Puhovski.

"Taj niski odaziv je i poruka da smo mi propustili 20 godina rada na informiranju i educiranju građana o EU. Kasnili smo s uvođenjem evropskih studija deset godina, građanski odgoj još uvijek nije uveden u hrvatske srednje škole i sama komunikacijska strategija – koja je trebala diktirati ovu kampanju i koja je napisana 2006. godine – nije pokrenuta ni do dana današnjeg! Tako da je sadašnja Vlada zapravo morala snositi konzekvence nečinjenja nekoliko vlada prije nje", kaže profesor evropskih integracija na zagrebačkom Fakultetu političkih znanosti Damir Grubiša, dok njegov kolega Nenad Zakošek upozorava i na činjenicu da su hrvatski građani tek izašli iz kampanje za parlamentarne izbore i "uletjeli" u referendumsku kampanju. "I tu smo bili svjedoci jedne vrste mobilizacije od strane euroskeptika na jedan zbunjujući i visoko emocionalizirani način i vjerojatno bi se moglo zaključiti da je značajan dio građana bio zbunjen ili neodlučan, i ovo su rezultati toga. Naravno da naši političari i Savez za Evropu u kojem su parlamentarne stranke snosi dio odgovornosti za to što možda nisu dovoljno ozbiljno shvatili potrebu građana za jednom ozbiljnom raspravom, dakle ne samo za više informacija, nego baš – za raspravom", kaže Zakošek.

Analitičari se, pak, listom slažu da je većinska odluka građana za članstvo u EU dobra vijest i za Hrvatsku i za njene susjede. Tako profesor Grubiša kaže da je hrvatsko "da" EU poruka susjedima da se taj put isplati i da će Hrvatska pomoći svim svojim istočnim susjedima da što prije uđu u tu asocijaciju; ne treba zaboraviti i da je to obećala i ministarka Pusić. "Sama činjenica da je Hrvatska napravila nekoliko značajnih koraka u tom pravcu trebala bi služiti kao ohrabrenje našim susjedima i kao stimulans da konačno ulaskom u EU prigrlimo one njene vrijednosti koje su svima na srcu – mir, blagostanje, solidarnost i demokraciju", kaže Grubiša.

BRANA DOMAĆIM BAHATOSTIMA: Nema sumnje da je izostanak slavljeničke atmosfere među samim biračima uzrokovala i teška ekonomska situacija u zemlji i svijest da sam ulazak u EU ne rješava sve hrvatske probleme. Naprotiv.

No, kako piše rimski dopisnik "Jutarnjeg lista" Inoslav Bešker, ako uđe u EU, stanovništvo Hrvatske činit će 0,8 posto stanovništva Unije, njezini evrozastupnici činit će 1,6 posto Evropskog parlamenta, njezin evropovjerenik 3,6 posto članstva Savjeta Evrope, a njezin premijer 3,6 posto članstva Evropske komisije (točno koliko i njemački kancelar). Ako ne uđe, kaže Bešker, njezin će utjecaj iznositi nula posto – što je ipak manje od 1,6 u zakonodavnoj i 3,6 u izvršnoj vlasti. On dodaje da na referendumu "igrala ulogu naša dinarska sumnjičavost". "Prije osam godina psovali smo zašto nas neće (a hoće Bugare), psovali da nas na silu guraju zajedno sa Srbijom. Sada smo se pak pitali: koja je to ujdurma da nas hoće, što će nam ukrasti? Obje te zrcalne paranoje govore više o nama nego o Fincima ili Francuzima, Grcima ili Germanima. Užasno se bojimo prevare – znamo što bismo, kad bismo mogli", piše Bešker.

Možda najbolji komentar činjenice da je većina hrvatskih građana reklo "da" ulasku u EU dao je bivši predsjednik Stjepan Mesić, kojem je jedan njegov prijatelj rekao da očekuje da ga članstvo u EU zaštiti – od njegove vlastite države. Evropski standardi su ono što građani vide kao branu domaćim bahatostima, korupciji i shvaćanju države kao velikog gazde (i brata), a ne kao servisa države.

U svakom slučaju, od ljeta iduće godine, činjenica članstva u EU olakšat će rad izvoznicima i uvoznicima, možda i građanima koji će u pojedinim zemljama moći potražiti bolji posao. Svaka "stara" zemlja članica, doduše, može ograničiti zapošljavanje građana "nove" članice, ali najviše sedam godina od ulaska. Navodno se o zabranama ne priča, iako postoji bojazan od toga tko sve ima hrvatsko državljanstvo.

Pričekat će se i na potpuno ukidanje granica i ulazak u shengenski sistem: najmanje četiri godine trajat će uspostavljanje tehničkih uvjeta za pomicanje shengenskih granica, ali – ako sve bude po planu – već od ljeta iduće godine hrvatski građani neće u EU ulaziti na "non-EU country". ◂

Tatjana Tagirov

Mađarska

Heroji, kraljevi i sveci

Kako je vlada Fidesa uspela za dvadeset meseci da okrene pola zemlje i celokupnu međunarodnu štampu protiv sebe? Kako je došlo do toga da je reputacija Mađarske na najnižem mogućem nivou od napada Mađara na Evropu u X veku? I kako otpor premijeru Viktoru Orbanu jača građansko društvo



UZROK RAZMIRICA: Novi mađarski ustav

ZVANIČNA PROSLAVA POVODOM proglašenja novog ustava Mađarske započela je u Budimskom dvorcu, u Nacionalnoj galeriji, nekadašnjoj rezidenciji mađarskih kraljeva. Vlada je naložila organizovanje specijalne izložbe stotine umetničkih dela i relikvija koje predstavljaju hiljadu godina mađarske državnosti, počev od Svetog Stefana Mađarskog, kako bi, kao što je premijer Viktor Orban izjavio u svom uvodnom izlaganju, "naše pretke držala kao štit protiv cinizma". Direktor Nacionalne galerije nije prisustvovao izložbi, podneo je ostavku 31. decembra, pre no što je novi ustav stupio na snagu prvog dana nove godine.

Nekoliko umetnika, glumaca, političara i kulturnih poslenika lojalnih Orbanovoj partiji je pak bilo prisutno i moglo da izrazi svoje divljenje pred petnaest novih slika naručenih za tu priliku, među kojima se našlo i samoreferencijalno potpisivanje Ustava, koje je poslužilo kao razlog za održavanje ovog šoua.

Petnaest novih slika poslužilo je i da se ilustruje svečano izdanje novog ustava u kožnom povezu. Slika Prvog svetskog rata u jarkim slojevima boja prikazuje konjički napad mađarskih husara koji više nalikuje nedeljnom odlasku u prirodu nego krvoproliću. Moj deda, koji je bio oficir Austrougarske carevine, sigurno bi mogao da vam ispriča čitavu riznicu priča koje su kreirale kontekst za ožiljke i rupe od metaka na njegovom telu. Činjenica da se na slici ne vidi nijedan neprijatelj mogla bi da namami publiku upravo na razgovor o tome ko bi, osim muze, mogao biti vaš stvarni neprijatelj.

Ipak, moja omiljena slika predstavlja jedan drugi konjički napad novije tematike koju je odabrao kustos imenovan od predsednika. Napad policijske konjice na mitingu opozicije iz oktobra 2006. godine svakako će podleći sudu vremena. Umetnik ponovo obrađuje temu Svetog Đorđa koji ubija aždaju, samo što ovog puta aždaja stoji iza kordona u pozadini, gotovo kao posmatrač, dok na njenom mestu vidimo princezu probodenu kopljem policajca na konju. Možda bi poznavaoci mogli da uzmu u obzir i ovaj mali, razgaljujući detalj po kome je Sveti Đorđe zapravo svetac zaštitnik mađarske policije.

Ozbiljnost otvaranja izložbe pod nazivom "Heroji, kraljevi, sveci" naglašena je izjavom premijera u kojoj je novi ustav nazvao "ponovnim uspostavljanjem mađarske države", čime je sebe proglasio jednim od novih osnivača Mađarske, a mene jednim od novih svedoka istorije u povoju.

SREĆNA NOVA 1984: Slavljenička svetina nastavila je do Operskog bala u srcu grada gde se susrela sa drugom svetinom, samo što je ova druga bila mnogo manje razdragana. Desetine hiljada ljudi stajalo je ispred zgrade Opere pozivajući g. Orbana i njegovu vladu da se povuku, koristeći živopisniju terminologiju. Na jednoj od zastava koja se mogla uočiti u prvim redovima stajala je naizgled zastarela novogodišnja čestitka sa tekstom: Srećna Nova 1984!"

Reč "republika" izbačena je iz imena zemlje u novom ustavu, koji se više ne zove Ustav, već Osnovni zakon Mađarske. Stalno preimenovanje stvari koje sprovodi vladajući Fides oživelo je dvanaest godina stari vic, koji je nastao 1. januara 2000, kada je pod prvom vladom Orbana država Mađarska slavila svoju hiljaditu godišnjicu. Božanska kruna Svetog Stefana premeštena je iz Nacionalnog muzeja u Parlament i smeštena pod istorijsku kupolu kako bi bila bliža centru događaja. Ili kako se na ulici tumačio taj događaj "više od republike, manje od kraljevstva", što je tada zvučalo smešno.

Ja se neću zadržati na protestu, o kojem je detaljno izvestilo više od stotinu novina širom sveta, od *Christian Science Monitora* do *New York Timesa*. Biće dovoljno reći da se proslava povodom donošenja novog ustava okončala mnogo manje svečano no što je započela. Orban i njegovi gosti nisu mogli da napuste zgradu kroz glavna vrata. Jedan policajac je navodno upozorio jednog političara Fidesa koji je napuštao zgradu Opere da izbegne glavnu ulicu ili će ga gomila rastrgnuti. Možda bi za g. Orbana predstavljalo utehu to što je i Sveti Stefan u svoje vreme bio prinuđen da se suoči sa ništa manjim protestima kada je uvodio hrišćanstvo među paganske Mađare.

ZAVISNOST OD ISTORIJE: Istorija je opijum naroda Centralne Evrope. Nije reč o omiljenoj zanimaciji, već o zavisnosti. Kao da je ona nešto što bi moglo da nam nadoknadi sve naše gubitke. To objašnjava i izložbu u Nacionalnoj galeriji. Međutim, prvi put posle dugo vremena, čini se kao da ljudima uopšte nije stalo. Njih mnogo više brine da li će zemlja bankrotirati ukoliko se premijer ne dogovori sa MMF-om. Boje se da će vlada zamrznuti njihove račune. Pojedinci prebacuju svoj novac u Austriju. Da li su histerični ili dobro informisani? Narod postavlja mnogobrojna pitanja.

Zapanjujuće je kako je Fides uspeo, tokom 20 meseci nabijenih akcijom, da izvrši transformaciju jedne zemlje i njenog imidža u svetu. To je bila prva demokratski izabrana vlada koja je imala dovoljno moći da sprovede neophodne reforme i usmeri zemlju na pravi put. Takođe, to je bila prva vlada posle dugo vremena koja je imala viziju o tome ko smo i kuda idemo. Moram da priznam, nikada nisam video toliki broj srećnih mađarskih lica kada su oni pobedili na izborima u aprilu 2010. godine.

Dakle, kako su uspeli za dvadeset meseci da



BOG ČUVA ORBANA: Protest podrške mađarskom premijeru fotografije: Reuters

okrenu pola zemlje i celokupnu međunarodnu štampu protiv sebe? Kako je došlo do toga da ih optužuju za diktatorske tendencije, čak i konzervativni, zapadnjački mediji, kada oni samo žele da očiste zemlju od ostataka komunističke diktature? Kako je došlo do toga da je reputacija moje zemlje na najnižem mogućem nivou od napada Mađara na Evropu u X veku?

PROPALI PLANOVI: Imali su plan koji se nije realizovao i sada improvizuju. Jednog dana kažu jedno, drugog drugo, što vodi do toga da je vrednost forinte rekordno pala, dok investitori obaraju vrednost mađarske aktive. Problem nastaje kada narod sluša premijera kako nešto govori, a već sledećeg minuta novac u njihovim džepovima vredi manje.

Lično nikada nisam više pogrešio no kasnih devedesetih, ubrzo nakon što je prva Fidesova vlada dobila izbore, kada sam rekao jednom prijatelju da smo na putu da postanemo dosadna, mala, centralnoevropska zemlja u kojoj vlada blagostanje, nalik susednoj Austriji. Ubrzo posle toga, dobri sused je izgubio razum zajedno sa svojom ekstremističkom desnicom dok je EU nakratko obustavila veze sa Austrijom. Otprilike u isto vreme, mađarska ekonomija započela je dug i postojan ronilački poduhvat od vodeće pozicije u regionu do najdublje tačke u Marijanskoj brazdi u savremeno doba.

Čini se da malo ko sumnja da će Mađarska i dalje biti redovna tema u vestima sve dok ne pronađe svoje mesto u Evropi. Ili dok Evropa ne pronađe neko mesto za nju. Da bi se razumelo kako se moja zemlja našla u nemilosti i od prve postala gotovo poslednja zemlja u regionu, mora se baciti pogled na jedinstveni pravac kojim je ona krenula za vreme hladnog rata.

Mađarska nije trebalo da bude deo Istočnog bloka i Staljin nju nije imao u planu dok je uspostavljao bratstvo Slovena među zemljama satelitima kao tampon zonom. Pedesetih godina, pod Hruščovim bili su blizu odluci da je se odreknu zajedno sa Austrijom, dok su Mađari iskazali svoju žestoku želju za nezavisnošću 1956. godine, organizujući najveći oružani sukob sa kojim je Sovjetski Savez morao da se suoči u posleratnoj Evropi.

NAJSREĆNIJA BARAKA U LOGORU: Tužno je što su do tada revolucije postale *passé* u Zapadnoj Evropi i Sjedinjenim Američkim Državama, više su bili zainteresovani za status kvo nego za očajnička nastojanja Mađara željnih slobode. Nakon toga, posle razočaranja i nekoliko godina terora, Mađarska je bila spremna da se povinuje novonastaloj situaciji i na vreme je uspela da razvije najuspešniju crnu ekonomiju u Istočnom bloku sa svojstvima slobodnog tržišta i boljom arhivom o poštovanju ljudskih prava od bilo koje susedne prijateljske zemlje.

Stvorena je za život podnošljiva alternativa sa nadimkom "najsrećnija baraka u logoru", što je Mađarsku načinilo arhetipom socijalizma. Druge zemlje, koje su više nalikovale policijskim državama, imale su manje problema prilikom razilaženja sa svojom prošlošću nakon 1989, zato što su radikalne promene bile neminovne i nije bilo ničega za čim bi se žalilo. Činilo se da je Mađarska sa svojim pseudodemokratskim gulaš-komunizmom glatko načinila taj prekid. Nije bilo odmah jasno da će neki stari igrači, zbog svojih veza i kapitala postati novi oligars, a neki novi, kako bi mogli da se takmiče, koristiti iste tehnike kao i njihovi prethodnici. Bio je to radni model. Pod maskom slobodnog tržišta, stari sistem se tajno širio uz mnogobrojna mala vrata za zaobilaženje zakona.

Na kraju, nismo dobili svoju slobodu i demokratiju kao rezultat naše fabulozne revolucije, već zato što je Sovjetski Savez kolabirao pod sopstvenom težinom. Revolucija koju smo *izveli* bila je izgubljena. Ljudi koji su je izveli su ili umrli ili napustili zemlju. Morali smo da počnemo od nule. Ali, Mađari nisu morali da se bore 1989, ljudi su masovno izašli na ulice kada je već sve bilo odlučeno. Narod, u celini, nikada nije znao šta za njega znači sloboda štampe dok nisu prošle godine shvatili da im je ona oduzeta. Gomila ljudi na ulici danas jeste prava gomila koja predstavlja veliki deo društva koje postaje sve više politički samosvesno.

ŠANSA ZA TRANSFORMACIJU DRUŠTVA: Time što je promenio sve što su imali, Fides je naveo Mađare da budu svesniji toga šta im nedostaje. Održana je serija protesta tokom cele 2011, tokom kojih je na svakom sledećem bilo više ljudi. Sa Orbanom na suprotnoj strani, građansko društvo je svakoga dana bivalo sve jače, tako da danas Mađari sprovode demokratiju u praksi. Kada bi Orban rešio sutra da se povuče, sve to bi moglo odjednom da nestane. Orban igra glavnu ulogu u transformaciji mađarskog društva, čak iako na prvi pogled izgleda sasvim suprotno. Takođe, ako bi EU rešila sutra da istupi kako bi spasila forintu ili naše slobode kao takve, opet bismo izgubili šansu da stvorimo demokratiju kakvu zaslužujemo i uzmemo budućnost u svoje ruke.

Osamdesetih godina sve je bilo jednostavno. Vreme je stalo, pravila su bila jasna. Sloboda govora bila je retka i oskudna, putovanja su bila daleka i malobrojna, diktatori su bili pravi diktatori, tajna policija nije bila uopšte tajna, svi smo bili nevažni i često srećni. Ljudi na vlasti, saradnici okupatorskih sila bili su loši momci, a ljudi koji su marširali ulicama sa pesnicama u vazduhu, to smo bili mi – dobri momci... i jedan od nas koji je otišao u politiku sada je demokratski izabrani premijer jedne zemlje koja je članica Evropske unije. E, to je prava bajka. Ali, bajka se završila. Idemo dalje. ◂

Peter Zilahi

Autor je mađarski pisac, pesnik, fotograf i izdavač

Grčka: Afera "Vatoped"

Profani biznis na Svetoj gori

Vizantijski propisi u modernom grčkom pravosuđu. Kako je skromni manastir Vatoped na Svetoj gori došao do poseda vrednih dve milijarde evra? Zašto je iguman Jefrem optužen za podsticanje na prevaru? Kako je vlada premijera Konstantina Karamanlisa ušla u mutne poslove sa popovima i zašto je Rusija podviknula

Za "Vreme" iz Soluna

"Radi se o najvećem skandalu u grčkoj posleratnoj istoriji", izjavio je još 2009. godine javni tužilac Vasilis Floridis u izveštaju koji je podneo nakon istrage u aferi "Vatoped". Ovaj slučaj je koštao grčku državu oko dve milijarde evra i bio istovremeno jedan od glavnih razloga što je u septembru 2009. došlo do prevremenih izbora na kojima je prethodna vlada Konstantina Karamanlisa i Nove demokratije (ND) ubedljivo izgubila od Jorgosa Papandreua i njegovog PASOK-a. Ni na jednu aferu u grčkoj štampi nije "prosuto više mastila", ni o jednom skandalu nije snimljeno više dokumentarnih emisija, ni zbog jedne zloupotrebe nije "palo" više poslaničkih i ministarskih glava. Afera "Vatoped", koja je razotkrivena 2008. godine, i dalje potresa Grčku.

Glavni protagonista afere je otac Jefrem, iguman jednog od najvećih svetogorskih manastira, Vatopeda. Sud je u decembru 2011. konačno doneo rešenje o privremenom pritvoru igumana koji se tereti za zločin "moralnog podsticanja na prevaru, pranja novca i izdavanja lažnih potvrda i računa na enormne sume novca". Tako se moćni otac Jefrem 27. decembra 2011, neposredno posle Božića, koji pravoslavni Grci slave po gregorijanskom kalendaru, preselio iz ćelije jednog od najvećih svetogorskih manastira u ćeliju najvećeg grčkog zatvora Koridalosa u Atini.

Otac Jefrem je prethodnih godina u svom manastiru primao najviše državne zvaničnike, kao što su premijer Grčke Kostas Karamanlis ili predsednik/premijer Rusije Vladimir Putin. Političari, privrednici, ugledni ljudi svih fela i iz pravoslavnog sveta dolazili su kod njega na poklon i po blagoslov. Imao je reputaciju



"duhovnog čoveka", ali je istovremeno uz pomoć svoje "desne ruke" oca Arsenija vodio veliku firmu, koju su grčki mediji prozvali "sveto preduzeće". Cilj očigledno uspešne firme bio je da poveća bogatstvo kako manastira Vatoped tako i svih njegovih štićenika: u trenutku kada je mutno poslovanje razotkriveno, vlasništvo Vatopeda je procenjeno na oko dve milijarde evra. Nimalo loš bilans za oca Jefrema, koji je pre dvadeset godina na Svetu goru stigao sa Kipra kao siromašan monah.

VAŽEĆI VIZANTIJSKI PROPISI: Pre samo dve decenije svetogorski manastir Vatoped, osnovan 985. godine (drugi posle Hilandara), nalazio se na rubu propasti. Malobrojni monasi su na jedvite jade sastavljali kraj s krajem i uz ogromna lična odricanja i sa mnogo napora održavali veliki, oronuli hiljadugodišnji manastir. Do 1990. godine Vatoped je bio "idioritmijski" (*idiorrythmos*), što znači da je svaki monah sam brinuo o troškovima života. Dolaskom današnjeg igumana Jefrema i grupe tada mladih monaha sa Kipra promenio se sistem po kome je manastir funkcionisao. Oni su zaveli princip "kinovijski" (*koinos bios*), što znači da svi zajedničkim snagama rade i doprinose potrebama manastira i dele dobrobit.

Manastir ne samo što se oporavio, nego je procvetao i pročuo se u celoj pravoslavnoj ekumeni. Ubrzo se nametnulo pitanje: kako je skromni svetogorski manastir uspeo da za tako kratko vreme stekne imovinu procenjenu na čitave dve milijarde evra?

Tajna se krije u reči "hrisovulja" što nije ništa drugo do naziv za zvaničnu, zlatom ispisanu pismenu naredbu kojom su carevi Istočnog rimskog carstva (Vizantije) poklanjali manastirima Svete gore imovinu, a s njom i privilegije, a koju su kasnije usvojili i sultani Otomanskog carstva pod nazivom "ferman". Paradoksalno ili ne, tek prema zakonima savremene grčke države te hrisovulje još su na snazi: svaka naredba o predavanju zemlje u vlasništvo nekom manastiru, koju je pre deset vekova potpisao neki od vizantijskih careva i dalje pravno obavezuje modernu grčku državu, koja je osnovana pre samo 181 godinu.

Grčka je, međutim, imala dobre razloge da ništa ne menja u vezi s tim vizantijskim zakonima. Tako, na primer, Vaseljenska patrijaršija u Carigradu i grčke patrijaršije u Jerusalimu i Aleksandriji imaju velike posede izvan Grčke koje su u davna vremena dobile na poklon od vizantijskih careva, od arapskih emira i otomanskih sultana, baš na osnovu hrisovulja i fermana. Da je savremena grčka država dovela u pitanje te hrisovulje, sve današnje vlasništvo ►



MONASI I BIZNISMENI: Bratstvo manastira Vatoped na Svetoj gori

svih grčkih patrijaršija i manastira na Bliskom istoku, kao što je manastir Svete Katarine na Sinaju, takođe bi bilo dovedeno u pitanje.

Tako Atina nije ništa menjala na zakonskoj važnosti hrisovulja, a otac Jefrem je, kada je postao iguman Vatopeda, mogao da traži od grčke države da mu prizna vlasništvo nad primorskim jezerom Vistonida u grčkoj Trakiji, koju su Vatopedu u srednjem veku poklonili vizantijski carevi.

TRAMPA OD DVE MILIJARDE: Posle kratke sudske rasprave, održane u gradiću Ksanti u Zapadnoj Trakiji koji se nalazi u blizini jezera, grčka država je odustala od "bitke" sa Svetom Gorom, pa je 6700 hektara morsko-jezerskog staništa prešlo u ruke manastira Vatoped. Međutim, po savremenim grčkim zakonima, obala, bilo mora ili jezera, smatra se društvenim vlasništvom i zaštićena je zakonima o zaštiti okoline. Osim toga, laguna Vistonida, bogata raznovrsnim živim svetom, zaštićena je međunarodnom poveljom o zaštiti životne sredine Ramstar. Tako je Sveta Gora od svog nanovo priznatog poseda mogla da profitira jedino iznajmljivanjem jezera lokalnim ribarima, od čega bi imala samo mizerne prihode.

Zato su iguman Jefrem i njegovi savetnici predložili Atini da ovu lagunu "vrate" državi u zamenu za državne posede koji su se nalazili u raznim delovima Grčke. Grčka vlada ne samo što je pristala na ovaj predlog nego ga je i "nagradila": Iako je vrednost jezera procenjena na 100 miliona evra, prodajna cena oblasti koje je grčka država dala u zamenu manastiru Vatoped procenjena je na dve milijarde evra. Među posedima bilo je vrednog građevinskog zemljišta, ali i već izgrađenih područja, kao što su delovi sa olimpijskim atletskim halama i zgradama u kojima je bila održana Olimpijada u Atini 2004, zatim turistički atraktivna zemljišta oko Soluna, velike oblasti oko Uranopolisa i na Halkidikiju. "Trampu" sa Vatopedom potpisali su ministri Nove demokratije koji su preko rođaka i posrednika i učestvovali u ovoj razmeni, sa ciljem ličnog bogaćenja. Za pranje novca korišten je čitav niz *oversea* kompanija sa sedištem na Kipru, kao i grčki preduzetnici. Firme kao što su *Rassadel* (Kipar), *Madeus* (Kipar), *Noliden Ltd.* (Kipar) ili *Antemias Kataskevastiki A.E.* preko noći su kroz svoju saradnju sa manastirom Vatoped postale vlasnici velikih, vrednih poseda. Sam premijer Kostas Karamanlis bio je u ulozi sponzora manastira.

ISPOVEST I LEČENJE RAKA: Čitav ovaj poduhvat nije bio samo ekonomske prirode. Jer, iguman Jefrem i njegovo bratstvo projektovali su u svet karakterističan svetogorski profil "pravoslavne duhovnosti" kojim su privlačili hiljade vernika i tako "upravljali" političarima tadašnje desničarske vlade. U jednom intervjuu bivši zamenik premijera Petros Dukas kaže: "Manastirski kaluđeri su uticali i na samog premijera Kostasa Karamanlisa. Koliko je bio velik ovaj uticaj govori i to da je gospodin Angelu, sekretar premijerove kancelarije, verovao kako će pobediti rak ako ide u hodočašće na Svetu goru, i to konkretno u Vatoped." Karakterističan je i opis Petrosa Dukasa o prvom sastanku sa svetogorskim kaluđerima u vezi sa razmenom zemljišta. "Pitali su me da li želim da se ispovedim", priča Dukas. A kada su mu tražili da potpiše dokument kojim država poklanja zemlju monasima, odbio je rekavši: "J...te se, ja to ne potpisujem!" Međutim, "neko im je ipak dao puno pravo na jezero, i sve što im je dalje trebalo jeste da ga unovče", izjavio je u nastavku bivši zamenik premijera koji je to isto kasnije izjavio i na sudu. A komentar američkog "Veniti fera", koji je objavio intervju, bio je da "kada bi ovo bratstvo vuklo konce u grčkom ministarstvu ekonomije, Grčka ne bi imala nikakvih problema sa dugovima i deficitom"!

Konačno su u jesen 2008. grčki novinari razotkrili ovaj skandal u svoj njegovoj veličini i doveli u veoma nezgodan položaj tadašnju Karamanlisovu vladu. Ista vlast je, međutim, uspela da uz pomoć specijalnog zakonskog dekreta u proleće 2009. oslobodi sve svoje ministre koji su bili upetljani u "manastirsku" aferu i praktično im dali azil. Grčko pravosuđe je, ipak, pod pritiskom javnog mnjenja, nastavilo sa istragom. Imovina je vraćena, zamrznuti su bankovni depoziti i oduzet deo profita na štetu grčke vlade. Posle tri godine sudske istrage, suštinskih neslaganja između istražnog sudije i javnog tužioca, sud je naložio da otac Jefrem





foto: Reuters



AFERA VATOPED: Jezero Vistonida – manastirski posed iz vizantijske zaostavštine; monasi ispred zatvora Koridalos traže oslobađanje oca Jefrema; otac Jefrem i premijer Vladimir Putin sa pojasom Presvete Bogorodice u Moskvi

bude pritvoren, a ne da se uz položenu kauciju od 200.000 evra brani sa slobode. Policijski helikopter je sleteo na Svetu goru i iguman je prevezen u zatvor u kome čeka nastavak suđenja. Jefrem je medijima dao samo jednu izjavu, da je "nepravedno što ga vode u zatvor".

REAKCIJE U RUSIJI: Bilo je brojnih reakcija na hapšenje oca Jefrema. Monasi i pravoslavni vernici protestovali su pred sudom sa parolama kao što je "bezbožne sudije sude pravoslavnim vernicima". Ultradesne političke stranke su takođe izrazile podršku ocu Jefremu, baš kao i Grčka crkva, koja je tvrdila da je iguman Jefrem nevin. Međutim, najveća podrška igumanu stigla je iz inostranstva, i to iz Rusije, kako od političkog i državnog rukovodstva tako i od Ruske pravoslavne crkve. Uostalom, nekoliko nedelja pre nego što je uhapšen, otac Jefrem je otišao na turneju po Rusiji noseći "pod miškom" čudotvornu svetogorsku relikviju, Agija zoni (Sveti pojas). Agija zoni je po predanju sveti pojas sa Bogorodičine haljine, tj. ostaci tog pojasa koji su posle duge i komplikovane istorije stigli u Vatoped i tamo se čuvaju. Ovaj sveti Bogorodičin pojas po verovanju i predanju pravoslavnih hrišćana ima čudotvornu i isceliteljsku moć. Igumana Jefrema je prošlog novembra na moskovskom aerodromu uz najveće državne počasti dočekao ruski premijer Vladimir Putin. Hiljade ruskih vernika su se poklonile svetogorskoj relikviji, koja je između 20. oktobra i 28. novembra 2011. obišla 11 ruskih gradova. Vernici su ostavljali velike sume novca u znak zahvalnosti. Treba napomenuti da je manastir Vatoped u prošlosti dva puta odbio pozive za prenos Svetog pojasa u Ameriku i Rumuniju, ali se o poziv iz Rusije nije oglušio.

Čelnici Moskovske patrijaršije su hapšenje Jefrema nazvali "divljaštvom bez presedana". Ruska fondacija Apostola Andreja Protoklita okarakterisala je događaj kao "neprihvatljivu politizaciju jedne sudske presude, jer grčke sudske vlasti žele da prikažu na Zapadu svoju spremnost da nastave sa negiranjem načela i organizacije pravoslavnog duhovnog života". Stotinak ruskih monaha i pravoslavnih hrišćana organizovali su proteste ispred grčke ambasade u Moskvi i zahtevali da se oslobodi otac Jefrem. Ceo događaj je imao veliki odjek u ruskim medijima. Reagovalo je i grčko ministarstvo inostranih poslova: "Grčka je pravna država sa dugom demokratskom tradicijom i poštovanjem ljudskih prava, u okviru kojih postoji apsolutno poštovanje nezavisnog sudstva i jasne podele vlasti. Za gore navedene probleme Grčka ne prihvata sugestije." U istom saopštenju se dodaje: "Grčku i Rusiju vežu odnosi dubokog prijateljstva i razumevanja koji se zasnivaju na zajedničkim duhovnim i civilizacijskim vrednostima. Naša dva naroda dele zajedničku pravoslavnu tradiciju čije je svetlo iz Vizantijskog carstva preneto u Rusiju, te su međusobno razvili veoma jake veze, koje su vekovima tumačene kao neprekinuti odnos bratstva i poverenja. Ostajemo i dalje posvećeni jačanju i produbljivanju grčko-ruskih odnosa."

S obzirom na poznato suparništvo između Vaseljenske patrijaršije u Carigradu i Moskovske patrijaršije oko duhovne prevlasti nad pravoslavnim svetom, mešanje Rusije u unutrašnja pitanja Grčke nije završeno. Iguman Jefrem se još uvek nalazi u zatvoru i čeka na suđenje, imajući možda na umu i jedan od epigrafa koji vise na zidovima manastira Vatoped: "Pametan čovek priznaje, dok glup insistira". ◂

Georgios Stamkos, Milica Kosanović
Autori su osnivači i urednici
grčkog časopisa "Zenit"



Slobodni internet: Još nije gotovo

Sloboda ili



Fotografije: Reuters

U sredu 18. januara protestu zbog najavljenih "protivpiratskih" zakona pridružilo se oko 13 miliona ljudi. Prikupljeno je oko 10 miliona potpisa na peticiju koja poručuje američkim zakonodavcima: "Okončajte pirateriju, ne slobodu", i poslato tri miliona mejlova podrške borbi protiv ovih zakona. U protestu je učestvovalo oko 115.000 sajtova, među kojima i Wikipedia, koja je zatamnela sve svoje strane na engleskom jeziku dajući sličicu onoga što bi se dogodilo kada bi zakon o sprečavanju piraterije stvarno bio izglasan

Internet zajednica izvojevala je malu pobedu. Nakon velike graje zbog predloga zakona o sprečavanju piraterije na internetu (SOPA) i jednodnevnog protesta u koji su se uključile velike američke kuće kao što su Google, Wikipedia, Facebook i Mozilla, probno glasanje o ovom dokumentu u američkom Kongresu je, za sada, odloženo. Nakon što je skinula crnilo i poruku "Zamislite svet bez slobodnog znanja" sa svojih stranica na engleskom jeziku, Wikipedia je pobedonosno ostavila novu malu belu markicu: "Još nije gotovo".

Tokom tog kratkog protesta nekoliko senatora koji su podržavali SOPA i PIPA (Protect IP Act) promenili su mišljenje. Republikanci Marko Rubio sa Floride i Roj Blant iz Misurija izjavili su da više ne podržavaju ovaj zakon, pridružio im se i Patrik Liti iz Vermonta pošto su ga ubedili mnogi zemljaci, a i brojne druge javne ličnosti danima su govorile o tome zašto je nedopustivo da SOPA prođe. Do četvrtka je osam članova Kongresa promenilo stav. Lider većine u američkom Senatu Hari Rid izjavio je nakon toga da veruje da će se ipak doći do kompromisa oko zaštite intelektualne svojine i otvorenosti i inovativnosti na internetu. Jer, ne radi se samo o krađi filmova od prebogatih glumaca. Često se zaboravlja da visoka stopa piraterije još teže pogađa hiljade mladih ljudi koji tako gube radna mesta.

Međutim, u ovom trenutku internet je "bezbedan". Republikanac iz Teksasa Lamar Smit, glavni zagovornik SOPA, izjavio je da se za sada povlači taj zakon dok se ne pronađe bolje rešenje. "Ozbiljno sam shvatio zabrinutost kritičara u vezi s predloženim zakonom koji bi rešio problem *online* piraterije. Jasno je da moramo razmotriti pristup kojim bi se na najbolji način rešio problem stranih lopova koji kradu i prodaju američke izume i proizvode", kazao je Smit i dodao da se problem piraterije ne sme ignorisati jer je prevelik – krađa američkog intelektualnog vlasništva košta američku ekonomiju, kako je rekao Smit, više od 100 milijardi dolara godišnje, a rezultira gubitkom hiljada radnih mesta. "Kongres ne može samo da gleda i ništa ne preduzima dok su američki inovatori i kreatori pod napadom", dodao je šezdesetčetvorogodišnji senator iz San Antonija.

pare!



DRUGA STRANA: Protivnici SOPA i PIPA imaju još jednog keca u rukavu: Bela kuća je u jeku rasprave o predlozima antipiratskih zakona saopštila da podržava borbu protiv piraterije, ali da neće podržati zakone koji "umanjuju slobodu izražavanja, ugrožavaju sajber bezbednost ili podrivaju dinamični, inovativni globalni internet". Jednom rečju, čak i da su se senatori složili, Obama bi mogao da uloži veto.

Da li je stvar samo u gledanju piratizovanih filmova? Za mnoge sigurno jeste: broj ljudi koji dnevno sa interneta preuzimaju na desetine filmova sigurno je ogroman. Ali, nije samo to problem: opšti je stav da se iza zakona o zaštiti autorskih prava i intelektualne svojine krije cenzura, te da bi SOPA i PIPA drastično izmenile prirodu interneta. To se posebno odnosi na Wikipediju i Wikimediju koje su neprofitne organizacije, i koje u najvećoj meri poštuju prava autora ali, jednostavno, ne mogu uvek to da postignu. Oni koji brane slobodan internet naglašavaju i da bi on indirektno mogao da utiče i na kršenje sajber bezbednosti, da izazove ogroman broj skupih i dugotrajnih parnica te da se kosi sa pravima koja proističu iz Prvog amandmana američkog Ustava.

REAKCIJA: U sredu 18. januara protestu protiv SOPA i PIPA pridružilo se, procenjuje se, oko 13 miliona ljudi. Prikupljeno je oko 10 miliona potpisa (samo Google je skupio sedam miliona potpisa na peticiju koja poručuje senatorima: "Okončajte pirateriju, ne slobodu") i senatorima je poslato tri miliona mejlova podrške borbi protiv ovih zakona. U protestu je učestvovalo oko 115.000 sajtova među kojima su mreža Reddit.com, sajt WordPressa, otvorene platforme za pravljenje sajtova, Google koji je pozivao na akciju i Wikipedia koja je zatamnela sve svoje strane na engleskom jeziku dajući sličicu onoga što bi se dogodilo kada bi SOPA stvarno bila izglasana.

Kada se udruže giganti kao što su Google, Yahoo!, YouTube, Facebook, Twitter, AOL, LinkedIn, eBay, Mozilla, Wikipedia, Wikimedia i brojne organizacije koje štite ljudska prava kao Human Rights Watch ili Reporteri bez granica, akcija teško može da ne uspe. Na ove kompanije odlazi ogroman procenat ekonomije SAD, i oni imaju glasove na svim važnim mestima. Njima su se pridružili i brojni magazini kao na primer Wired, filmadžije poput Majkla Mora (da li je iko sumnjao?) i glumci Ašton Kučer ili Alek Boldvin koji su svoj stav iskazali na Twitteru.

"SOPA je gotova!", odjekivalo je na internetu i u drugim medijima.

Do petka je, međutim, već izbio novi rat – pošto je na Novom Zelandu uhapšen vlasnik sajta MegaUpload.com, koji je jedno od najvećih mesta na internetu za razmenu filmova i muzike. MegaUpload je funkcionisao (u prošlom vremenu, pošto je sada zatvoren) kao i većina sličnih sajtova: korisnici su postavljali na neki server svoje filmove i muziku, a drugi korisnici su to isto preuzimali. Trenutno na adresi MegaUpload.com stoji baner sa tri grba: FBI-ja, Američkog ministarstva pravde i tela koje se u toj zemlji bavi zaštitom intelektualne svojine. U obaveštenju stoji da je domen zaplenjen i da su osobe i kompanije koje stoje iza te adrese optužene za nekoliko dela među kojima su i reketiranje, pranje novca, olakšavanje drugima da načine povredu autorskih prava.

ROBIN HUD: Vlasnik sajta MegaUpload, tridesetsedmogodišnji Kim Šmic (ili Kim Dotkom) i još tri direktora njegove kompanije uhapšeni su u Oklandu po nalogu Ministarstva pravde SAD. Šmic je državljanin Nemačke i Finske sa dozvolom za boravak na Novom Zelandu i u Hong Kongu. Sjedinjene Američke Države navele su u optužnici da je u 2010. godini zaradio 42 miliona dolara. Mada je preuzimanje sadržaja (filmovi, serije, igrice, muzika...) sa ovog sajta bilo besplatno, onaj ko je želeo da to radi većom brzinom plaćao je mesečnu ili godišnju pretplatu. Takođe, na ►



Duga ruka SOPA

Iz sadašnje perspektive SOPA je vrlo rigidan zakon. Ukratko, predlog teksta koji je sastavljen krajem oktobra prošle godine nalaže internet pretraživačima kao što je Google ili Yahoo da u rezultatima pretraga ne objavljuju inostrane sajtove s piratskim materijalom, pre svega one sa filmovima i muzikom. Domaće, odnosno američke sajtove sa piraterijom bi zatvarali, a strani sajtovi se kod američkih korisnika interneta ne bi ni pojavljivali u pretragama.

Državni tužilac dobio bi ovlašćenje da uđe u trag servisu preko koga se plaćaju usluge piratskih sajtova. Onda bi se preko njih identifikovao vlasnik ili druga osoba koja je osnovala sajt ili njime upravlja. Takođe, kao što smo videli i u slučaju PayPala i Wikileaksa – PayPal je zamrzao sredstva Wikileaksa jer se po oceni vlasti bavio "nelegalnim radnjama"), tužilac bi imao pravo da naredi servisu za plaćanje koji sarađuje sa piratskim sajtom da obustavi pružanje usluga svakom prekršiocu SOPA.

Predviđene su i neke preventivne mere kao, na primer, sprečavanje korisnika interneta iz Amerike da pristupe piratskim sajtovima, ili zabrana servisima za oglašavanje na internetu (a najveći je Google), kao i servisima za plaćanje poput PayPala da sklapaju ugovore sa takvim sajtovima. Ujedno, svima njima – internet provajderima, servisima za plaćanje, oglašivačima, agencijama za oglašavanje, pretraživačima ili službama za registraciju internet adresa – bio bi obezbeđen imunitet kada preduzimaju mere protiv piratskih sajtova.

No, sve ovo ne odnosi se isključivo na klasične piratske sajtove koji rasturaju zaštićena digitalna autorska dela kao što su muzika, filmovi ili knjige, već bi se isti propisi odnosili i na sve one koji trguju "opasnim dobrima ili uslugama" kao što su falsifikovani lekovi, lekovi koji se moraju isključivo davati na recept, ili proizvodi i usluge koji su lažno identifikovani kao oni koji odgovaraju vojnim standardima ili se navodno koriste u nacionalnoj bezbednosti ili policiji.

SOPA je zatražila da se za sva ova dela drastično povećaju kazne, kao i da se po američkim ambasadama širom sveta postave atašei za intelektualnu svojinu koji će se baviti ovim pitanjima.

sajtu je bilo i oglasa koji su bili dodatan izvor prihoda i na svemu tome Šmic i njegova firma debelo su zarađivali.

MegaUpload je posle hapšenja saopštio da su optužbe koje se odnose na olakšavanje kršenja autorskih prava "groteskno prenaduvane". "Činjenica je da je velika većina internet saobraćanja preko MegaUploada legitimna i mi ćemo opstati. Ako industrija želi da iskoristi našu popularnost, rado ćemo ući u dijalog. Imamo dobre ideje. Molimo vas, kontaktirajte nas", stajalo je u saopštenju.

Američko filmsko udruženja ne bi se baš složilo sa konstatacijom da je "većina internet saobraćaja legitimna" jer, po njima, većina predstavlja kršenje autorskih prava.

A većina ljudi koja je koristila MegaUploadove usluge, ovaj i slične sajtove i ljude koji iza njih stoje smatra Robinom Hudom modernog doba. Oni kradu od prebogate filmske industrije i daju onima koji ne mogu ili ne žele da idu u bioskop. Međutim, u ovom slučaju ispostavilo se da Robin Hud nije mnogo siromašniji od holivudskih filmadžija. Policija je polako, javno i sramotno objavljivala snimke hapšenja i zaplene imovine (ružičasti "kadilak" iz 1959. i još nekoliko luksuznih automobila, skraćenu sačmaru i 6,83 miliona evra) usput detaljno pokazujući luksuz "Dotkom rezidencije" u kojoj je Šmic živeo. Ekipa koja je uhapšena zadržana je u pritvoru, a FBI i Ministarstvo pravde SAD ocenili su da se radi o jednom od "najvećih slučajeva kršenja autorskih prava ikada procesuiranih u SAD" – prihodi nosilaca autorskih prava zbog štete koju im je naneo MegaUpload manji su za oko 500 miliona dolara.

MegaUpload je inače i pre hapšenja dobio veliku podršku javnosti a razni muzičari (među kojima je, na primer, Ališa Kiz), iako su i sami pokradeni, ostavljali su im poruke podrške. Sada će ih na sudu braniti Robert Benet, jedan od poznatijih američkih advokata koji je ranije zastupao kompaniju Enron, kao i Bila Klintona i druge političare.

NOVI TALAS: Hapšenje je proizvelo još jedan obrt. Ako je neizvesno da li je ono bilo reakcija na protest od 18. januara (jer je slučaj sigurno dugo pripreman), sasvim je jasno da je hakerski rat usledio kao osveta. Uveliko poznata hakerska grupa Anonymous oborila je nekoliko sati nakon zatvaranja MegaUploadsa sajtove FBI-ja, ministarstva pravde SAD, organizacija muzičke i filmske industrije SAD (MPAA i RIAA), sajt šefa MPAA i bivšeg demokratskog senatora Krisa Doda koji je jedan od najvećih zagovornika SOPA i PIPA, filmskog studija Universal, Disney, Sony, Warner Brothers, medijske kuće CBS, muzičke kompanije EMI, agencije za zaštitu autorskih prava SAD i mnoge druge. "Anonimni" su saopštili da je po broju učesnika ovo bio njihov najveći organizovani napad izveden sa više od 5635 kompjutera. "Mi, Anonimni, upravo izvodimo dosad svoj najveći napad na sajtove vlade i muzičke industrije. Zar je FBI stvarno mislio da će se izvući? Trebalo je da nas očekuju", naveli su hakeri u saopštenju.

Sledili su i napadi po Evropi: sajtovi francuske Agencije za zaštitu intelektualne svojine i drugih institucija, Ministarstva pravosuđa i još nekoliko sajtova u Austriji, a onda su prešli i na Poljsku i njihovog premijera, predsednika i vladine ustanove. Kako se pretpostavlja, Anonimni su pažnju preusmerili na potpisnike i buduće potpisnike ACTA, još jednog pravnog dokumenta. ACTA (Anti-Counterfeiting Trade Agreement) je međunarodni trgovinski sporazum koji su već potpisali SAD, Kanada, Australija, Japan, Južna Koreja, Maroko, Singapur i Švajcarska, a koji bi mogao, tvrde kritičari, veoma da oteža korišćenje P2P (*peer to peer*) tehnologije kakvu koriste torent klijenti za preuzimanje raznih, često piratskih sadržaja preko interneta.

Sudeći po svemu što se dešavalo, SOPA i PIPA baš i nisu potrebne ni Americi ni bilo kome drugom. I bez donošenja tih zakona očigledno su postojali mehanizmi za borbu bar protiv one najžešće piraterije i sasvim uspešno su izvršili hapšenja, gašenja i zaplene. Javnost se sada pita čemu čitava priča o novim pravilima.

U međuvremenu, filmska industrija, najveći gubitnik u čitavoj priči, za razliku od senatora, nije se povukla. Njihovi predstavnici daju ljutite izjave u kojima pozivaju vlasti da reše – kako god znaju – očigledan problem velike krađe intelektualne svojine. No, u situaciji kada se Anonimni, grupa mladih idealista i aktivista (i kriminalaca), smeju u lice FBI-ju i američkim gigantima, retko ko će se naljutiti i podržati prebogati Holivud.

No, iako ovo još izgleda kao borba za slobodu i internet, iza svega je drugi sloj priče o mnogo novca: o milionima koje gube filmska, muzička i druge industrije i milionima koje bi mogle da izgube kompanije kao što je Google ili MegaUpload.

A mi, mali ljudi, brinemo za Wikipediju. ◂

Marija Vidić

VREME nauke
specijalno izdanje nedeljnika VREME za nauku i tehnologiju, januar 2012.

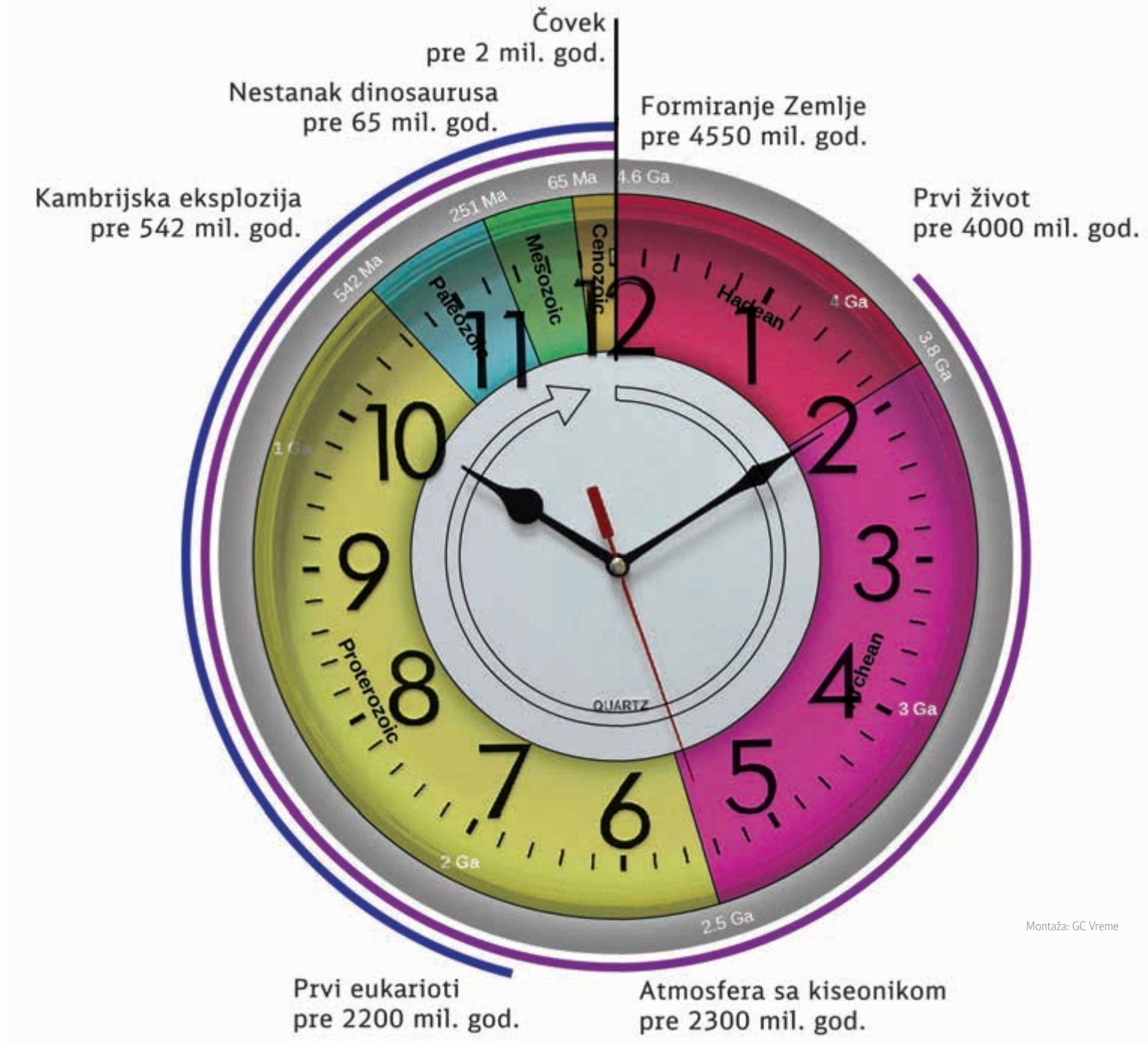


Trideset četiri

Ako maštate o harmoničnim odnosima pa, na primer, u obližnje polje pustite zečeve, jednog mužjaka i jednu ženku, možete li da izračunate koliko će ih biti za devet meseci? Ovaj stari, mada ne tako težak zadatak, obeležio je istoriju evropske matematike. Naime, pre osam stotina godina, jedan od prvih evropskih matematičara, u svoje doba poznat kao Leonardo iz Pize, a u matematičkoj istoriji zapamćen kao Fibonači, pokušao je da izračuna na koliko će se parova razmnožiti zečevi u obližnjem polju i tako došao do ideje o nizu brojeva koji kao malo koji drugi fascinira matematičare, umetnike i uopšte, misleće ljude. Polazeći od jednog para, sa idejom da se svakog meseca rodi novi par, Fibonači je napravio idealizovani model koji je podrazumevao da zečevi u međuvremenu neće umirati. Ako se svaki prethodni par razmnožava tako da se za mesec dana rodi još jedan par, mužjaka i ženku – račun je jednostavan. Na početku postoji 1 par, na kraju prvog meseca, budući da se zečevi tek pare, i dalje postoji 1 par, no, na kraju drugog meseca, ima 2 para. Zatim, na kraju trećeg meseca, ako se prvi, stariji par ponovo razmnoži, a novi tek razmnožava, bude 3 para. Na kraju četvrtog meseca ukupno ih bude 5 parova. Potom 8, pa 13, pa 21. Nakon devet meseci u polju će biti 34 para zečeva. Ovaj niz brojeva, 1, 1, 2, 3, 5, 8, 13, 21, 34, ... kod kojih je svaki sledeći član jednak zbiru prethodna dva, Fibonači je predstavio 1202. godine u knjizi *Liber Abaci*, čije ime znači *Knjiga o računanju*. U ovom delu, po kojem je i sam Leonardo iz Pize nazvan, Evropljanima su, pored računa sa zečevima, predstavljena i razna druga arapska i indijska matematička znanja, a s njima je takođe, umesto dotadašnjih rimskih oznaka, Fibonači uveo novi decimalni sistem zapisivanja brojeva pomoću deset simbola koje zovemo cifre. Sam niz se od XIX veka naziva Fibonačijevim, a po svojim zanimljivim karakteristikama privlači veliku pažnju. Ispostavilo se da odnos svaka dva susedna člana odgovara odnosu "zlatnog preseka", dok je istovremeno Fibonačijev niz uočen u mnogim stvarima u prirodi, pa je vrlo brzo upleten u sve priče o harmonijama. Pčele se, na primer, razmnožavaju upravo na ovaj način, gde rast njihovog broja takođe sledi Fibonačijev niz, dok je godine 1979. biolog Helmut Vogel zapazio da i cvetovi u cvatu suncokreta zauzimaju raspored koji sledi Fibonačijev ciklus. Pojedini pseudonaučnici čak smatraju da je ovaj niz stariji od univerzuma, a ideja o harmonijama, zlatnom preseku i zlatnoj krivi koja se na svakom koraku može naći u prirodi, često nadahnjuje umetnike, filmske stvaraoce i književnike. Međutim, ova konstrukcija najviše i boluje baš od te "idealnosti", harmonije koja joj daje celu čar. U slučaju da, recimo, neki od zečeva odluči da odustane od svega ili naprasno odluta u istraživanje sveta izvan polja, ništa od Fibonačijevog niza. Harmonija, sama po sebi, kao i uvek, počiva na vrlo labavoj ideji.

S. B.

Jedan sat za stvaranje života



Pišu: MARIJA VIDIĆ,
SLOBODAN BUBNJEVIĆ

Planeta Zemlja je nastala pre oko 4550 miliona godina, što kao podatak možete uzeti zdravo za gotovo, jednako kao da je stigao iz *Biblije* ili kakve druge svete knjige, a ne iz rastumačenih geoloških slojeva u Zemljinoj kori. No, ako ste tome skloni, u to promišljanje uvek možete uneti i malo strukture, odnosno, za vreme od nastanka planete do danas iskoristiti geohronološke jedinice kao što su supereoni, eoni, epohe i periodi. Možete ići u svu složenost te podele, biostratigrafsku i hronostratigrafsku, a možete se zadovoljiti sa podelom na četiri geološka doba od kojih je prekambrijum najduže, prastaro vreme, odnosno vreme pre kambrijumske eksplozije, za kojim slede tri fanerozojske ere: paleozoik (staro doba), mezozoik (srednje doba) i kenozoik (novo doba). No, ako počnete da mislite o tome kako je to mnogo godina, pa još zamislite stene kao tečne strukture koje se menjaju dok svet postaje sve stariji, a atmosferu pune gasovi, teško ćete uspeti sa sagledate celu skalu. No, možete li da zamislite da je Zemlja stara samo jedan sat? U kom minutu je nastao život, u kom su životinje izašle iz mora, kada su živeli dinosaurusi, a kada je nastao čovek?

0 MINUTA

Kao jedna od planeta Sunčevog sistema, formira se Zemlja, vrela, užarena masa stenja koja kruži oko zvezde. Na njoj nema kiseonika, besne oluje i tektonski potresi.

0 MINUTA I 30 SEKUNDI

Dok se nova planeta hladi, iz otvorenog svemira pogađa je silno zalutalo kamenje. U jednom čudnom astronomskom događaju, sve se menja i Zemlji se pridružuje jedan trajni kameniti pratilac – Mesec.

7 MINUTA

Pretnja iz svemira je sve manja. Prestaje teško bombardovanje kosmičkog kamenja, a na Zemlji, planeti vode, događa se jedno malo čudo – negde u njenim okeanima, od organskih molekula nastaje prvi, primitivni život.

13 MINUTA

Jednoćelijski život postoji već petsto miliona, odnosno pola milijarde godina, a sada, najednom počinje i prva fotosinteza. Primitivna bića sada mogu da koriste Sunčevu toplotu koju pretvaraju u energiju. Uzgred, ona u atmosferu počinju da oslobađaju nešto sasvim novo – kiseonik.

29 MINUTA

Uskoro će se pored dotadašnjih prokariota, pojaviti i nova familija stvorenja sa ćelijskom membranom – eukarioti. Nakon još jedne milijarde godina u toku kojih su svi ovi mikroorganizmi proizvodili kiseonik, atmosfera Zemlje je sada sasvim zasićena ovim gasom. I klima se menja u skladu sa ciklusima kruženja oko Sunca, dolaze i prolaze ledena doba. U jednom trenutku zemlja postaje sasvim prekrivena ledom.

53 MINUTA

Sat se već približio kraju, a osim atmosfere bogate kiseonikom, nema dramatičnih promena, sve do trenutka kad dolazi do takozvane kambrijske eksplozije. Pored jednoćelijskih organizama, u morskim dubinama najednom nastaje prava šuma beskičmenjaka, porodice i porodice novih višećelijskih stvorenja. U međuvremenu, nastaju biljke koje izlaze na kopno i rastu iz zemlje.

55 MINUTA

I životinje napuštaju vodu. Sa kambrijskom eksplozijom nastaju prvi kičmenjaci, složeni stvorovi koji će se, izlazeći iz vode, razmileti kopnenim svetom i od kojih će nastati gmizavci, ribe, ptice i sisari.

57 MINUTA

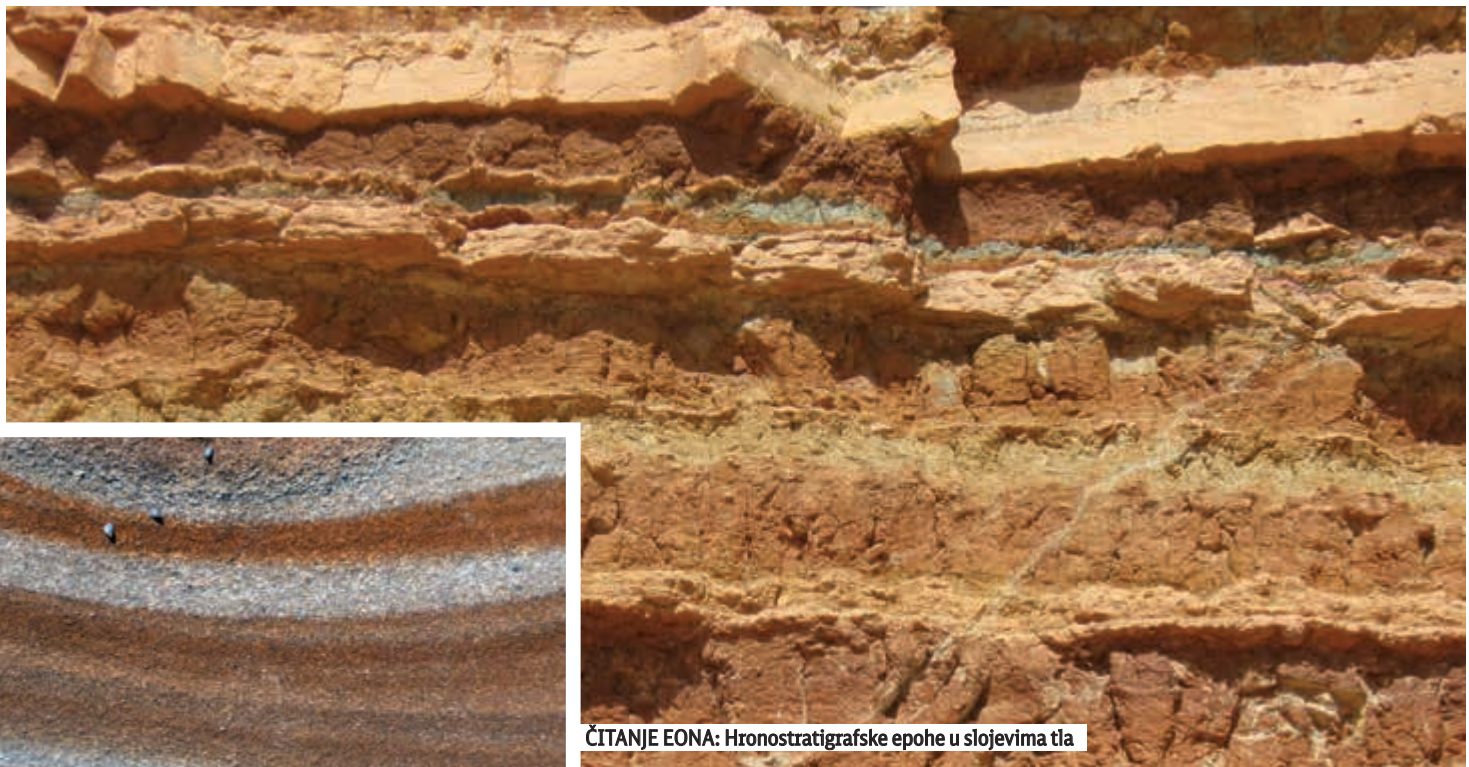
Počinje era dinosaurusa. Svet nastanjuju razna složena stvorenja, uključujući i sisare. Ovim srednjim periodom sasvim gospodare najveća od svih bića – dinosaurusi.

59 MINUTA

Doba velikih guštera se okončava za svega 165 miliona godina, što je u našem geološkom satu period od svega 2 minuta. Najednom, pre 65 miliona godina dolazi do velikog preloma – Zemlju pogađa meteor koji sasvim menja sliku živog sveta. Dinosaurusi izumiru, a počinje novo doba – kenozoik.

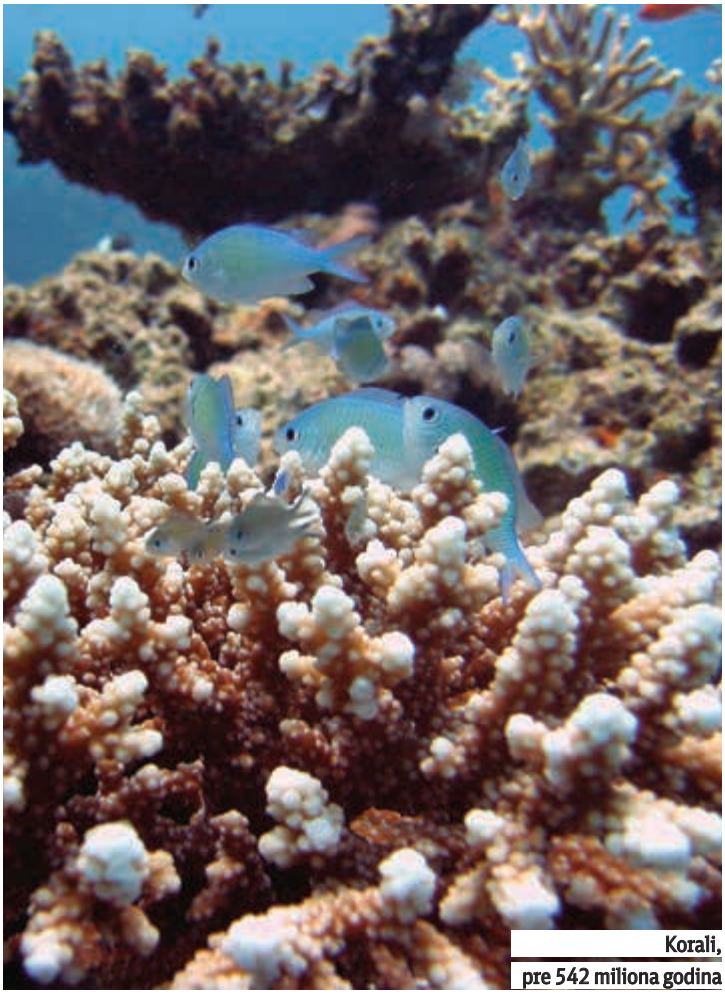
59 MINUTA I 58 SEKUNDI

Nastaju prvi ljudi.



ČITANJE EONA: Hronostratigrafske epohe u slojevima tla

Paleozoik



Korali,
pre 542 miliona godina

Mada su u antičkom dobu bili poznati kao "morsko drveće", korali su zapravo životinje koje imaju usta i skelet simetrične građe bogat kalcijumom, a slični su meduzama i morskim sasama. To su polipi koji, pričvršćeni za morsko dno, žive u kolonijama. Hrane se mikroskopskim organizmima, planktonima, ali i sitnijom ribom. Razmnožavaju se pupljenjem na vrhovima grana, a kada polipi umru, iza njih ostane skelet koji zajedno sa ostalim obrazuje sprud. U zavisnosti od mesta na kom žive varira i njihova boja koja može ići od žute, preko crvene i plave do crne. Tako jednostavni, oni se nalaze na samom dnu evolucione lestvice kao vrlo proste višećelijske životinje nastale u kambrijumu, najstarijem periodu paleozoika.

Na početku ove geološke ere, pre oko 542 miliona godina, Zemlja je delovala dosta pusto i siromašno. Zapravo, na kopnu uopšte nije bilo života, a u vodi su se rađali jednostavni organizmi kao što su sunđeri i meduze. No, do kraja paleozoika dogodile su se velike evolucione i klimatske promene i slika planete značajno se promenila. Nastale su ribe, vodozemci, zglavkari i gmizavci, a do kraja paleozoika kopno su naselile biljke i reptili. No, paleozoik se završio velikim izumiranjem živog sveta o čemu svedoče ispitivanja geoloških slojeva koji pripadaju ovom dobu.

Mada su se vrlo brzo proširili morima, do kraja paleozoika, u permu, i korali su već gotovo izumrli. No, ponovo se njihov broj povećava u Trijasu, a naročito u Juri i kasnijim periodima.

Mezozoik



Listrosaurus,
pre 202 miliona godina

Jura

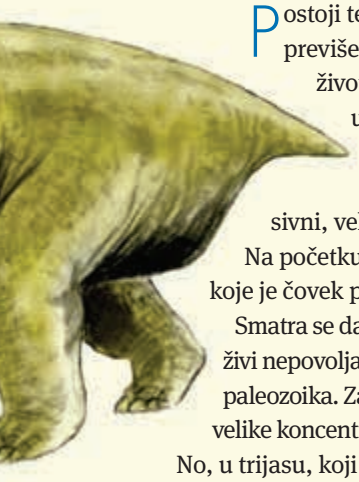
Doba jure, koje je trajalo od pre 206 do pre 144 miliona godina, period je u kom su živeli danas najpoznatiji dinosaurusi, i vreme bogatog i neobičnog morskog života i bujanja paprata i četinara.

Na kopnu žive veliki reptili: ihtiosauri, pleziosauri, kamarasaurusi, apatosaurusi... uglavnom biljojedi koji se hrane sada veoma raznovrsnim biljem. U juri bujaju mahovine i paprati, a nastaju i velike četinarske šume čiji rođaci još rastu oko nas. Posebno upadljivo je drvo ginka – ovo je "živi fosil", jer su svi rođaci današnje *Ginkgo bilobe* izumrli. Nastale su ptice koje još imaju mnoge odlike gmizavaca, a u morima se pojavljuju velike ribe i reptili kao što je ihtiosaurus (od grčkih reči riba i gušter) koji naizgled liči na delfina. Tokom trijasa ihtiosaurusi su bili kopnene životinje, ali u daljoj evoluciji vratili su se u more gde ih je, posebno u juri, postojao veliki broj.



Magnolija,
pre 65 miliona godina

Trijas



Postoji teorija da su listrosaurusi preteče svih sisara – no, za nju nema previše dokaza i mnogi naučnici je smatraju netačnom. Međutim, ova životinja koja je bivstvovala na Zemlji pre oko 250 miliona godina – u Indiji, na jugu Afrike i na Antarktiku – svejedno imala je interesantnu sudbinu.

Ovi reptili koji su dosta nalikovali sisarima bili su veoma masivni, veličine svinje, a imali su svega dva zuba i hranili su se biljkama. Na početku trijasa bio je to najbrojniji kičmenjak na Zemlji, a njegovi fosili koje je čovek pronašao, ubedljivo su najbrojniji iz ovog perioda.

Smatra se da je listrosaurus bio jedna od retkih životinja koja je uspela da preživi nepovoljan period koji je nastao po završetku velikog istrebljenja na kraju paleozoika. Zapravo, bio je toliko prilagodljiv na nedostatak kiseonika, odnosno velike koncentracije ugljen-dioksida, da je postao dominantna vrsta na Zemlji.

No, u trijasu, koji obuhvata vreme od oko pre 245 do oko pre 202 miliona godina, razvio se i ogroman broj beskičmenjaka te plakodonta, morskih kičmenjaka, a pretpostavlja se da je postojalo više od 2000 vrsta školjki. U trijasu su nastali i prvi dinosaurusi te sitni sisari, leteći kičmenjaci – pterosauri i biljke cvetnjače.



Ihtiosaurus, pre 144 miliona godina

Kreda

Sisara još nema u velikom broju naspram reptila, odnosno dinosaurusa čije su vrste sada veoma brojne, uključujući i verovatno najčuvenijeg Tiranosaurusa. U morima žive raže i morski psi. Bujaju skrivenosemenice (prati ih razvoj insekata kao što su pčele, leptiri, mravi) i drveće poput smokava i magnolija koje su posebno upadljive. Magnolije su se zadržale do danas (najčešća je *Magnolia grandiflora*), drvo visoko oko 25 metara sa velikim belim cvetovima i sjajnim velikim tamnozelenim listovima. Magnoliju je opisao 1759. Šveđanin Karl Line u *Systema Naturae*, knjizi u kojoj je napravio prvu klasifikaciju živih stvorenja.

Na kraju krede dogodilo se još jedno masovno izumiranje vrsta – smatra se da je čak oko polovine vrsta nestalo sa Zemlje. Nestali su dinosaurusi i većina vodenih reptila (iz tog doba preživele su kornjače i krokodili). Iza krede, kako joj ime kaže, ostale su velike naslage ostataka umrlih životinja bogatih kalcijum-karbonatom. Kreda je trajala od pre 146 miliona godina do početka kenozoika, pre oko 65 miliona godina.



Neandertalac, pre 100.000 godina

Kenozoik je doba "novog života" i nastupio je posle velikog nestanka vrsta, uključujući i dinosauruse. Počeo je pre oko 65 miliona godina i traje i danas. Ovo je doba sisara. Od onih prvih jednostavnijih sićušnih bića iz mezozoika stiglo se do veoma razgranatih grupa koji žive ne samo na kopnu već i u morima – slonovi, nosorozi, konji, irvasi i bizoni, medvedi i lavovi. U to doba dominiraju savane i ptice kojih po broju ima duplo više nego sisara. Nastaju zmije i glodari.

U drugom periodu kenozoika, neogenu, nastaje i *Homo habilis*, naš daleki predak koji je živeo u hordama i pravio oruđe od kamena. Posle paleogena i neogena, u najmlađem geološkom dobu kvartaru pojavili su se čovekovi preci. Pre oko 100.000 godina živeo je *Homo neandertalensis*, visok i snažan praistorijski čovek, koji je naselio Evropu i Aziju i koji je znao za porodični život i život u paru. Neandertalac je bio fizički krupan, visine oko 160 centimetra, sa niskim čelom i snažnom vilicom. Živeli su u pećinama, znali su za vatru i lovili su kopljem. Za neandertalcem je pre oko 40.000 godina sledio *Homo sapiens sapiens*.



Adam i Eva, Hans Sebald Beham, XVI vek

Predak naš najstariji

Imamo li zaista svi jednog zajedničkog pretka? Matematički model pokazuje da, nimalo ne dovodeći u sumnju evolutivne procese, svi manje-više potičemo od istih predaka koji su živeli u vreme kada je nastala poljoprivreda

Piše: SRĐAN STANKOVIĆ

Genetičke podvale

"Bez obzira na to kojim jezikom govorimo i koja je boja naše kože, mi delimo zajedničke pretke koji su sadili pirinač na obalama reke Jangce, pripitomili konje u stepama Ukrajine, lovili džinovske lenjivce po šumama Severne i Južne Amerike i sagradili velike piramide u Egiptu", kaže poetski nadahnut američki naučnik Daglas Rod u vrlo stručnom radu o traganju za zajedničkim genetičkim pretkom.

O čemu je zapravo reč? Tokom poslednjih desetak godina nauka je dala neke vrlo interesantne i iznenađujuće odgovore na pitanja o poreklu ljudi koji ne idu u prilog zagovornicima teorija o čistoći i ekskluzivnosti svog porekla. Neka od tih pitanja su više nego zanimljiva, ali se retko ističu. Jedno je, naravno, i ono da li su postojali "Adam" i "Eva" – muškarac i žena od kojih potiču svi ljudi na planeti?

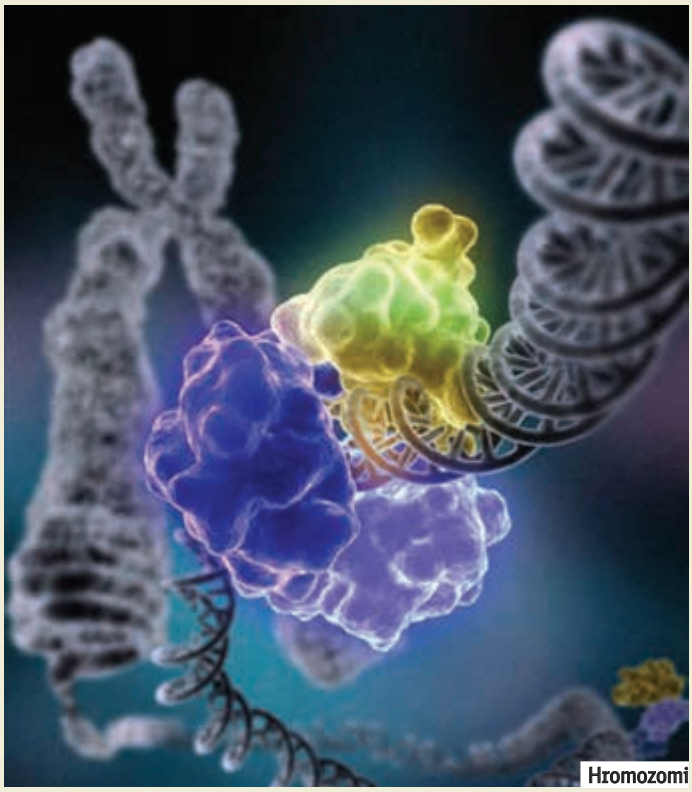
GENETIČKA POTRAGA: Mada je gotovo epsko pitanje kada je i gde živela naša pramajka, odgovor na njega uopšte nije daleko – kriju ga organele prisutne u svakoj ćeliji, mitohondrije. U mitohondrijama se odvijaju procesi oksidacije organskih molekula, što obezbeđuje energiju za život ćelije. Ove organele imaju svoj molekul DNK nezavisan od ćelijskih gena – mitohondrijalnu DNK. Mitohondrijalna DNK se nasleđuje isključivo od majke. Prilikom oplođenja spermatozoid u jajnu ćeliju ubacuje samo svoje hromozome, tako da sve mitohondrije u našim ćelijama potiču od jajne ćelije.

Molekul DNK sadrži informacije za sintezu proteina – gene. Međutim, između gena se nalaze takozvane nekodirajuće sekvence, to jest delovi DNK koji ne nose informacije za sintezu proteina. Mitohondrijalni DNK se ne rekombinuje i jedine promene u ovom molekulu su posledice mutacija. Stoga su naučnici pretpostavili da bi praćenjem pojave mutacija u molekulu mitohondrijalnog DNK mogli utvrditi kada je živela žena koja je pramajka celog čovečanstva, pošto svi mitohondrijalni DNK u našim ćelijama potiču od mitohondrijalnog DNK ove žene.

Polazeći od poznatih činjenica dobijenih na osnovu proučavanja fosilnih ostataka – da je vrsta *Homo sapiens* nastala u istočnoj Africi pre oko 200.000 godina – naučnici su pretpostavili da su izolovane populacije ljudi koje žive u ovoj oblasti najsrodnije ljudima od kojih potiče naša vrsta. Poredeći haplogrupe istočnoafričkih lovaca-sakupljača sa haplogrupama naroda sa drugih kontinenata, otkriveno je da haplogrupe ovih istočnoafričkih populacija ne sadrže mutacije koje su prisutne u haplogrupama populacija iz drugih delova sveta.

Poredeći ljudski mitohondrijalni DNK sa mitohondrijalnim DNK našeg najbližeg životinjskog srodnika šimpanze, od kojeg smo se evolutivno odvojili pre oko pet miliona godina, naučnici su mogli da izračunaju učestalost pojavljivanja mutacija u varijabilnim regonima mtDNK. Na osnovu ove činjenice, poredeći haplogrupe referentnih istočnoafričkih populacija i populacija ljudi sa drugih kontinenata, naučnici su došli do zaključka da je pre oko 200.000 godina na području istočne Afrike živela "Eva", žena koja je pramajka celog čovečanstva, kao i da – svi ljudi na planeti potiču od ove žene.

Sličan metod je korišćen za procenu vremena u kom je živeo "Adam" – praotac čovečanstva. Da bi procenili kada je živeo "Adam", naučnici su proučavali mutacije na polnom hromozomu Y. Koristeći sličnu metodologiju poređenja haplogrupa u varijabilnim regionima Y hromozoma populacija ljudi iz celog sveta sa populacijama lovaca-sakupljača iz Afrike, naučnici su procenili da je "Adam", praotac čovečanstva, živeo pre oko 142.000 godina. Kada



Hromozomi

Nedavno se u medijima pojavila vest o knjizi zagrebačkog agronoma dr Ivana Jurića *Genetičko podrijetlo Hrvata*. Koristeći podatke navodno dobijene genetičkim analizama haplogrupa Hrvata, dr Jurić iznosi tvrdnje da Hrvati nisu Sloveni koji su se na teritoriju koju danas naseljavaju doselili tokom VII veka nove ere, već drevni narod koji područje Hrvatske naseljava još od vremena paleolita i nema nikakve srodnosti sa svojim istočnim susedima, Srbima. Doktor Jurić takođe negira i Darvinovu teoriju evolucije, što dovoljno govori o naučnom kredibilitetu ovog dela.

No, ima i kod nas tekstova, nedavno objavljenih, gde se u duhu pseudoistorijske lavine devedesetih godina, i dalje besmisleno tvrdi da su Srbi najstariji narod na Balkanu, nekadašnji vojnici Aleksandra Makedonskog i da su biblijske zemlje u stvari oblast oko Dunava i Morave. I što je posebno zanimljivo, cela ta konstrukcija se poziva na navodne genetičke dokaze koji bi trebalo da potkrepe ove tvrdnje.

Ponegde se, nažalost, ovakve teorije podižu na nivo državne politike, pa se u skladu sa tim grade monumentalni spomenici antičkim herojima i građevine u stilu neoklasičnog kiča. Širenje ovih ideja nije naivno i bezazleno, pošto se na taj način daje ideološka potpora raznim ultradesničarskim organizacijama i nacionalističkim političkim organizacijama.

Genetička genealogija, naučna disciplina koja metodima molekularne genetike pokušava da utvrdi poreklo pojedinaca i populacija, na Zapadu postaje unosan biznis, a na Balkanu je čest osnov za razne političke manipulacije. Međutim, ukoliko neko tvrdi da je potomak antičkih Makedonaca, to je možda i tačno, ali ta tvrdnja važi i za veliki broj ljudi koji pripadaju različitim narodima koji dele istog zajedničkog pretka koji je vojevao sa Aleksandrom Velikim.

Lov na najstarijeg pretka

Daglas Rod i njegovi saradnici sa Masačusetskog instituta za tehnologiju (MIT) odlučili su da saznaju kada je živeo je najstariji predak svih danas živih sedam milijardi ljudi. Zbog toga su razvili složeni računarski model koji je simulirao rast i migracije svetskog stanovništva u periodu od više hiljada godina. Nakon obimnih izračunavanja, usložnjavajući model sa sve više informacija, pri čemu je tokom jednog ciklusa simulacije računar generisao čak 60 gigabajta podataka, Rod i kolege su došli do zapanjujućeg podatka da je osoba koja je poslednji zajednički predak svih ljudi na Zemlji živela pre samo 2000 do 6000 godina! Originalni rad Daglasa Roda može se naći i na internetu: Douglas L.T. Rhode "On the Common Ancestors of all Living Humans", MIT, 2003.



bismo mogli da pratimo naše rodoslove tako daleko u prošlost, svi bismo u jednom trenutku došli do ovog pretka koji je zajednički za sve ljude na planeti.

MATEMATIČKA POTRAGA: Naravno da ove podatke ne treba posmatrati na način da su u nekom trenutku u prošlosti postojali samo jedan čovek i jedna žena koji su praotac i pramajka celog čovečanstva, već su to igrom slučaja ljudi od kojih vode poreklo svi živi ljudi na Zemlji, dok ostale jedinke koje su živele u to vreme nemaju neprekinuti niz potomaka koji seže do današnjih dana.

Međutim, postoji još zanimljiviji deo ove manje-više poznate priče. Za naučni odgovor na razne pseudonaučne teorije o poreklu naroda još je bitnije utvrditi kada je živeo poslednji zajednički predak čovečanstva. "Adam" i "Eva" su naši najstariji zajednički preci, ali kada je živeo poslednji čovek koji je zajednički predak svim trenutno živim ljudima na Zemlji?

Možemo za tu priliku probati da izvedemo računicu. Svako od nas ima dva direktna pretka – oca i majku, naši roditelji imaju svoje roditelje, naše babe i dede, kojih je četvoro, a oni pak svoje roditelje, naše prababe i pradede kojih je osmoro, i tako dalje. Ako pretpostavimo da jedna generacija traje 30 godina, jednostavnom računicom došli bismo do zaključka da je svako od nas pre hiljadu godina imao oko 230 predaka! To je, naravno, nemoguće, pošto naučnici procenjuju da je na planeti Zemlji pre hiljadu godina živelo oko 300 miliona ljudi.

Kada bismo mogli da nacrtamo stablo svih naših predaka, videli bismo da to i nije stablo, već bi struktura dobila oblik dijamanta. Stablo predaka se grana do jedne tačke, a onda počinje da se sužava, a to je posledica činjenice da su se u prošlosti ljudi relativno često ukrštali u srodstvu. Prateći suženje došli bismo do jedinki koje su zajednički preci svih danas postojećih ljudi na zemlji.

Može li se ustanoviti kada je živeo taj naš najskoriji zajednički predak? Naučno istraživanje Daglasa Roda i njegovih saradnika sa Masačusetskog instituta za tehnologiju (MIT) odnosi se upravo na ovo pitanje. Ovi naučnici su razvili složeni računarski model koji je simulirao rast i migracije svetskog stanovništva u periodu od više hiljada godina. Da bi simulacija što više odgovarala stvarnosti, Rod i saradnici su koristili dostupne istorijske i arheološke podatke o broju stanovnika na Zemlji u određenom istorijskom periodu, o natalitetu, prostornom rasporedu ljudske populacije, veličini i broju gradova, i verovatnoći migracija između gradova, zemalja i kontinenata.

U model su uneti poznati podaci o migracijama ljudi iz prapostojbine Afrike i naseljavanju kontinenata. Nakon obimnih izračunavanja, usložnjavajući model sa sve više informacija, pri čemu je tokom jednog ciklusa simulacije računar generisao čak 60 gigabajta podataka, Rod i kolege su došli do zapanjujućeg podatka da je osoba koja je poslednji zajednički predak svih ljudi na Zemlji živela pre samo 2000 do 6000 godina!

Krećući se unazad kroz vreme, počevši od vremena kada je živeo poslednji zajednički predak, broj zajedničkih predaka u ljudskoj populaciji raste što idemo dalje u prošlost. Prema ovom modelu, ljudi koji su živeli pre 8000 do 15.000 godina su zajednički preci svim živim ljudima na Zemlji, ili nisu preci nijednom živom čoveku, tačnije njihove loze su se ugasile.

VELIKA MEŠAVINA: Daglas Rod pretpostavlja da je naš poslednji zajednički predak živeo u jugoistočnoj ili severoistočnoj Aziji. To je geografski najpovoljniji položaj da se potomci poslednjeg zajedničkog pretka čovečanstva rasele po celoj planeti, s obzirom na to da je severoistočni deo Azije povezan sa Amerikom preko Beringovog moreuza, a jugoistočna Azija je relativno blizu Polinezije.

Krećući se ka zapadu potomci poslednjeg zajedničkog pretka su mogli naseliti celu Evroaziju i Afriku. Iako je naš poslednji zajednički predak verovatno pripadao žutoj rasi, njegovi potomci su migrirali, ukrštali se sa pripadnicima drugih rasa i naroda, tako da su se genetske karakteristike ove osobe vremenom izgubile.

Rod i saradnici su primenili isti model da bi procenili kada je živeo poslednji zajednički predak ljudi koji žive na određenoj teritoriji. Prema rezultatima koje su dobili, poslednji zajednički predak svih Evropljana je živeo pre 2120 godina na području današnjeg Izraela ili Jordana, dok je poslednji zajednički predak stanovnika zapadne Evrope živeo pre oko hiljadu godina.

Rezultati ovih istraživanja jasno pokazuju da su naši preci šarolika mešavina ljudi koji su pripadali različitima narodima, kulturama i rasama. I da svaki čovek ima neprekinuti niz predaka koji ga povezuju sa prvim ljudima koji su hodali Zemljom. U ne tako davnoj prošlosti, otprilike u vreme kada je nastala poljoprivreda, živeli su ljudi koji su zajednički preci celom čovečanstvu. ◂

Vreme nauke je specijalno izdanje nedeljnika vreme za nauku i tehnologiju
Broj 34, 26/01/2012, izlazi poslednjeg četvrtka u mesecu
Uređuju: Slobodan Bubnjević i Marija Vidić (Centar za promociju nauke)
Izdavač: NP Vreme, Beograd, Trg Republike 5
telefon: 011/3234-774, faks: 3238-662 e-mail: vremenauke@vreme.com
Suorganizator projekta: Institut za fiziku u Beogradu







Pušku je obesio neko drugi

Tugovanka što ih Bole ne pobi — **Vreme 1098**

Ima mnogo zanimljivih detalja u ovom članku koji, ipak, samo usputno koristi Nikolaidisa i njegove klovnove. Kao što se politički najzanimljiviji dio Nikolaidisovog teksta "izgubio" u buci podignutoj oko puške koju Andrej vješa o zid, ja nalazim da je udarni dio ovog teksta onaj koji glasi: "Da li, zbilja, bauk velikosrpskog hegemonizma kruži regionom, a posebno u onim bivšim republikama Jugoslavije u kojima je Srba preteklo taman toliko da se mogu politički organizovati", i dalje elaborira o slaboj i konfuznoj Srbiji. Onaj koga su zmije ujedale i guštera se plaši i teško je zaboraviti šta se desilo u krajevima gdje je Srba preteklo dovoljno da se mogu politički organizovati i kakvu ulogu je odigrala Srbija u ratovima u kojima nije učestvovala. Nije valjda da samo trapavost srbijanske vladajuće garniture čini da Srbija nikada nije napravila odstup od politike 90-ih i da i dalje ima remetilačku ulogu u stabilizaciji regiona i manje-više podriva susjede.

Nikolaidis, "ovenčan nekom evropskom nagradom za književnost" je samo jedan od mnogih koji ukazuju na ovu situaciju. Jedini razlog što je prozvan je to što je ovaj (i poneki drugi) članak imao veliki odjek. Kao i u slučaju "Markale" (i "Vase Miskina"), Srbi nisu imali problem sa pola miliona granata koje su ispalili na Sarajevo, nego samo sa onim granatama koje su ubile veći broj civila odjednom i prouzrokovale zgražanje i reakciju svijeta. Dakle, na kraju, optužiti Nikolaidisa da vješa pušku je vrhunac. Figurativnu pušku su objesili i koristili neki drugi.

Dinko Perković, elektronskom poštom

Diskriminacija i govor mržnje

Blogov kolac za radničku klasu — **Vreme 1098**

Prijatno sam iznenađena činjenicom da je neko primetio i pomenuti blog Ivana Minića i reakcije na njega – odnosno da ga većina podržava. Kao i veliki deo implikacija po naše društvo koje iz svega toga proizilaze. Što se dotičnog bloga i autora tiče, podnela sam žalbu povereniku za zaštitu ravnopravnosti kao nadležnoj instituciji, pre svega zbog autorove izričite tvrdnje da ima prava da ne zaposli ženu, što mislim da mu Zakon o diskriminaciji brani, kao i zbog govora mržnje. Za sada sam dobila usmeni stav advokata koji rade za poverenicu, da nema elemenata za reakciju jer je u pitanju blog, i zato što se on poziva na tekst drugog autora.

Nadam se da će i vaš tekst doprineti da odluku možda promene i da će sve ovo doprineti da javnost shvati da i za stavove izrečene putem interneta važe pravila kao i za sve druge medije – da svako ima prava da priča ono što želi, ali i da preuzme za to odgovornost.

Ivana Janda, elektronskom poštom

Neznanje je opasno

Blogov kolac za radničku klasu — **Vreme 1098**

Mnogi mladi biznismeni u Srbiji uspeh su postigli u poslovnom ambijentu u kojem je "čovek čoveku vuk". Društvo jednakih šansi u obrazovanju, lečenju i zapošljavanju, društvo sa najbrojnijom srednjom klasom, njima je nepoznato, tako da razumem, ali nikako ne mogu da podržim ovaj izopačeni "socijaldarvinizam". To je posledica njihovog nepoznavanja temelja na kojima počivaju razvijene demokratije. A svako neznanje je opasno.

Milojica Živković, elektronskom poštom

Potpuno zajedništvo

Muško kuvanje — **Vreme 1098**

Svaka vam čast, gospodine Vasiću! Ovo je najlepši opis dugotrajne ljubavi i potpuno je istinit! Žene jako vole kada njihov muškarac kuva za njih, to nas čini ženstvenijim nego mnogo šta drugo. A kada se stvarno dogodi da se kuva zajednički, baš onako kako ste opisali, to predstavlja potpuno zajedništvo.

Pozdrav iz zajedničke kuhinje!

Danijela Miljković, elektronskom poštom

Nadam se da ću dočekati zgradu Filharmonije

Prihvatam ulogu Foresta Gampa... — **Vreme 1097**

Gospodin Tasovac je alhemičar. Uspeva da ni iz čega stvori nešto zlatno, uprkos svim materijalnim problemima kroz koje država prolazi. Zna se gde je prvi rez kada novca nema.

Najveća nepravda je da se jednoj Ceci R. opraša sve i svašta, pa ona jadna diže kredit da vrati državi ono što joj je "uzela", a siguran sam da se i ona dotakla kolača iz Ministarstva za kulturu, kao i ostali. Ogromna je nebriga za prave vrednosti. Narodnjak je naš, bogat, lep i zato ga treba čuvati, a ne upropastiti. Nadam se da ću doživeti dan otvaranja zgrade Filharmonije, koja treba i mora da bude najlepše kultno mesto Srbije.

Mihajlo Dudar, elektronskom poštom

>> prodaja&pretplata

ŠTAMPANO IZDANJE

	Beograd [kurirom]	Srbija [poštom]	kontinentalna Evropa [površinskom poštom]	ceo svet [avionom]
6 meseci	3500 din	3300 din	75 EUR/99 USD	115 EUR/149 USD
12 meseci	7000 din	6600 din	150 EUR/199 USD	230 EUR/299 USD

INTERNET IZDANJE

6 meseci	bez PDF-a	sa PDF-om
Srbija	750 din	1200 din
svet	16 USD	24 USD

Opcija PDF podrazumeva i mogućnost preuzimanja fajla u obliku identičnom štampanom izdanju. Zabranjeno je da više lica upotrebljava isti nalog.

VREME ELEKTRONSKA ARHIVA

	Srbija	svet
VREME DVD komplet 1997–2011 (br. 334–1065)	900 din	USD 29
dopuna kompleta za dosadašnje kupce	500 din	USD 15

Elektronska arhiva nedeljnika VREME u PDF formatu sa sačuvanim stranicama kao u štampanom izdanju i sa mogućnošću pretraživanja, obuhvata period od marta 1997. do maja 2011. Diskovi se dostavljaju poštom u roku od 20 dana od kad dobijemo dokaz o uplati. Raniji brojevi Vremena ne postoje u ovom elektronskom obliku.

OSTALA IZDANJA

Srbija	Svet	
DRAGAN TODOROVIĆ: Trupni portret	600 din	19 USD

U sve dinarske cene je uračunat PDV. U sve cene je uračunata poštarina. Potvrdu o uplati zajedno sa svojim podacima pošaljite na adresu VREME, Trg Republike 5, Beograd, ili faksom na broj 011/3238-662, sa naznakom za šta je uplata izvršena (pretplata za štampano/internet izdanje, knjiga ili VREME-DVD). Za internet pretplatu obavezno navesti e-mail za kontakt. Vašu e-mail adresu ne ustupamo trećim licima. Sve dinarske uplate treba izvršiti u korist NP VREME isključivo na račun 205-13281-15. Za dostavu u inostranstvu, uplata u zemlji se naplaćuje u dinarskoj protivvrednosti prema srednjem kursu NBS. Iz inostranstva možete izvršiti uplate za sva naša izdanja na internet adresi http://www.vreme.com/pretplata pomoću kreditne kartice, (cena u USD), kojom prilikom će se stanovnicima zemalja članica EU zaračunati i dodati odgovarajući PDV ili direktno na naš devizni račun – podatke možete naći na internetu na www.vreme.com/pretplata. Šestomesečna pretplata na štampano izdanje podrazumeva 26, a godišnja 52 broja. Trajanje pretplate na internet izdanje određuje se datumski od dana otvaranja naloga, a korisniku su na raspolaganju svi brojevi objavljeni na internetu od kraja 1998. godine.

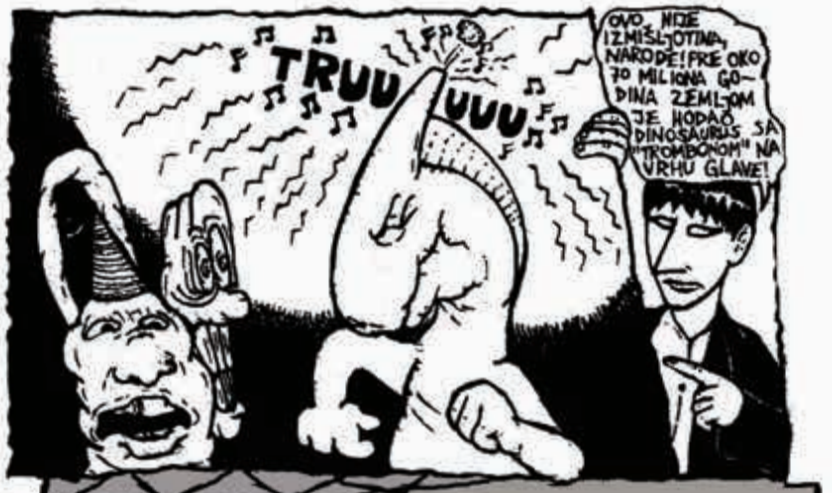
‣ dodatne informacije u vezi s prodajom i pretplatom ‣ telefonom, radnim danom od 9 do 15h: 011/3234-774 ‣ e-mailom na *prodaja@vreme.com*

DOPISNICA IZ QUARTO D'ALTINO

ALEKSANDAR ZOGRAF.



JOŠ 1991. GODINE SAM NACRTAO STRIP U KOJEM JE JEDAN OD JUNAKA **PARASAUROLOPHUS**, DINOSAURUS SA KRESTOM KOJA JE VEROVATNO SLUŽILA ZA PROIZVODNJU SNAŽNOG ZVUKA NALIK TRUBI, ŠTO MI SE ODUVEK ČINILO FASCINANTNIM... PLANIRAO SAM DA STRIP PONUDIM NEKOM ČASOPISU, ALI JE JUGOSLAVIJA USKORO BILA ZAHVAĆENA RATNIM POŽAROM, I NA TO SAM ZABORAVIO...



SLUČAJNO, BAŠ TOKOM MOJE POSETE **GEOMODELU**, BIO JE U IZRADI MODEL **PARASAUROLOPHUSA**... ČINILO MI SE DA SU TAKVI MODELI ZAMAJAC IMAGINACIJI, SREDSTVO POMOĆU KOJEG MOŽEMO DA MEDITIRAMO O STVORENJIMA IZ VREMENA MNOGO PRE NEGO ŠTO JE NAŠA VRSTA UOPŠTE POSTALA... TOKOM POSLEDNJIH DECENIJA, INTERESOVANJE ZA DINOSAURUSE JE U PORASTU, NAROČITO ZAHVALJUJUĆI POPULARNOJ KULTURI. NAŠE ZAMIŠLJANJE OVIH ŽIVOTINJA SE MENJA ZAJEDNO SA NOVIM SAZNANJIMA... PITANJE JE, KAKO ĆEMO PREDSTAVITI MODELE DINOSAURUSA DVADESET GODINA KASNIJE?

MEĐUTIM, NISU SVE FIGURE GRANDIOZNIH RAZMERA. JEDAN OD MODELA U IZRADI PREDSTAVLJA **ČITIPATIJA** – PAŽLJIVO IZRAĐEN, IAKO OD JEFTINOG MATERIJALA, MODEL JE DOPREMLJEN ČAK IZ SRBIJE, GDE GA JE KREIRAO **BOBAN FILIPOVIĆ**, PALEOARTIST. KADA BUDE ZAVRŠENA, KOMPOZICIJA ĆE SE SASTOJATI OD JEDNE ODRASLE JEDINKE, DVA MLADUNCA, I GNEZDA SA **18** JAJA, UKLJUČUJUĆI JEDNO U KOJEM JE PRIKAZAN EMBRION! ZAPANJUJUĆE JE DA, PROUČAVAJUĆI FOSILE, MOŽEMO DA REKONSTRUIŠEMO IZGLED EMBRIONA, KOJI JE U DALEKOJ PROŠLOSTI BIO SKRIVEN U LJUSCI JAJETA!

Maka

Dobro znam kako smo uvek maštali da steknemo neko dvorištance i da u njega uselimo velikog psa, po mogućnosti šarplaninca, ali, naravno, život je zato i lep što je pun iznenađenja.



Tako se maca Maka uselila u našu kuću. Na početku smo doneli odluku i o istoj je obavestili: da su njene prostorije dole, a naše gore. A pošto su naša deca iz Srbije, dakle veoma sklona pravljenju mistifikacija i dezinformacija, po Beogradu se raširila priča da Maka živi u podrumu. Ostarela majka me pitala je l' istina da je mačka još u podrumu, a ja sam morao da budem strpljiv i objasnim da maca živi u takozvanom living-rumu od 24 i da ima pristup vešernici od još desetak kvadrata i da je stančić u kome su se naše devojčice rodile bio bitno manji od toga.

Posle čega smo počeli da živimo sa Makom koja je po Životinjskoj enciklopediji spadala u dominantnu vrstu, a to je značilo da nije zatrpavala govanca u pesak, već ih ostavljala na površini, e da bi ih oni, to jest mi, potčinjeni, toj srodnici lavova i tigrova, uklonili što je moguće hitnije. I, uopšte, bila je karakter. Mogli smo da je češkamo isključivo kada je ona to htela. Takođe smo mogli da popijemo po bezbolnu, ali dugo vidljivu ogrebotinu bez očitog razloga, a o širenju njenog uticaja bi se moglo napisati mnogo više od onih dozvoljenih 5000 karaktera. Jednom rečju, bila je pomalo namćorasta. Nije potrebna ni najmanja sumnja da se njena teritorija brzo i neumitno proširila na ostale prostorije – u našu, inače neprikosnovenu spavaću sobu takođe je uspevala da upadne svaki put kad zaboravimo da zatvorimo vrata. Naravno, odmah se smesti nasred kreveta, zauzme svoju čuvenu kraljevsku pozu, pa kao da kaže: Sad ste bezbedni, ja brinem o vama.

Kada se uselila kod nas, Maka je već bila takozvana mačja očuvana polovnjača stara oko deset godina i nikad do tada nije izlazila na ulicu sa koje su je dobri ljudi nekad davno pokupili. Dok se u novoj sredini odjednom pojavilo dvorište s baštom i raznim tajanstvenim ćoškovima za otkrivanje. A baš tu, u tom dvorištu, počelo je sranje. Ko zna koja bubica je gricnula macu, ko zna šta je njuškala što je pre nje njuškao neki rakun ili kojot sa virusom u sebi, tek naša miljenica je odjednom prestala da jede i pije vodu, uši su joj bile vrele i krila se po kući kao da hoće da umre. Već drugog dana je tako i izgledala. Svako od vas što je ikada imao ljubimca zna kakvu to paniku izaziva, pa smo i mi, naravno, smesta zgrabili *yelow pages* i ubrzo pronašli bolnicu za ljubimce u našem predgrađu od dvadesetak hiljada stanovnika.

I, naravno, iako smo o tome čitali po novinama, iako znamo gde živimo, jedva smo se uzdržali da ne razrogačimo oči ili, još gore, počnemo da komentarišemo sav taj sjaj i luksuz dok, je li, znamo kako mnogi ljudi ne mogu da si priušte ni čikaške bolnice za sirotinju koje neodoljivo asociraju na one iz "Alana Forda". No, šta je tu je, a maci je loše, pristupamo šalteru od mahagonija i počnemo se prijavljivati. – Dobar dan, kako ste danas? Vaše prezime molim. – Hmm... Zi-Bi-aR-eN-Zi-aI-eL-Ou-Vi-eS-Key-aI, Zbrnzilovski. – Vrlo dobro, a macino ime? – Maka. – Dakle, Maka Zbrnzilovski. Izvolite kod doktorke. – A kod doktorke kao NASA. Sve blešti od najmodernijih dijagnostičkih spravica a, neprijatno mi je da vam kažem, ima i NMR za mace. Za koji ne treba da se zakazuje. Dijagnoza je, naravno, brzo uspostavljena, izvršen je i pokušaj da se uradi nekoliko nepotrebnih analiza kako bi se eventualno odrali zabrinuti vlasnici i Maka je stavljena na infuziju, dobila je najbolje antibiotike za svaki slučaj, pa nam je rečeno da možemo da je posetimo *anytime*. A kada sam sutradan u ranu zoru stigao u bolnicu, sestra me je ljubazno se smešeći pitala: – Vi ste...? – Zbrnzilovski. – A, vi ste Makin tata!

Odveli su me zatim u bolesničku sobu gde sam našao Maku u srebrnom kavezu na mekoj prostirci, sa obrijanim stomakom i obrijanom prednjom desnom šapom, priključenom na *baby infuziju*. Izgledala je prilično tužno i jedva me je pogledala. Pipnuo sam joj uši i ustanovio da je temperatura opala, imala je skoro normalna mačja 42 stepena, pa sam pitao dežurnog tehničara kad mogu da je vodim kući. On je pritisnuo dugme i za petnaest sekundi se pojavio dr Autoritet da me upozori na sve rizike ovog opasnog virusa i da čak ni fatalni ishod nije nemoguć.

Video sam da bi bilo beskorisno pominjati da maca ipak ima devet života, još manje da postoje i neprotestantska verovanja koja kažu da je umreti takođe prirodna pojava, a da je mnogo važno da vas tada neko mazi. Umesto toga sam samo potpisao neke papire, stavio Maku u njenu transportnu torbu i odjurio kući. Gde smo sledećih nedelju dana kuvali supice od plodova mora, stavljali tajanstvene kapljice u njenu vodu i čak jednom zvali mačju neodložnu pomoć (Postoji, majke mi!), da bismo sve ushićeni konstatovali kako je naša ljubimica sedmog dana svog drugog života smazala konzervu "Losos u pirinču, mačji favorit".

A od tog dana desilo se čudence. Maka se odjednom sasvim promenila, kao Fon Ligenštul, boga ti božjeg. Postala je umiljata, grebnula bi nekoga samo u nužnoj samoodbrani, i čak je počela sa nama kao da razgovara. Ali to je sad jedna druga priča. Možda ipak pribavimo i psa, e da bi Maka imala i društvo kad je već prestala da bude namćor. ◂

Nikola Dimitrijević

P.S. Maka hrče. "Kad vaša mačka hrče, to je znak velikog poverenja i osećanja sigurnosti." Opa, bato!

Поуздани
у екстремним
условима.

ВОЛОГДА, РУСКА ФЕДЕРАЦИЈА
59°13'N 39°54'E



АБС Минел Трансформатори

www.abselektro.com

ТРАНСФОРМАТОР 6.3 MVA
GOST TMN-6300-35 U1



Највећи домаћи произвођач високонапонских трансформатора.

Производња уљних трансформатора свих типова напонског нивоа до 420 kV и снаге 410 MVA.

Извоз на пет континената.



Počnite na vreme da mislite na godine pred vama.
Ulažite koliko želite onda kada vama odgovara i penzija vam neće biti briga već uživanje!
Pozovite naš info telefon 011 222 0 505 ili posetite www.penzijskifond.rs i pomoći ćemo vam da nađete najbolje rešenje za penziju.

VREME

Copyright © NP Vreme, Beograd

Upotreba materijala iz ovog fajla u bilo koje svrhe osim za
ličnu arhivu dozvoljena je samo uz pisano odobrenje NP Vreme

PDF IZDANJE RAZVILI: Saša Marković i Ivan Hrašovec

OBRADA: Marjana Hrašovec